ನಾಲ್ಕು ಸಣ್ಣಕತೆಗಳು

ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಬಸವನಗುಡಿ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೩೦
ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೩೭
ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೪೫
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೫೪

ಬೆಲೆ: ಹನ್ನೆರಡಾಣೆ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್
ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ
೧೯೫೪

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಎರಡು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಮೂರನೆಯದು ಕರ್ಣಾಟಕ ಕೇಸರಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಕಟವಾದುವು. ಇವಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕರ್ತರಿಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು, ಶುಕ್ಲ ಸಂವತ್ಸರ
ಫಾಲ್ಗುಣ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ.

ವಿಷಯಸೂಚಿ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಚಿತ

ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಬಿನ್ನಹ (ಗೀತೆಗಳು)
ಶಾಂತಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)
ಸಾವಿತ್ರಿ (,,)
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಸಾಹಿತ್ಯ (ಉಪನ್ಯಾಸ)
ಅರುಣ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಸುಬ್ಬಣ್ಣ (ಕತೆ)
ವಿಮರ್ಶೆ ೧, ೨, ೩, ೪ (ಲೇಖನಗಳು)
ಉಷಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)
ತಾಳೀಕೋಟೆ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ನಾಲ್ಕು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆ (ಭಾಷಣ)
ಮಂಜುಳಾ (ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ತಾವರೆ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ
ಚೆಲುವು (ಪದ್ಯಗಳು)
ಶಿವ ಛತ್ರಪತಿ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ಯಶೋಧರಾ (ನಾಟಕ)
ಮಲಾರ (ಪದ್ಯಗಳು)
ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ೪, ೫, ೬
ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ
ತಿರುಪಾಣಿ (ಗೀತಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕ)
ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯ
ಕಾಕನಕೋಟೆ (ದೃಶ್ಯ)
ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ಗೌಡರ ಮಲ್ಲಿ (ಪದ್ಯ ಕಥೆ)
ರಾಮನವಮಿ ,,
ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು ,,
ತಾಯ್ನುಡಿಯ ತಮ್ಮಡಿ (ಭಾಷಣ)
ನವರಾತ್ರಿ ೧, ೨, ೩, ೪, ೫ (ಕಥನ ಕವನ)
ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ (ಭಾಷಾಂತರ)
ಸುನೀತ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಪ್ರಸಂಗ (ಲೇಖನಗಳು)
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ೭, ೮, ೯, ೧೦
ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ (ಕಾದಂಬರಿ)
ಮನವಿ (ಗೀತೆಗಳು)
ಪೂಜನ (ಮುನ್ನುಡಿಗಳ ಸಂಕಲನ)
ಚಿಂತನ (ವಿಚಾರ)
ಮಾಸತಿ (ದೃಶ್ಯ)

(ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ)

Popular Culture in Karnataka
The Poetry of Valmiki
Short Stories (4 Vols.)
Subbanna (Story)
Rabindranath Tagore

ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳು :—

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಂಡಾರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಕಾಮನಹಬ್ಬದ ಒಂದು ಕತೆ

೧

ಕಾಮನಹಬ್ಬದ ದಿನ ಬಂದರೆ ನನಗೆ ನಮ್ಮೂರ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರ ಕತೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಬ್ಬ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವಿಜೃಂಭಣೆ. ಕಾಮನಹಬ್ಬದ ವಿಜೃಂಭಣೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಎಂದು. ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ, ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಏನೋ ಕೊಚ್ಚೆ ಕೊಚ್ಚೆಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರಂತೆ, ಅದರಂತೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯ ಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಅದೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ವಿಜೃಂಭಣೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆಯೂ ತಪ್ಪದೆ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳು ವುದು, ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸೌದೆ ವಸೂಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು, ಹಳೇ ಪರಕೆ, ಮೊರ, ಮಕ್ಕರಿ, ಚಾಪೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಎರಡಾಳೆತ್ತರ ರಾಶಿ ಒಟ್ಟುವುದು, ರಾತ್ರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವುದು, ಇದರಲ್ಲಿ. ಈಚೆಗೆ ಇದೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಂಟಲೆತ್ತಿ ಕೂಗಿ ರಪರಪರಪನೆ ಬಾಯಿಗೆ ಕೈಗೆ ಜಗಳ ಮಾಡು ವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆದರೆ ಕಾಮನಹಬ್ಬ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಸೌದೆಯ ಬೆಲೆ ಏರಿಹೋಯಿತು ಎಂತ ಯಾರೂ ಸೌದೆ ಕೊಡದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕಾಮನನ್ನು ಸುಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಹಿಂದೆ ನಮಗೆ ಇಂಥ ಸಂಕೋಚ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ನಾವು ಹಬ್ಬ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು ಅವರ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಇದ್ದರು. ಆಗ್ಗೆ ಅದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಹಬ್ಬದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ನಾವು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರ ಮೇಲೆ ಕಾಮನ ಬೂದಿ ಸುರಿಸಿ ಅವರ ಸುತ್ತ ಸುತ್ತಿ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಕೂಗಾಡು ತ್ತಿದ್ದೆವು. ಚರುಪು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ವಸಂತ ಹುಯಿದುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದು ಆಮೇಲೆ. ನಾನು ಕೊನೆಯ ಸಲ ಕಾಮನ ಹಬ್ಬದ ಗಲಭೆ ಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದಾಗ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರ ವ್ರತವೂ ಕೊನೆಯಾಯಿತು. ಅವರ ಆ ವ್ರತದ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ನಾನು ಈಗ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವುದು.

ಕಾಮನಹಬ್ಬದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಜನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆ. ಬೂದೀ ಕಲೆಸುವ ದಿನ ವಿಧವೆ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು ಮೇಲೆ ಬೂದೀ ಸುರಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಡುಗರು ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ ಅಂಥಾ ಆಕೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೋದ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಸುಖ ಲಭಿಸುವುದಂತೆ ; ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸುಮಂಗಲಿಯು ಸಾವಂತೆ. ಜನರಿಗೆ ಈ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವುದಾದರೂ ಯಾವ ವಿಧವೆಯೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆ ಈ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದವರು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು ಒಬ್ಬರೇ. ಅವರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಸುಮಾರು ಐದು ವರುಷದ ಹುಡುಗ. ಆಮೇಲೆ ಬೂದಿ ಕಲೆಸುವ ದಿನ ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಬಂದು ಅವರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ನಡೆಸುವರು. ಅವರು ವ್ರತ ಹಿಡಿದ ಮೊದಲ ವರ್ಷ ಬೂದೀಹಾಕಿ ಎಂದಾಗ ಹುಡುಗರು ಒಂದು ಮೊರ ಬೂದಿಯನ್ನು ಅವರ ಮೇಲೆ ಸುರಿದರಂತೆ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಹುಡುಗು ಹುಡುಗೇ. ಆಟದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿರುವಂತೆ ಸರಿ ತಪ್ಪು ಎನ್ನುವುದರ ಮೇಲೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು ಏಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗ ತಿಳಿಯದು. ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದ ವೇಳೆಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು ; ಆಗ ಅವರು ಅಷ್ಟು ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ಬೂದಿ ಹಾಕಿ ಒಂದು ಸಲ ಬಾಯಿಬಡಿದುಕೊಂಡು, ನಡೀರಿ, ಎಂದರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು ಅದು ಸಾಲದು ಎಂದರಂತೆ. ಲಂಗಡಾ ಭೀಮನ ಅಣ್ಣ ಶ್ಯಾಮು "ಇದೇನಮ್ಮ ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟು ಆಶೆ? ನಾವೇನು ಸಂಗೀತಗಾರರೇ ಹಾಡು ತೇವೆಯೇ? ಬಾಯಿ ಬಡುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಆಶೆಯೆ? ನಡೀರಿ" ಎಂದ. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು "ಅಪ್ಪಾ ಒಳ್ಳೇ ಮಾತನಾಡು ಎಂದರೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಎನ್ನಬೇಕು. ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವೇ?" ಎಂದರಂತೆ. ಶ್ಯಾಮು "ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರ ಬೇಡವೆ? ಪಕ್ಕಾ ಹೆಣ ಬಂದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡೇವು. ಹೆಣಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಮರ್ಯಾದೆ ಬದುಕಿದವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಎಂತ ಮಾಡೋಕೆ ಆಗುತ್ತೆ" ಎಂದ. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು "ಅಪ್ಪಾ ಸತ್ತ ಹೆಣಕ್ಕಿಂತ ಬದುಕಿದ ಹೆಣಕ್ಕೆ

ಈ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾನು ಬದುಕಿದ ಹೆಣ; ಜೀವಶವಾ ಅಪ್ಪಾ" ಎಂದರಂತೆ. ಹುಡುಗರು ಕೊನೆಗೆ ಮೂರು ಹಿಡಿ ಬೂದಿಹಾಕಿ ಮೂರುಸಾರಿ ಸುತ್ತಿ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಮೂರು ವರುಷದಲ್ಲಿ ವ್ರತದ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಯೂ ಮಾಮೂಲಿನಂತೆ ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು ಬಂದು ಕುಳಿತ ಒಡನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಹಿಡಿ ಬೂದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದುಸಲ ಅವರ ಸುತ್ತ ಸುತ್ತುವುದು; ಇದಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಂದಿಷ್ಟನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರಾದರೇನು ಹೆಣ್ಣು ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲವರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರೂ ಬರುವುದು. ಎಲ್ಲ ಆದಮೇಲೆ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ನವರು ಹೋಗಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವರು. ಇದು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯದೆ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮೂರಿನ ಕಾಮನ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಆಗ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು.

೨

ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಏಕೆ ಕೈಗೊಂಡರೆಂದು ತಿಳಿ ಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಪೂರ್ವದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಅವರ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಂತೆ. ಅವರು ಬಹಳ ಬಡವರಾಗಿದ್ದರು. ಮಗಳನ್ನು ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನ ಮಾವ ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು. ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಶೀನೀ. ಮದುವೆ ಆದಾಗ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ಕೇವಲ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನೂ ಶೀನಿಯೂ ಮಕ್ಕಳಂದಿನಿಂದ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಇದ್ದವರು. ಶೀನಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಹೆಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ. ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಊರೆಲ್ಲ ಶೀನೀ ಎಂದೇ ಕರೆಯುವುದು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನೂ ಶೀನೀ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೂ ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಶೀನೀ ಎಂದೇ ಕರೆಯುವಳು. ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಸಾತೀ ಎಂದು ಕರೆಯುವನು. ಆಗ ಊರಿನವರಿಗೆಲ್ಲ ಇದು

ಒಂದು ಪರಿಹಾಸ್ಯ. ಶೀನೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಅಣ್ಣಂದಿರು. ಅವರ ತಂದೆ ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆಗ್ಯೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುದುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಶೀನೀ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗ. ಓದು ಬರಹ ಕಡಿಮೆ; ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ; ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತುಂಟನಾಗಿದ್ದನು. ತುಂಟ ಎಂದರೆ ಸುತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಯಾರ ಮನೆಯ ದಾಳಿಂಬೆ ಮರದಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟರೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಮೊದಲ ಹಣ್ಣನ್ನು ಈತನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಊರಲ್ಲಿ ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಮೊದಲ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುವವನು ಶೀನೀ. ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗನಾದ ಮೇಲೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮಾವಿನಕಾಯಿ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಹಾಕುವುದು ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಅದು ಶೀನೀ ತಂದ ಕಾಯಿ. ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಅಮಟೇಕಾಯಿ, ಮಾಗಳದಬೇರು ಎಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟೇ. ಶೀನೀ ಇಂಥ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಹಾಕುವ ದಿನ ಬಂತೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಜ್ಞಾಪಕ. ಬೇಕಾದವರು ಅವನ ಜೊತೆಗೂ ಹೋಗುವರು. ಅವನು ಅವರಿಗೂ ಅಷ್ಟು ಕಾಯಿ ಸರಿಮಾಡಿ ಕೊಡುವನು. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವುದು, ಕೂಗಾಡುವುದು, ಈ ಕೆಲಸ ಶೀನೀದು. ಅದಕ್ಕೆ ಇವನನ್ನು ಯಾರೂ ನೇಮಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನೇ ಅದನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ದಿನವೂ ಅರ್ಚಕನಿಂದ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡು ಕಾಯಿ ಹೋಳು ವಸೂಲುಮಾಡುವನು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜಗಳ ನಡೆದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಶೀನೀ ಇರಲೇ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲ ಜಗಳ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲ ಜಗಳ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹುಡುಗುತನ ಬಿಡುವ ನೆಂದು ಮನೆಯವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗಲೂ ಅದು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಬೆಳೆದು ಹಡುಗ ಒಳ್ಳೆ ಪುಷ್ಟಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ದ್ದನು. ಒಂದು ಸಲ ಇವನು ಜಗಳ ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಯಾರೋ ಕುಡುಗೋಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದು ಇವನ ಮುಖದಮೇಲೆ ಹುಬ್ಬುಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಗಾಯವಾಗಿತ್ತು.

ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನಿಗೆ ಶೀನೀಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಎರಡು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ತಂದೆತಾಯಿ ಇಬ್ಬರೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರೀತಿಯ

ಜ್ವರ ಬಂದು ತೀರಿಹೋದರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಬಂದು ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು. ತಂದೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಅವಳಿಗಿದ್ದದ್ದು ಅವರಿದ್ದ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಮನೆ ಮಾತ್ರ. ಹುಡುಗಿ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡವಳಾದಳು. ಆಮೇಲೆ ಎರಡು ವರ್ಷವಾದರೂ ನಿಷೇಕಪ್ರಸ್ತ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮಾವನ ಮನೆಯವರು ಅಷ್ಟೇನೂ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರಲ್ಲ. ಒಂದು ಮದುವೆ, ಒಂದು ಪ್ರಸ್ತ, ಒಂದು ಚೌಲ, ಒಂದು ಉಪನಯನ, ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಸಂದರ್ಭ ಸೇರುವಂತೆ ಕಾಲ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಇಂಥ ಪ್ರಸ್ತ ನಡೆಯಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅದು ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಶಿವಗಂಗೆಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ದೇಶಾಟನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೊಳೇನರಸೀಪುರಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು. ನಮ್ಮೂರಿಂದ ಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಹೊಳೇನರಸೀಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಅವರ ಸಂಸಾರವೂ ಒಂದು ದಿನ ಹೋದರು. ಶೀನೀ ಹೋಗಿ ಮಠದ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ; ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಮಾಡಿದ; ಮೂರು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಗುರುಗಳು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟ. ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗುತ್ತೀಯಪ್ಪಾ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಏಳೆಂಟು ದಿನ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶೀನೀ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ.

ಸಾತಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಡನೆಂದರೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನದೆನ್ನುವುದು ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಗಂಡನೊಬ್ಬನೇ ತನ್ನ ವಸ್ತು. ಮಾವ ಅತ್ತೆ ಎಲ್ಲ ಗಂಡನಿಂದ ನೆಂಟರು. ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಐದು ವರ್ಷ ಸದಾ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ನೆನೆಯುವುದೇ ಅವಳಿಗೆ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಹೊಳೇನರಸೀಪುರದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಗಂಡನು ಗುರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದಾಗ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋ ಭಯ ತಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಅವರು ಆಗ ಇದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವನು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹಾಗೆ ಗುರುಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದಳು.

ಗುರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋದ ಶೀನೀ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎಂಟು ದಿನವಾಯಿತು. ಒಂದು ತಿಂಗಳಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಾಯಿತು. ಅವನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವಿಶೇಷ ಯೋಚನೆಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗ ಊರಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಪೋಲೀ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ, ಗುರುಗಳೊಂದಿಗಿದಾನೆ, ಬರುತ್ತಾನೆ, ಎಂದು ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನಿಗಾದರೋ ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಗಂಡಸಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಅದು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಾಗುವ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಕೈಯಲ್ಲಾದದ್ದು ಗೌರೀಪೂಜೆ. ಗಂಡ ಎಂದು ಬರುವನೋ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಅವಳು ದಿನವೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವಳು. ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆದರೂ ಶೀನೀ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರಲು ಮನೆಯುವರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಳವಳವುಂಟಾಯಿತು. ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಗಳು ದೇಶಾಟನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಠಕ್ಕೆ ಬಂದರಂತೆ, ಎಂದನು. ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನು ಕೊಂಚದಿನಕ್ಕೆ ಶೀನೀ ಬರಬಹುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾಯಿತು; ಅವನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೋಣ ಎಂದು ಹಿರಿಯಣ್ಣನಾದವನು ಹೋಗಿ ಬಂದನು. ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದವರು ಶೀನಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕಾಶೀ ನಗರ ವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲೇ ಇರುವವರೆಗೆ ಅವನು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನಂತೆ. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಲು ಅವನೂ ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನೂ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇವೆಂದು ಹೊರಟರಂತೆ. ಎಲ್ಲರೂ "ಎಲಾ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವೆಲ್ಲಿ? ನೀನೆಲ್ಲಿ?" ಎಂದರೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಇವನಿಗೆ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಿತು. ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಬಂದು ತಂದೆಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಎಲ್ಲರೂ ಹುಡುಗನ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಚಿಂತೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದಿನಗಳನ್ನು ಎಣಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವಾಯಿತು. ಶೀನೀ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆಗೂ ಇತರ ಸೊಸೆಯರಿಗೂ ಸರಿಹೋಗದೆ ಭಾಗವಾಗುವ ಮಾತು ಬಂದಿತು. ಆಗ ಶೀನಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಭಾಗ ಇಡುವುದೇ ಬಿಡು

ವುದೇ ಎಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಸ್ತಿ ಇದ್ದದ್ದು ಕೊಂಚ. ಹಂಚಿ ಕೊಳ್ಳುವವರು ಕಡಮೆಯಾದಷ್ಟೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು, "ಏನಾದನೋ, ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ತಾನೇ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಬರದೆ ಇರುತ್ತಾರೆಯೆ? ಕಳ್ಳರು, ಕಾಕರು, ರೋಗ, ರುಜಿನ" ಎಂದರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಹಾಕಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ ತೀರಿಹೋಗಿ ಭಾಗಗಳಾಗಲೇ ಬೇಕಾಯಿತು. ಭಾವ ಮೈದ ಮೊದಲಾದವರು ಜಗಳಮಾಡಿ ಶೀನಿ ತೀರಿಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪಂಚಾಯಿತರನ್ನು ಹೇಗೋ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನಿಗೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಜೀವನಾಂಶವೆಂದು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ ತಾವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯೊಂದಿಗೆ ತನಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು. ಆಗ್ಗೆ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ನಿಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವರ್ಷ.

ಇದಾದ ಕೊಂಚ ದಿನದಮೇಲೆ ಮನೆಯ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗಿದ್ದವನು, ಶೀನಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದನೆಂದೂ ಶೀನಿ ಕಲಿಕತ್ತೆಯ ಬಳಿ ತೀರಿಹೋದನೆಂದು ಹೇಳಿದನೆಂದೂ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದೀತೆಂದು ಹೆದರಿದ್ದದ್ದು ಆಗಿಯೇಹೋಯಿತು ಎಂದು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ವಿಧವೆಯ ವೇಷವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದಳು. ಅತ್ತೆ ಭಾವ ಊರಿನ ಜನ ಎಲ್ಲರೂ ಬೇಡಬೇಡ ಎಂದರು; ಗಂಡ ದೇಶಾಂತರ ಹೋದರೆ ಈ ವೇಷ ಯಾಕೆ ಎಂದರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. "ಏನಾಯಿತು ಎಂತ ತಿಳಿಯದೆ ಇದ್ದಾಗ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸುಖವಾಗಿರಲಿ ಎಂತ ನಾನು ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ನನಗೇನು ಆಸೆಯಿಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೋದರು ಎಂದಮೇಲೆ ನಾನು ಹೋದ ಹಾಗೆಯೇ. ನನಗೇಕೆ ಸೊಗಸು? ನಾನು ಕೂದಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು ನರಕದೊಳಗೆ ಯಾಕೆ ಇರಬೇಕು" ಎಂದರು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋದ ಅವಕಾಶ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಲಿ ದೇವರೇ ಎಂದು ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ವ್ರತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡು ವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ಕಾಮನಹಬ್ಬದ ಬೂದಿಯನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿಸಿ

ಕೊಂಡು ಹುಡುಗರಿಂದ ಅಶುಭ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡರು; ಅದೂ ಈ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಏನಾದರೂ ಮಾಡು, ಈ ಒಂದು ಅವಲಕ್ಷಣದ ವ್ರತ ಬೇಡ, ಎಂದು ಅತ್ತೆ ಬೇಡಿದರು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. "ನನಗೆ ಅವಮಾನ, ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಗುತ್ತಾರೆ, ನಾನು, ನಾನು, ಎಂತ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಪತಿಭಕ್ತಿ ಏನು ತೋರಿಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತು? ಅವರು ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೊಡೆದರೆ ಬೇಡಾ ಎಂದಿತ್ತೆ? ಬೈದರೆ ಬೇಡಾ ಎಂದಿತ್ತೆ? ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅವಮಾನ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆನೆ? ಯಾರು ನಕ್ಕರೆ ನನಗೇನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

೩

ನಾನು ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಕಡೆಯ ಸಲ ಅದು ನಡೆದಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಡೆದಂತೆ ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲ. ನಾವೆಲ್ಲ ಹುಡುಗರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಮನೆ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಸೌದೆಯ ಭಿಕ್ಷೆ ಕೇಳುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಈ ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡರೆ ವರ್ಷವೂ ನಗುತ್ತ ಇರಬಹುದು ಎಂದು ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆಯಷ್ಟೆ. ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದ ಒಂದೈದಾರು ಜನ ಈಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಗೌರವಸ್ಥರೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದಾರೆ. ಇವರು ಕಾಮನಹಬ್ಬದ ಈ ಜಂಟಿ ಗೌರವದ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬಹಳ ದಕ್ಷರೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಾನೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಅಶುಭದ ಶಬ್ದ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಕೌಶಲವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಪರಿಶ್ರಮ ಬೇಕು. ನಮಗೆ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದವರಿಂದ ನಾವು ಆ ವಿದ್ಯವನ್ನು ಕಲಿತು ವರ್ಷಾಂತರ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿದ್ದದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಲಬೋ ಲಬೋ ಎಂದು ಕೂಗಿದಾಗ ಉಂಟಾದ ಶಬ್ದವು ಭೀಕರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದದಂತೂ ಹಾಗೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾಮನಹಬ್ಬದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭೀಮನಂತಹವರ ಕವಿತೆಯ ಒನಕೆ ಚಿಗುರಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪದ್ಯ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು.

'ಬೋಲಬೋಲ ಬಸಪ್ಪ ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ಸತ್ತರೆ ಲಬೋಲಬೋ' ಎನ್ನುವುದು ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗ. ಇದು ಈಚಿಗೆ ನಮ್ಮೂರಿಂದ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಿಗೂ ಹರಡಿದೆ ಎನ್ನಿ. ನಾವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಇದನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಗಿದಾಗ ಅದರ ಸೊಗಸನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೇ ಆನಂದ. ಆ ವರ್ಷ ನಾನೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವರೂ ಲೋವರ್ ಸೆಕಂಡರೀ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ಪ್ಯಾಸಾದಮೇಲೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರದು ಒಂದೊಂದು ದಾರಿ. ಈ ಕಾಮನಹಬ್ಬ ನಮಗೆ ಕೊನೆಯ ಹಬ್ಬ ಎಂದು ಬಹಳ ಮೆಹನತ್ತು ಮಾಡಿದೆವು. ಅಲ್ಲದೆ ಸೌದೆಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಲ ಅಡಚಣೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದರಿಂದ ಮೆಹನತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಗಳು ಅಡ್ಡಬಂದಾಗ ಘೋಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ನಮ್ಮ ಲಬೋಲಬೋ ಶಬ್ದವು ಉಬ್ಬಿ ಮೊರೆಯಿತು. ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮನೆಯ ಒಂದಂಕಣವನ್ನು ಕೀಳಿಸಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಒಂದಷ್ಟು ತೊಲೆ ದೂಲ ತರಿಸಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಒಂದು ಕೊರಡು. ಆ ವರ್ಷ, ಮನೆ ಕೀಳಿಸಿದ ಮಹಾರಾಯ ಕೊರಡಿನ ಜೊತೆಗೆ ಹಳೇ ಗಳ ಕೆಲವು ಕೊಡಿ, ಎಂದು ನಾವು ಕೇಳಿದೆವು. ಅವರು ಕೊರಡನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ತಂಟೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಎಷ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಅವರು ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಲಂಗಡಾ ಭೀಮ—ಅವನೇ ನಮ್ಮ ಒನಕೇ ಚಿಗುರಿನ ಕವಿ— ನಾವು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅತ್ತಲಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕು, ತಾನು ಹೊರುವಷ್ಟು ಗಳ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಂಬ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಮನನ್ನ ಸುಡುವ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದುಬಿಟ್ಟನು. ಮೊದಲು ನಾವು ಮೋಸಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಮೋಸ ನಡೆದಮೇಲೆ ನಮ್ಮವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದೇ? ನಾವು ಕಂಡೂ ಕಾಣದಂತಿದ್ದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಇನ್ನೆರಡು ಮಾತನಾಡಿ "ಒಳ್ಳೆಯದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ನಿಮಗೇಕೆ ಅಸಮಾಧಾನ, ನೀವು ಮನೆಕಟ್ಟು ವವರು, ಆ ಸೌದೆ ತುಂಡು ತೊಲೆಯೋ ಜಂತೆಯೋ ಆಗಬಹುದು, ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದೆವು. ನಮ್ಮ ಮಾತಿನ ವೈಖರಿ ಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆರಗಾದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ

ಹಿತ್ತಲ ಕಡೆ ಹೋದಾಗ ಗಳ ಕಂಬ ಮಾಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರು; ಖರದೂಷಣರಂತೆ ಭೋಯೆನ್ನುತ್ತ ಕಾಮನ್ನ ಸುಡುವ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರು. ನಮ್ಮ ಕಾವಲವರು ಕೂಗು ಹಾಕಲು ಕಾಷ್ಠ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ನಾವೆಲ್ಲ, ಪರಕೆ ಒಬ್ಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಳೇಮೊರ ಒಬ್ಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬೆರಣಿ ಒಬ್ಬರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಓಡಿಬಂದೆವು. ದೊಡ್ಡ ವಾಗ್ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ನನ್ನ ಗಳ ಕಂಬ ಈ ಹೊತ್ತು ಸುಟ್ಟರೆ ನಿಮ್ಮ ಬುರುಡೆ ಒಡೆಯುತ್ತೇನೆ, ಎಂದರು. ಲಂಗಡಾ ಭೀಮು ಮತ್ತೆ ಕವಿಯಾದ. "ಬುರುಡೆ ಒಡೆಯುವುದು ಸುಳ್ಳು, ಬುರುಡೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತೀರಿ" ಎಂದ. ತಿರುಮಳ "ಬುರುಡೆ ಒಡೆಯಬೇಡಿ, ಬುರುಡೆ ತೆಗೆಯಿರಿ, ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ನಸ್ಯ ಕೊಡಿ," ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಸ್ಯಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಶಿರ್ ಎಂದು ಉಸಿರೆಳೆದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ನಸ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸಿದಾಗ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಅಣಕಿಸಿ ತೋರಿಸಿದನು. ಏನಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಲಂಗಡಾ ಭೀಮು, ಎಲಾ ನೀವು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನ ಇಲ್ಲೇ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿರಿ, ಇನ್ನೂ ಇರೋ ಗಳ ಕಂಬ ಎಲ್ಲಾ ತಂದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಎಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಕಡೆ ಹೊರಟ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಬಂತು. ಈಗ ಹೋದದ್ದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಹೋಗುವುದೇನೋ ಎಂದು ಅವರು ಭೀಮು ನನ್ನು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟರು. ಭೀಮು ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಶತ್ರುವನ್ನು ಬೇರೇಕಡೆ ತಿರುಗಿಸು ವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ. ಇಂಥ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಪನ್ನಮತಿಯಿಂದಲಲ್ಲವೇ ಶಿವಾಜಿ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜ, ಸೀಜರ್ ಮುಂತಾದ ಸೇನಾನಾಯಕರು ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದದ್ದು. ಭೀಮುನ ಅದೃಷ್ಟ ಕೆಟ್ಟದು. ಅವನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲಾ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಾಮನ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವೆಚ್ಚವಾಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಗಳಕ್ಕೆ ತಂಟೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಸದ ಹೆಂಗಸು ಬೋರಿ ಹಳೇಪರಕೆಗೆ ತಂಟೆಮಾಡಿದಳು. ಹೀಗೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಕಡೆಯೂ ತಂಟೆಯಾಯಿತು. ನಾವು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಾಫ್ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಕಸ್ತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಬಂದೆವು. ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ರಾಶಿ ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು.

ರಾತ್ರಿ ರಾಶಿಗೆ ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿದ್ದನ್ನೂ ರಾಶಿ ಉರಿದದ್ದನ್ನೂ ಹೀಗೆಂದು ನಾನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಅಂದವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಮಾತು ತಿಳಿಯದು. ನಾವು ಕಾಮನನ್ನು ಸುಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಊರಿನ ಪಕ್ಕದ ಒಂದು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುವ ದಾರಿ, ಬಾವಿ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ, ಆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾದು ಹೋಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಅಶ್ವತ್ಥಮರಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಒಂದು ಆಂಜನೇಯ ದೇವಾಲಯ. ದೂರದಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಹಾದು ಹೋಗುವ ಕೆರೆಯಕಟ್ಟೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಮನನ್ನು ಸುಡುವುದಕ್ಕೆ ಅದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸ್ಥಳ. ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಕಾಗಿದ್ದ ಮನೆ ಮರ ಎಲ್ಲದರ ಮೇಲೆ ಉರಿಯಬೆಳಕು ಬಿದ್ದಾಗ ನಮಗೆ ಇದೇನು ಭೂಲೋಕವೋ ಇನ್ನೆಲ್ಲಾದರೂ ಇದೇವೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ನಾವು ಹಾಕಿದ್ದ ರಾಶಿಯೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು. ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು ಆ ರಾತ್ರಿ ಊರ ಕಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೋಹಜಾಲ ಉರಿಯುವಂತೆ ಊರ ಹಳೆಯ ಮೊರ ಪರಕೆ ಹಳೆಯ ಮಕ್ಕರಿ ಹಳೆಯ ಕಸವೆಲ್ಲ ಆ ಬೆಳದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉರಿದುಹೋಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಮೊರ, ಹೊಸ ಪರಕೆ, ಹೊಸ ಮಕ್ಕರಿ; ಅಥವಾ ಹಳೆಯದು ಇದ್ದರೆ ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದು ಕಸವನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ. ಊರಿನ ಕಸವನ್ನು ಸುಡುವುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅವರವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಸವನ್ನು ಸುಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಬದುಕು ಅಂದು ಆ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಫಾಲ್ಗುಣದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಸೊಗಸನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲ ಕವಿ ಯಾರು? ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಇಂತ ಸೊಗಸನ್ನು ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸುಖಪಡಬಹುದು. ಕಾಮನನ್ನು ಸುಡುವಾಗ ಊರಿನ ಜನವೆಲ್ಲ ಬಂದು ಸೇರಿತು. ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೂಡ "ಹೋದ ಗಳ ಹೋಯಿತು; ನನ್ನ ಗಳ ಸುಡುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರೆ ನಾನು ಯಾಕೆ ಬಿಡಬೇಕು" ಎಂದು ತಾವೂ ಬಂದು ನಿಂತು ಸೊಗಸನ್ನು ನೋಡಿದರು. ನಾವೆಲ್ಲ ಸೊಗಸು

ಇದೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲಿ ನಿಜವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆವು. ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋದೆವು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೂದೀ ಕಲೆಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರ ವ್ರತ. ನಾವೆಲ್ಲ ಕಾಮನನ್ನು ಸುಟ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರನ್ನು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅವರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಹೇಳಿದೊಡನೆ ಬಂದರು; ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ವಾಡಿಕೆಯಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಆ ಸಲ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ ನವರ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ವರ್ಷವೋ ಹತ್ತನೆಯ ವರ್ಷವೋ. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು ಬೂದಿಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜನ ಬರುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಎಂದಿನಂತೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗದ ಹತ್ತುಜನ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ಮೂರು ಜನ ವಾಡಿಕೆ ಯಂತೆ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಬೂದಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರ ಬಳಿ ಬಂದೆವು. ಇನ್ನೇನು ಅವರ ಮೇಲೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವರು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಜನದ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಗುಂಪಿನ ಕಡೆಗೆ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿ ಶೀನೀ ಎಂದು ಕೂಗುಹಾಕಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟರು.

ನಮಗೆ ಹಿಂದು ಮುಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಬೂದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಂತೆಯೇ ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದೆವು. ಗುಂಪಿನಿಂದ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಇದೇನು ವೇಷ ಏನು ಅವಸ್ಥೆ ಎಂದು, ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ತನ್ನೀ ಅಪ್ಪಾ ಎಂದನು. ಹುಡುಗರು ಇವನು ಯಾರು ಏನು ಎನ್ನದೆ ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ನಾನೂ ಏನೂ ತೋರದೆ ಅವನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಅವನ ಅಂಥ ನಾದ ಆ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಗಾಯದ ಗುರುತು ಹೊರತು ನನಗೆ ಇನ್ನೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಬಂದವನು ಶ್ರೀನಿವಾಸಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅಥವಾ ಶೀನೀ. ನಾವು ಬೂದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರ ಬಳಿ ಬಂದಾಗ್ಯೆ ಅವನು ದಾರಿಯಿಂದ

ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಗುಂಪನ್ನು ಸೇರಿದನಂತೆ. ಇದೇನೋ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಯೆಂದು ನಿಂತು ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಇದೇನೆಂದು ಕೇಳಿದನಂತೆ. ಆಗ ನಾವು ಅವನನ್ನು ನೋಡಲೂ ಇಲ್ಲ, ಏನು ನಡೆಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು, ಗಂಡ ದೇಶಾಂತರದಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದ ಎಂತ ಆಕೆ ಕಾಮನ ಬೂದಿ ಚೆಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದಾಳೆ, ಎಂದ ರಂತೆ. "ಇವರು ಯಾರು?" "ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸೊಸೆ." "ಇವರ ಹೆಸರೇನು?" "ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ." "ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನೇ" ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಆಕೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದನಂತೆ. ಈ ಮಾತು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರು ಎದ್ದುನಿಂತು ಗುಂಪಿನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದದ್ದು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಶಾಸ್ತ್ರಿ ಹುಡುಗರು ತಂದ ನೀರಿನಿಂದ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇವನು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರ ಗಂಡ ನೆಂದು ತಿಳಿದ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಾವು ಹಬ್ಬ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕ್ಷಿಣ್ಣರಾದೆವು. ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆ ಸಲದ ಹಬ್ಬ ಎಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಂಗವಾಯಿತೆಂದು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಜಯಘೋಷವನ್ನು ಹಾಕಿದೆವು.

ಗಂಡಂದಿರು ಹೆಂಡತಿಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿಸುವ ರೆಂದು ಜನರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದು ನಿಜವಾದದ್ದೇ. ಆದರೆ ಅಂದು ಆ ಗಂಡನು ಆ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಮಮತೆ ಕನಿಕರ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಭ್ರಮೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಗೊಂಡ ಆ ಪ್ರೇಮರಸಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಾನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಸಂದರ್ಭವೂ ಅಂಥದೇ ಸರಿ.

೪

ಬಂದವನು ಶೀನೀ ಹೌದೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿದರು. ಹೆತ್ತವಳೂ ಕೈಹಿಡಿದವಳೂ ಒಪ್ಪಿದಮೇಲೆ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಏಕೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಆಸ್ತಿಯ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾತು ಇದ್ದದರಿಂದ ಈ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಉಂಟಾಯಿತು. ಶೀನೀ ಈ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟವರ

ವಿಷಯದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅವರ ಅಪ್ಪ ತಾತ ಮುತ್ತಾತನ ಕತೆ ಎಂತೆಂತ ಅವಮಾನಕರವಾದದ್ದನ್ನೋ ಹೇಳಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಆಸ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಶಾಸ್ತ್ರಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತನು. ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಾಗಿದಾರೆ. ಈ ಸಲ ನಾನು ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಪ್ರಯಾಣದ ಕತೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದೆನು. ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದವನು ಅವನನ್ನು ಕಲ್‌ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಂದಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಲ್‌ಕತೆಯ ಒಂದು ಛತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗಿನಿಂದ ಸಾಯುವಂತೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಜೊತೆಯವನು ಅವನು ಸತ್ತನೆಂದೇ ಎಣಿಸಿಯೋ ಹೆದರಿಯೋ ಅವನನ್ನು ಮ್ಯುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ತಾನು ಊರಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನಂತೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಅವನೂ ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನಂತೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಉತ್ತರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಓಡಿಯಾಡಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದ ಒಳಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಷ್ಟು ವರ್ಷ ಯಾರುಯಾರನ್ನೋ ಸೇವಿಸಿದನಂತೆ. ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಬರೆದರೆ ಅದೇ ಒಂದು ಕತೆಯಾಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನವರನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಿಸಿದೆನು. ವಿಧವೆಯ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಇದ್ದ ಅವರ ಆಕಾರವೂ ಈಗ ಮಂಗಳಗೌರಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಾಗಿದೆ. ವೃಥ ವ್ರತದಿಂದ ಅವರು ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆಂದು ಬೇಡಿದರೋ ಅದನ್ನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಪಡೆದರು. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಮದುವೆ ಮುಂತಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ; ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗೌರೀಹಬ್ಬದ ಬಾಗಿನಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುವಾಗ ಮೊದಲು ಇವರ ಹತ್ತಿರ ಕರೆತಂದು ಕೊಡಿಸಿ "ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ವ್ರತ ಧೃಢವಾದ ವ್ರತ, ನಿಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಫಲಿಸುತ್ತೆ, ಹುಡುಗಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹರಸಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಹಳೆಯ ಕತೆ

ಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ತಂದೆಯವರು ಕಾಂಚೀಪುರದ ಭಾಗವತ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು; ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತರು. ತಂದೆಯವರು ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಭಟ್ಟರು ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು, ಭಾಗವತ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಮಗನನ್ನು ಸಾಕುವುದು, ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಭಟ್ಟರ ತಾಯಮೇಲೆ ಇತ್ತು. "ಈ ತಾಯ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಭಟ್ಟರು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಗುರುಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ಆಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ದೈವಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತಂದೆಗೆ ಸರಿಮಿಗಿಲು ಎನ್ನುವಂತೆ ದೊಡ್ಡವರಾದರು." ಅವರ ತಾಯಿ ಅವರಿಗೆ ದಿನದಿನವೂ ಸಂಸಾರದ ಒಂದೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸನ್ಮಾರ್ಗವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿತ್ತು. 'ಯಾವುದೊಂದು ಮಾತು ಬಂದರೂ ಆಕೆ, ದೇವರನ್ನು ನಂಬಿರಬೇಕು, ಎಂಬ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ನೋಡಹೋದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ತತ್ವವಿಲ್ಲ. 'ಆದರೆ ಇದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದೇ ನೂರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ; ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿರುವುದು ಎಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ? ಸೇವೆಗೆ ಹೂವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಆಕೆ, "ಭಗವಂತನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕು? ಏನು ಬೇಕು? 'ಹೂವು ತುಂಬ ಇದ್ದರೆ ತುಂಬ ಕೊಡು, ಕೊಂಚ ಇದ್ದರೆ ಕೊಂಚ ಕೊಡು, ಹೂವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸು," ಎನ್ನುವರು. ಯಾರಾದರೂ, ಈ ದಿನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತು, ಎಂದರೆ ಆಕೆ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇನೆಯಿರಲಿ, ನೀನು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ದೇವರು ನೀನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು, ಎನ್ನುವರು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಭಾಗವತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಆದರ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. 'ಇಂಥ ತಾಯ ಪೋಷಣೆ

ಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದರು." ಗುರುಗಳು ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿದಾಗ ಭಟ್ಟರು, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಿದರು, ಎನ್ನುವರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಬಹಳ ಸಲ ಕೇಳಿ ಗುರುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. "ಒಂದು ಸಲ ಭಟ್ಟರ ತಾಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ "ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗ ಬಹಳ ಸುಟಿ. ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಅಷ್ಟೇನನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಕೊಡಬೇಕಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿ ಹಾನೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ" ಎಂದರು. ಆಕೆ "ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊ ಎನ್ನುವಷ್ಟನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನು ನಿಮ್ಮಂಥವರಿಂದ ಕಲಿಯುವನು" ಎಂದರು. ಗುರುಗಳು "ನಾನು ಗೀತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಅದರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿದ್ದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.' ತಮಗೆ ಗೀತೆ ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದದ್ದು ಹೇಗೆ?" ಎಂದರು. ಆಕೆ "ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದರು; ಅವರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವಾಗ ನಾನು ಹುಡುಗಿ, ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆಗ ಕೇಳಿದ್ದು ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ" ಎಂದರು. ವಿಷಯವೂ ಅಷ್ಟೇ. ಆಕೆಗೆ ಓದುಬರಹ ಬಾರದು. ಆದರೇನು, 'ಓದು ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಒಂದು ಸಾಧನವಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲ.' ಓದಿ ಕಲಿಯ ಲಾಗದ ಜ್ಞಾನವೊಂದು ಸತ್ಸಂಗದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದುಬಿಡುವುದು.

"ತನ್ನ ಯಜಮಾನರ ವಿಷಯವಾದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಹೇಳುತ್ತಲೂ ಈಕೆ ಮಗನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿದ್ದಿದರು. ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಭಟ್ಟರ ತಂದೆಯವರು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಬರಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು. ಅವರ ಪತ್ನಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟರಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತೆಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ದಾಹವಾದರೆ ಅಥವಾ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ದಿನದ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಇರಲೆಂದು ಮಡಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಅರ್ಧ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಡು; ಯಜಮಾನರು ಮುಂದೆ, ಹಿಂದೆ ಈಕೆ, ನಡೆದು ಹೋಗು

ತ್ತಿದಾರೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಈಕೆ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಕುರಿತು, ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು, ನಮಗೇನು ಹೆದರಿಕೆ ಬಾ, ಎಂದರು. ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋದಮೇಲೆ ಇವರು ಮತ್ತೆ, ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರಂತೆ. ಯಜಮಾನರು "ಭಯಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ? ಏನನ್ನಾದರೂ ತಂದಿದೀಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಈಕೆ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ತಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಹಳ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು "ಕಾಂಚೀಪುರದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ದೇವರು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ನಿನಗೆ ಈ ಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟೆ? ಅದನ್ನು ಎಸೆ" ಎಂದರಂತೆ. ಯಜಮಾನಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಕಾಂಚೀಪುರದಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಸೆದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದಮೇಲೆ ಕಾಡು ಇನ್ನೂ ದಟ್ಟವಾಯಿತು. ಯಜಮಾನರು ಪತ್ನಿಯನ್ನು "ಈಗ ಭಯವಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರಂತೆ. ಆಕೆ "ಇಲ್ಲ" ಎಂದರು. ಯಜಮಾನರು "ಮಡಲಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಭಯ. ನೋಡಿದೆಯಾ?" ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಇವರು ಬಂದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ಯಜಮಾನರು ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಸನ್ಮಾನ ದೊರೆಯಿತು; ಭಾಗವತರ ಸೇವೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಪತ್ತಿ ಒದಗಿತು; ಕೊಂಚಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ ಇವರ ಗೃಹವು ಭಾಗವತ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಈಕೆ ಮಗನಿಗೆ ಹತ್ತಾರುಸಲ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಮಗ ಅದನ್ನು ಬಹು ಆತುರದಿಂದ ಕೇಳುವನು. ಹೀಗೆ ತಾಯ ಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದಲೂ ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೂ ಭಟ್ಟರು ಉದಾತ್ತ ನೀತಿಯನ್ನು ಕಲಿತು ಹಿರಿಯರು ನಡೆದ ಉತ್ತಮ ಪಥದಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರವನ್ನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದು ಮುಗಿಸಿದರು.

ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕುವರುಷ ವಯಸ್ಸು ಇರಬಹುದು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ದೇವಾಲಯದ ಭಾಗವತ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಭಾಗವತರ ಸಮಾರಾಧನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಗೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಭಟ್ಟರು ಒಂದೊಂದು ದಿನ ದೇವರ

ಪೂಜೆಯನ್ನು ತಾವು ಮಾಡುವರು, ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಪರಿಚಾರಕನಿಗೆ, ನೀವೇ ಮಾಡಿ, ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಭಟ್ಟರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜೆ ಒಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು; ಒಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿದುಹೋಗುವುದು. ಪರಿಚಾರಕನ ಪೂಜೆ ಒಂದು ಮೇಲುಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಇಷ್ಟು ಸ್ತೋತ್ರ, ಇಷ್ಟು ಉಪಚಾರ, ಇಷ್ಟು ವಿನ್ಯಾಸ, ಇಷ್ಟು ವೇದ, ಇಷ್ಟು ಪುರಾಣ, ಇಷ್ಟು ಪ್ರಬಂಧ, ಎಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಯಮವಿತ್ತು. ಅವಸರವಾದ ದಿನ ಕೆಲವು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ, ಹೊತ್ತು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಭಾಗವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಪರಿಚಾರಕನು ಪೂಜೆಮಾಡಿದಾಗ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಭಟ್ಟರು, ಪೂಜೆ ಇಷ್ಟುಬೇಗ ಮುಗಿಯಿತೆ, ಎನ್ನುವರು. ಪರಿಚಾರಕನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳುವರು, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ "ಇದೇನು ಇವರು ಪೂಜೆಮಾಡಿದರೆ ಅರ್ಧಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಪೂಜೆ ಎರಡುಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಇಷ್ಟುಬೇಗ ಮುಗಿಯಿತೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅನೇಕ ಸಲ ಭಟ್ಟರು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೋಗಿದ್ದು ಮನೆಗೆ ಬರುವುದು ಸಾವಕಾಶವಾದರೆ ತಾಯಿ ಬಂದು, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲಾ, ಎಂದು ಹೇಳುವರು. "ದೇವರ ಪೂಜೆ ಆಯಿತೆ." "ಇಲ್ಲ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇನ್ನೂ ಒಳಗೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಆ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ." ತಾಯಿ ಹೀಗೆಂದಾಗ ಭಟ್ಟರು "ಪೂಜೆ ನಾನೇ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಅವರು ಅಡಿಗೆ ಮುಗಿಸಿ ಎಲೆ ಹಾಕಲಿ, ಭಾಗವತರನ್ನು ಕಾಯಿಸಬಾರದು" ಎನ್ನುವರು. ಪರಿಚಾರಕನು ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರು ಮಾಡುವ ಪೂಜೆ ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗುತಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲನು. ತನ್ನ ಪೂಜೆ ಜಾಗ್ರತೆ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದಾಗ ಇವನು, ನಾನು ಮಾಡುವ ಪೂಜೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಆಯಿತೆ, ಇವರು ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡುವರು, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಹೀಗೆ ಅವನಿಗೆ ಭಟ್ಟರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಸೂಯೆ ತಲೆದೋರಿತು.

ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ಎಂದಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸಮಾರಾಧನೆ ಬಂದು ಒದಗಿತು. ಆ ದಿನ ಭಟ್ಟರು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೊನ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚುತ್ತಾ ಪರಿಚಾರಕನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ದಿನ ನೀವೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡಿ ಎಂದರು. ಬಹಳ ಜನ ಅತಿಥಿಗಳು ನೆರೆದಿರಬೇಕಾದರೆ ಪರಿಚಾರಕನು ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಮೊಳಗುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೊರಗೆ ಬಂದಾಗ ಭಟ್ಟರು, ಪ್ರಬಂಧ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲಾ, ಎಂದರು. ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಬಹಳ ಅವಮಾನವಾಯಿತು. ಅವನು ಯಜಮಾನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ "ಅಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ನನಗೆ ಸಣ್ಣ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೆ, ಪೂಜೆ ಬೇಗ ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ, ಸ್ತೋತ್ರ ಬಿಟ್ಟೆ, ಪ್ರಬಂಧ ಬಿಟ್ಟೆ, ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನನಗೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸುವ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತೆ" ಎಂದನು. ಯಜಮಾನಿ "ನೀನು ಸ್ತೋತ್ರ, ಪ್ರಬಂಧ ಬಿಟ್ಟೆಯೋ ಏನೋ, ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ" ಎಂದರು. ಪರಿಚಾರಕನು "ನಾನು ಒಂದು ಸ್ತೋತ್ರ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಒಂದು ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇವರು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಒಂದು ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲ. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಯಿತೆ" ಎಂದನು. ಯಜಮಾನಿ "ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು; ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸು; ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ನೀನು ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು" ಎಂದರು. ಅ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಗನನ್ನು ಕರೆದು "ಅಪ್ಪಾ, ಮನೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಜನರೆದುರಿಗೆ, ದೇವರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ, ಎಂದರೆ ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದರು. ಭಟ್ಟರು "ಹೌದಮ್ಮ, ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಅವಮಾನವೆಂದು ಎಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಪ, ಅವರಿಗೇಕೆ ಅವಮಾನವಾಗಬೇಕು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಸರಿ" ಎಂದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಳಗಿನಿಂದ ಇದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಇದಾದಮೇಲೆ ಕೊಂಚ ದಿನಕ್ಕೆ ನವರಾತ್ರಿಯ ತದೀಯಾರಾಧನೆಗಳು ಬಂದವು. ಒಂದು ದಿನ ಭಟ್ಟರೇ ಪೂಜೆಮಾಡಿದರು. ಐದು ನಿಮಿಷ ಕೂಡ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪರಿಚಾರಕನನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡ ಹೇಳಿದರು. ಪೂಜೆ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಬಾಯಿತಪ್ಪಿ, ಬಹಳ ಬೇಗ ಮುಗಿಸಿದಿರಿ, ಎಂದರು. ಪರಿಚಾರಕನು ಯಜಮಾನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ "ತಿರುಗಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು ತಾಯಿ. ನಿನ್ನೆ ಇವರು ಐದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿದರು. ಈ ದಿವಸ ನಾನು ಅರ್ಧಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ಪೂಜೆ ಸಾಲದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ" ಎಂದನು. ಯಜಮಾನಿ, ತಿರುಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಬಿಡು, ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ "ಇವನಿಗೆ ಇದರ ಮರ್ಮ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವನು ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದುಕೊಂಡು ಇವನಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಆ ದಿನ ಗೋಷ್ಠಿಯೆಲ್ಲಾ ಕುಳಿತಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಭಟ್ಟರು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು. ಅವರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಯಜಮಾನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕರೆದು "ಅಪ್ಪಾ ಇಂದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಜನವಿಲ್ಲ, ನೀನೂ ಕುಳಿತುಕೊ, ಮನೆಯವರು ಬಡಿಸುತ್ತೇವೆ" ಎಂದರು. ಪರಿಚಾರಕನು ಕುಳಿತು ಕೊಂಡನು. "ಯಜಮಾನಿ ಪಂಕ್ತಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಬಡಿಸುತ್ತಾ ಬಂದು ಪರಿಚಾರಕನ ಮತ್ತು ಮಗನ ಎಲೆಗೆ ಬಡಿಸುವ ಮುಂದು ಅದು ಮುಗಿದುಹೋದಂತೆ ಮಾಡಿ ಪರಿಚಾರಕನನ್ನು ಕುರಿತು "ತುಪ್ಪ ನೀನು ಸಾಕಾದಷ್ಟು ತೆಗೆದಿಡ ಲಿಲ್ಲ, ಆಗಿಹೋಯಿತು, ತರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವನಿಗೂ ಮಗನಿಗೂ ಒಂದೇ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಬಡಿಸಿದರು. ಪರಿಚಾರಕನಿಗೆ ಕೊಂಚ ಬಿತ್ತು, ಮಗನ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿತ್ತು. ಮುಮುಕಿ ಪರಿಚಾರಕನಿಗೆ ಕೇಳುವಂತೆ "ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಪರಿಚಾರಕ "ಮುದುಕಮ್ಮನಿಗೆ ಮಗನೆಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ. ನನಗಿಂತ ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತುಪ್ಪ ಹಾಕಿದರು. ನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ. ನಮ್ಮಮ್ಮ ಇದ್ದರೆ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು" ಎಂದುಕೊಂಡನು." ಪರಿಷೇಚನ ತೀರ್ಥ ಆದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು.

"ಪರಿಚಾರಕ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಲೆಸಿ ಆಹುತಿಯ ನಾಲ್ಕು ಅಗುಳನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ಉಗಿಯಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಆ ನಾಲ್ಕು ಅಗುಳೂ ವಿಷದಂತೆ ಕಹಿ. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ತಡೆದನು; ಇತರರು ಏನುಮಾಡು ತ್ತಿರುವರೋ ಎಂದು ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ನೋಡಿದನು. ಅತಿಥಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸುಖವಾಗಿ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದಾರೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರು ಆಹುತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿದಾರೆ, ಅನ್ನವನ್ನು ಕಲೆಸಿ ಕೈಗೆ ಒಂದು ತುತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆ ಕಹಿ ಆಯಿತು ಎಂದು ಪರಿಚಾರಕನು ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಅಗುಳನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಅದೂ ಕಹಿ. ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕಹಿ ಇಲ್ಲದೆ ನನಗೇಕೆ ಕಹಿ ಆಯಿತು ಎಂದು ಇವನು ಯೋಚಿಸಿದನು." ಒಳಗೆ ಮಂಚಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತುಪ್ಪದ ಪಾತ್ರೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆಯ ಪಾತ್ರೆ ಇದ್ದದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಮುದುಕಮ್ಮ ಮರೆತು ನನಗೆ ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಡಿಸಿದಳೋ ಎಂದುಕೊಂಡನು. "ಆದರೆ ತನಗೆ ಬಡಿಸಿದ್ದನ್ನೇ ಮಗನಿಗೂ ಬಡಿಸಿದಳು, 'ಆತ ಈಗಾಗಲೇ ಎರಡು ತುತ್ತು ತಿಂದಿದಾನೆ, ಕಹಿಯೆನ್ನಲಿಲ್ಲ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಯಜಮಾನಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡನು." ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಕೆ ಇನ್ನೇನನ್ನೋ ಬಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಪರಿಚಾರಕನು "ಅವರನ್ನು ಕರೆದು "ತಾಯಿ ತಾವು ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಬಡಿಸಿದ್ದು ತುಪ್ಪವೋ ಇನ್ನೇನಾದರೂವೋ" ಎಂದನು. ಆಕೆ, ತುಪ್ಪ, ಎಂದರು. ಅವನು, ಇದೇಕೋ ಕಹಿಯಾಗಿದೆ, ತುಪ್ಪದ ಪಾತ್ರೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆಯ ಪಾತ್ರೆ ಇತ್ತು, ಕೈ ತಪ್ಪಿ ಅದನ್ನೇನಾದರೂ ತಂದು ಬಡಿಸಿದಿರೋ, ಎಂದನು. ಅವರು "ಅಯ್ಯೋ, ಹಾಗುಂಟೆ? ನೋಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತಂದು "ಹೌದು ಅರುವತ್ತು ವರುಷಕ್ಕೆ ಬರುವ ಅರುಳುಮರುಳು ನನಗೇ ಈಗಲೇ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು "ಅಪ್ಪಾ ನಿನಗೂ ಇದನ್ನೇ ಬಡಿಸಿದೆ ನಲ್ಲಾ ಕಹಿಯಿಲ್ಲವೇ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಭಟ್ಟರು ಆಗ ಬಾಯಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ತುತ್ತನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿ ನೋಡಿ "ಹೌದಮ್ಮ, ಕಹಿಯಾಗಿದೆ ಯಲ್ಲ, ಇದೇಕೆ? ಏನು ಬಡಿಸಿದೆ?" ಎಂದು ಅನ್ನವನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ

ಇಟ್ಟರು. ಯಜಮಾನಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇರೆ ಅನ್ನವನ್ನೂ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಬಡಿಸುತ್ತಾ ಮಗನನ್ನು "ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆಯ ಕಹಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಡವೇನಪ್ಪ, ನಾಲ್ಕು ತುತ್ತು ತಿಂದೆಯಲ್ಲ" ಎಂದರು. ಅವರು "ಕಹಿ ತಿಳಿಯದೇ ಏನಮ್ಮ, ಆಗ ಏನೋ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಅಷ್ಟೆ" ಎಂದರು.

"ಯೋಚನೆ ಯಾವುದಪ್ಪಾ ಅದು, ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಡಿಸಿದ ಕಹಿ ಸಹಿತ ತಿಳಿಯದೆ?"

"ಈ ದಿನ" ಪರಿಚಾರಕನ ಕಡೆ ತೋರಿಸಿ, "ಇವರು ದೇವರಪೂಜೆ ಯಲ್ಲಿ ನೀವಾರಶೂಕದ ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ."

"ಒಳ್ಳೇ ಯೋಚನೆಯಪ್ಪ" ಎಂದರು ತಾಯಿ.

ಭಟ್ಟರು "ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ವಿಚಿತ್ರವಾದದ್ದು ನಿಜ. ಆದರೆ ವೇದದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ರೀತಿ ಅಷ್ಟೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ನವಣೆಯ ಊಗಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಓಲಾಡುತ್ತಿರುವನಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮ. ಹಾಗೆ ಓಲಾಡುತ್ತಾ ಅವನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಅಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಕುಳಿತಿದಾನಂತೆ. ಇದು ಎಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರ ಎಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಆಗ ತುತ್ತಿನ ರುಚಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಊಟ ಮುಗಿಯಿತು.

ಎಲ್ಲಾ ಆದಮೇಲೆ ತಾಯಿ ಪರಿಚಾರಕನನ್ನು ಕರೆದು "ಅಪ್ಪಾ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗೂ ಅವನ ಪೂಜೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತಿಳಿಯಿತೆ?" ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಪರಿಚಾರಕನು ಈಕೆ ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬೇಕೆಂದೇ ಬಡಿಸಿದ್ದ ರೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದನು. ತನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತ್ತು. ತಾನು ನಾಲ್ಕು ಅಗುಳು ಬಾಯಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಹಿಸಲಾರದೆಹೋದ ಆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಭಟ್ಟರು ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಮಗ್ನರಾಗಿ ರುಚಿ ತಿಳಿಯದೆ ತುತ್ತು ತುತ್ತನ್ನೇ ತಿಂದದ್ದನ್ನು ನೆನೆದು ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಯಜಮಾನಿ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಅವನು "ಹೌದು ತಾಯಿ ಅವರು ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ

ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಮಗೆ ಆ ಮನೋದಾರ್ಢ್ಯವಿಲ್ಲ'' ಎಂದನು. ಆಕೆ ''ಅವನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ದೇವರ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಾಗ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಎಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಾಗ, ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ದೊನ್ನೆ ಹಚ್ಚುವಾಗ, ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ, ಇನ್ನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಮಾಡುವಾಗ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನು ದೇವರ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವನು'' ಎಂದರು.

ಪರಿಚಾರಕನು ''ನಾನು ತಿಳಿಯದೇ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನೀವು ತಪ್ಪಾಗಿ ಎಣಿಸಬಾರದು'' ಎಂದನು. ಆಕೆ ''ನಮ್ಮ ಹುಡುಗನ ರೀತಿ ತಿಳಿದು, ಅವನು ಏನಾದರೂ ಎಂದರೆ ನೀನು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದೇ ಇರಲಿ, ನಿನಗೆ ಅವನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ, ಎಂದು ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಹಸಿದಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕೂರಿಸಿ ಈ ಪಾಪಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೇವಿನ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಡಿಸಿದೆನು. ಆ ತಪ್ಪನ್ನು ನೀನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು'' ಎಂದರು. ಪರಿಚಾರಕನು ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ''ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನೆಂದೆಣಿಸಿ ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಬೇಕು'' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ನಿಜಗಲ್ಲಿನ ರಾಣಿ

ಇನ್ನೂರು ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಅನೇಕ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟು ಇತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರಾಟಿಯವರು ಆಗಾಗ ಮೈಸೂರಿನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ದೇಶದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರ ಕಡೆಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ನಿಜಗಲ್ಲು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವುದು. ಮರಾಟಿಯವರು ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಾಗ ನಿಜಗಲ್ಲಿನ ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಇಲ್ಲವೆ ಅವರಿಗೆ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ದಂಡು ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೇ ತಾವು ಮೈಸೂರ ಅರಸರ ಸಾಮಂತರು ಎಂದು ಮರಾಟಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಬೇಕು. ದೇಶ ಆಗ ಇದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯಗಾರನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

"ನಿಜಗಲ್ಲಿನ ಆಗಣ ಪಾಳೆಯಗಾರರಲ್ಲಿ ರಾಮರಸನಾಯಕನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನು!" ಆತನ ತಂದೆ ತಿಮ್ಮರಸನಾಯಕನ ನಂತರ ಅವನು ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನೇರಿದನು. ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನೇರುವಾಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷ. "ಅವನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಪಾಳೆಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದನು. ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಚೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಣ ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ತನ್ನ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು; "ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಆ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ದೊಂಬಿ ದಾಳಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು." ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಊರುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಗ್ರಾಮಗಳೂ ಕೂಡ ಇವನಿಂದ ಅಂಥ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಕನು ನ್ಯಾಯದಂತೆ ವಸೂಲಾದ ಕಂದಾಯದಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸರ ನಿರೂಪ ಬಂದಾಗ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತ ಮೈಸೂರ ಅರಸರ ಸಾಮಂತನಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು."

ರಾಮರಸನಾಯಕನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಿರು. ಮೊದಲನೆಯವಳು ಲಕುಮವ್ವೆ, ಎರಡನೆಯವಳು ಗಿರಿಜವ್ವೆ. ರಾಮರಸನು ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನು ಏರುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಂಚ ಮೊದಲು ಲಕುಮವ್ವೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಕಳೆದರೂ ಇವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಎದವಿದ ಮಗನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ವಂಶ ನಡೆಯುವುದೆಂಬ ಆಸೆ ಕಡಿಮೆ. ರಾಮರಸನಿಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರೂ ಇಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಾಗದುದರಿಂದ ನಾಯಕನು ಈ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟು ತನ್ನೊಂದಿಗೇ ಮುಗಿಯುವುದೇನೋ ಎಂದು ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಚಿಂತಿಸುವನು. ಮಕ್ಕಳಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದ್ದದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿ ತೋಪುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ದೇವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದನು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಂದ ಇದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸ ಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಮುಖಂಡರು ಒಂದು ಸಲ ನಾಯಕನಿಗೆ ನೆಂಟರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಜನದ ಪರವಾಗಿ ಒಂದು ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದರು. ರಾಮರಸನು ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಇದು ತಿಳಿದು ಲಕುಮವ್ವೆ ತನ್ನ ನೆಂಟರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದು ಎರಡು ಮೂರು ವರುಷ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ನಾಯಕನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಬೇಡಿದಳು. ರಾಮರಸನು ಮೊದಲು, ಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿಯೋ ನಿಜವಾ ಗಿಯೋ, ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಲಕುಮವ್ವೆ "ನಾನು ಹತ್ತು ವರ್ಷ ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಗಿಳಿಯಂತೆ ಪೋಷಿಸಿದಿರಿ. ಆದರೆ ನನ್ನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವಂಶ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಫಲ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕುಲ ಏತಕ್ಕೆ ಅಳಿಯಬೇಕು? ಇವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾಗಿ. ಅವಳಿಗೊಂದು ಮಗುವಾದರೆ ಮನೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ" ಎಂದಳು. "ಅವಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಮಾಡಿದರೆ ಏನು ಮಾಡುವೆ?" ಎಂದು

ನಾಯಕನು ಕೇಳಿದನು. ಲಕುಮವ್ವೆ "ನಾನು ಸಾಕಿದ ಹುಡುಗಿ. ನನಗೆ ಅಸಡ್ಡೆ ಏನು ಮಾಡುತಾಳೆ? ನಾನು ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಊಟಮಾಡುತಾಳೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತಾಳೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನೀವು ಯೋಚನೆಮಾಡಬೇಡಿ" ಎಂದಳು. ರಾಮರಸನು ಒಪ್ಪಿ ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು.

ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಬಹು ಚೆಲುವೆ. ಮದುವೆಯಾದಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ನಾಯಕನ ಮತ್ತು ಲಕುಮವ್ವೆಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವೆಂದು ವಹಿಸಿದಳು. ನಾಯಕನು ಶಂಕೆಪಟ್ಟಂತೆ ಅವಳು ಲಕುಮವ್ವೆಯನ್ನು ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸಂಬಂಧದವರೇನೋ ಹಿರಿಯರಸಿಯನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಮಾಡಿದರು; ಗಿರಿಜವ್ವೆಗೂ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಗಿರಿಜವ್ವೆಯಾದರೆ "ಮನೆ ಅವಳದು. ತಾನಿದ್ದು ಕೊಂಡೇ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆತಂದಳು. ಅವಳು ಕೊಟ್ಟ ಅರ್ಧ ನನ್ನದು. ನಾನು ಆ ಸಾಲವನ್ನೇ ಹರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಅರ್ಧವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕೊಂಡು ಪಾಪಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲೇ? ದೇವರಕೃಪೆಯಿಂದ ಈಗ ರಾಣಿಯಾದೆ. ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ತೊತ್ತಾದೇನು" ಎಂದಳು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಹೀಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖ ದಿನೇ ದಿನೇ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಲಕುಮವ್ವೆ ಹೊರಗೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇವಳೇನು ಮಾಡುವಳೋ ಎಂದು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಶಂಕೆಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ದಿನ ಗಿರಿಜವ್ವೆಯ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಇಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತೆ, ಎಂದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಳು. ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತ 'ಅವಳಿಗೆ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನೇ ನೋಡಿ ಮಾಡಿಸಿ ರಾಮರಸನಿಗೆ ಸಂಸಾರಸುಖದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಳು. ತಾನು ವ್ರತ, ಸೇವೆ, ಪೂಜೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟಳು.

ನಾಯಕನಿಗೂ ಅವನ ರಾಣಿಯರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಅಂತಸ್ತಾಪಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಇತ್ತೆಂದು

ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಇದ್ದರೂ ಅದಾದಮೇಲೆ ಅವಳ ತಮ್ಮನೊಬ್ಬನೂ ತಾಯಿ ಒಬ್ಬಳೂ ಬಂದು ಅರಮನೆಯಲ್ಲೇ ನಿಂತರು. ಈ ತಾಯೇ ಗಿರಿಜವ್ವೆಗೆ ಲಕುಮವ್ವೆಯನ್ನು ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕಾಣೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದ್ದು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದಿರಲು ಇವಳು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಲಕುಮವ್ವೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದಳು. ಲಕುಮವ್ವೆ ತನ್ನ ಗುಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವಳಾಗಿ ತಾಯಂತೆ ಇದ್ದವಳು, ಇದೊಂದನ್ನೂ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅವರೇ ಸರಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಗಿರಿಜವ್ವೆಯ ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪೋಲಿಯಾಗಿದ್ದವನು ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಊಟ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪುಂಡನಾಗಿ ಬೆಳೆದನು. ದೊರೆಯ ಮೈದುನನಾದುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಪುಂಡತನಕ್ಕೆ ಸೌಕರ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ಊರಿನ ತುಂಟರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಓಡಿಯಾಡುವನೆಂದೂ ಸಂಸಾರಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಧೂರ್ತತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡನೆಂದೂ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತುಗಳಾದುವು. ನಾಯಕನಾಗಲಿ ಲಕುಮವ್ವೆಯಾಗಲಿ ಇಂಥ ಪುಂಡಾಟಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವವರಲ್ಲ. ಕಸ್ತೂರಿನಾಯಕನಿಗೆ ಆ ಎರಡು ಸಲವೂ ಬೈಗಳಾದುವು. ತಾಯ, ತಮ್ಮನ, ನಡತೆ ಸರಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ತಾನು ಅರಮನೆಯ ಊಟಮಾಡುತ್ತಾ ಅವರನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಕೂಳಿಗೆ ಏಕೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮದುವೆಯಾದ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ನಾಯಕನಿಗೂ ಲಕುಮವ್ವೆಗೂ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಊರಿನ ಜನವೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಪಾಳೆಯದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗಳು ನಡೆದುವು. ನಾಯಕನ ವಂಶ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಆಯಿತೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತರಾದರು.

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮರಾಟೆಯವರು ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಕೈಕೆಳಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದರು. ರಾಮರಸನಾಯಕನು ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನೇರಿದ ಮೇಲೆ

ಅವರು ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಎರಡುಸಲ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ನಾಯಕನು ಅವರಿಗೆ ತಾನು ಮೈಸೂರಿನವರಿಗೆ ಸಾಮಂತನೆಂದೂ ಮರಾಟೆಯವರು ಮೈಸೂರವರನ್ನು ಗೆದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾಮಂತನಾಗುವೆನೆಂದೂ ಆಗ್ಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವರು ಒಪ್ಪದೆ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಕಾದಿದ್ದು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡಿದರು. ಆ ಜನರು ಎಂದಿನಂತೆ ಮನೆಮಠ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಹಳ್ಳಿಯವರನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಅಟ್ಟಿ ಮರಾಟೆಯವರಿಗೆ ಫಲವೇನೂ ಇಲ್ಲ. "ರಾಮರಸನಾದರೆ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಂತು ನೀವು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಎಂದುಬಿಟ್ಟನು. ರಾಮರಸನು ಇಷ್ಟು ಧೈರ್ಯಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿಜಗಲ್ ಕೋಟೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣ." ಆ ಸಲ ಮರಾಟೆಯವರು ಬಹಳ ದಿನ ಕಾಯುವುದಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಐದು ದಿವಸ ನೋಡಿ ನಿಜಗಲ್ಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಗ್ಗಬಹುದಾದ ಬೇರೆಯ ಪಾಳೆಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ರಾಮರಸನು ಸುಲಭದಲ್ಲಿಯೇ ಕಷ್ಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಹಾಗಾಯಿತು. ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಬಂದಾಗ ರಾಮರಸನು ಸುತ್ತಲ ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ ಅವರಕಡೆಯ ಸೈನ್ಯ ಬಂದು ಮರಾಟೆಯವರ ಪಾಳೆಯದಿಂದ ಒಂದು ಮೈಲಿಯಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ಹಾಗೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ, ಆ ಸೈನ್ಯವು ಮೈಸೂರರಸರ ಕಡೆಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸೈನ್ಯವೆಂದೂ ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯ ಬರುವುದರಲ್ಲಿದೆಯೆಂದೂ ವದಂತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಮರಾಟೆಯವರು ಹೇಗಾದರೂ ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಒಂದು ಬಿಡಾರವಾಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಪಿತೂರಿಯಿಂದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಮಾಡಿದರು. ಜನರು ರಾಮರಸನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎರಡೆಣಿಸುವವರಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಮರಾಟೆಯವರು ಹತ್ತು ದಿನ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಕಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ಮರಾಟೆಯವರ ಪ್ರಮುಖ ಸೇನಾಪತಿ ಈ ದಳ ಬಂದು

ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಸಲವೂ ನಿಜಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಸಾಗದೆ ಮರಾಟಿಯವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಬರುವಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಸಲ ರಾಮರಸ ನಾಯಕನು ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡದೇ ಇದ್ದರೂ ಹೆದರಿ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ನಿಂತಿದ್ದನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರು ಕಡಿಮೆ ಜನ ಬಂದರು. ಹಿಂದಿನ ಸಲದ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ರಾಮರಸನಾಯಕನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ನೆರೆಯ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತಾನು ಮುಂದಾಳಾಗಿ ನಿಂತು ಮರಾಟಿಯವರ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕಡಿಮೆ ಸೈನ್ಯ ಬಂದುದರಿಂದ ಈ ಏರ್ಪಾಡಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು. ಮೂರು ದಿನ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಏನೂ ಕೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರೂ ಅವರು ಒಪ್ಪದೆ ಇರಲು, ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗಾಗು ಮರಾಟಿಯ ಸೇನೆಯವರು ಎದ್ದು ಕಣ್ಣು ಹೊಸಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಂದೆಯೇ ಅವರ ಪಾಳೆಯದ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಅವರನ್ನು ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿ ಓಡಿಸಿದನು. ಮರಾಟಿಯವರು ಕೆಟ್ಟೆವೆಂದು ಆ ಸಲಕ್ಕೆ ಬರಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಇದಾದ ಕೆಲವು ದಿವಸದಮೇಲೆ ಅರಸನ ಮಗನ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬ ಬಂದಿತು. ಮರಾಟಿಯವರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಗೆದ್ದಿದ್ದ ಸಂತೋಷ ಒಂದು ಕಡೆ. ಅರಗುವರನ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬ ಒಂದು ಕಡೆ. ಜನರ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ದೇವರ ಉತ್ಸವಗಳು ಬಹಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆದು, ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನ ಊರಿನ ಜನರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೂ ಸಮಾರಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದರು. ಊರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಭಜನೆ. ಮುಖ್ಯವಾದ ಉತ್ಸವಗಳೆಲ್ಲ ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ನಡೆದುವು. ರಾಮರಸನಾಯಕನು ದೇವರ ಮುಂದೆ ನಮ್ರನಾಗಿ ನಿಂತು ಕಿಂಕರನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡನು. ಹಿರಿಯರೂ ಪುಣ್ಯವಂತರೂ ಭಕ್ತರಂತೆ ನಡೆದರೆ ಜನರು ಅವರಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವರು. ರಾಮರಸನು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಎಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡನು.

"ಊರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದುವೆಂದರೆ ಬರಿಯ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಒಳ್ಳೆಯವರು ಸಂತೋಷಪಡುವಂತೆ ದುಷ್ಟರೂ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ." ನಿಜಗಲ್ಲಿನ ಈ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಪೋಲಿ ಪುಂಡರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ತಾವೂ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದರು. ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ಕಸ್ತೂರಿನಾಯಕನು ಮುಂದಾಳು. ರಾತ್ರಿ ಇವರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗುವ ತನಕ ಒಂದು ಕಡೆ ಗುಂಪುಕೂಡಿ ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದು ಎರಡು ಮೂರು ದಿನ ಹುಚ್ಚಾಪಟ್ಟೆ ಆಡಿದರು. ಇದು ರಾಮರಸನಾಯಕನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಅವನು ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಅವಳ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. "ನಾನು ತಮಾಷೆಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮದೇನು ಅಡ್ಡಿ ?" ಎಂದು ಕಸ್ತೂರಿನಾಯಕನು ಒದರಿದನು. ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಎಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮದ್ಯ ಖರ್ಚಾಯಿತು. ಕಸ್ತೂರಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಾಧೀನ ತಪ್ಪಿತು. ದೇವರ ಉತ್ಸವದ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವನೂ ಅವನ ಜೊತೆಯವರೂ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯ ಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿದರು. ಜನರು ಇನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಮೈದುನನಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರಗಳ ಮಾನ ಉಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾಮರಸ ನಾಯಕನು ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ಸಭೆಗೆ ಕರೆಯಿಸಿ, ಏನು ನಡೆಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಪಂಚಾಯಿತರ ಸಮಕ್ಷಮ ವಿಚಾರಣೆಮಾಡಿ, ಮೈದುನನು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದ್ದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೆ ಛೀಗುಟ್ಟಿ, ಹೀಗೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಡಬಾರದು, ಮಾಡಿದರೆ ಕ್ರೂರವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವೆವು, ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು; ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಿಂದ ನನಗೆ ಮಾನ ಉಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅವಳ ತಮ್ಮನನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಳು. ಅಂದು ನಾಯಕನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತಮ್ಮನನ್ನು ಊರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಲಕುಮವ್ವೆ "ಕಸ್ತೂರಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೋ ತಪ್ಪೇ. ಆದರೆ ಅವನು ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗ. ಈ ಸಲಕ್ಕೆ

ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅವನು ಪುಂಡತನ ಮಾಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಸರಿ" ಎಂದಳು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕಸ್ತೂರಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ತಪ್ಪು ಎಂಥದೆಂದು ಯೋಚಿಸದೆ ಅರಸನ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರೋಶಗೊಂಡನು. "ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಕರೆದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬಾರದಿತ್ತೆ? ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೆ ಅವಮಾನಮಾಡಿದರಲ್ಲ," ಎಂದು ಅವನು ತಾಯ ಬಳಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅವಳು "ಅರಸನು ಮಗನನ್ನು ಹೆರುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಕ್ಕನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನೇ ಹೊರತು ಅವಳನ್ನು ರಾಣಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಲಕುಮವ್ವೆಯೇ ರಾಣಿ. ನಿಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಏನೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅರಸನು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಬಯ್ಯುವುದಕ್ಕಿತ್ತೆ? ಆದರ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆಯಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿರಿಯವಳು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಅರಸನು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದಾನೆ. ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳೇ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಕಸ್ತೂರಿಗೆ ಲಕುಮವ್ವೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಆಗ್ರಹ ವುಂಟಾಯಿತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಊರಿನ ದುಷ್ಟರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಇದ್ದ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದಂಡನೆಯಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಯಾರೂ ಹತ್ತಿರ ಸೇರದಾದರು. ಬದುಕು ಬೇಸರ ಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. ಅರಸನ ಮೇಲೆಯೂ ಲಕುಮವ್ವೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಈ ಕೋಪವನ್ನು ಹೇಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ದಿನವೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಯೋಚನೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯೋಚನೆ ಯಿಂದ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನಿಗೂ ಕೇಡಾದೀತೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಂಥ ಜನರ ಬುದ್ಧಿ ಅಷ್ಟು ದೂರ ಓಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಬಂದಾಗ ಅಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಸೋತು ಓಡಿದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸೈನ್ಯ ಒಂದಕ್ಕೆ ಮೂರರಷ್ಟಾಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬಂದಿತು. ರಾಮರಸನಾಯಕನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೋಟೆ ಯಲ್ಲೇನೋ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದವಸಧಾನ್ಯವಿತ್ತು. ನಾಯಕನು ನೆರೆಯ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಚಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ.

ಈ ದೊಡ್ಡ ಸೇನೆಯನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಇದ್ದನು. ಒಬ್ಬ ಚಾರನನ್ನು ಮೈಸೂರ ಕಡೆಗೂ ಅಟ್ಟಿದನು. ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹುರಿಗೊಳಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಪಾಳೆಯದ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದೆಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿದನು. ಇಂಥ ಗುಂಪಿಗೆ ಕೇವಲ ಸಭ್ಯರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪುಂಡರೂ ತುಂಟರೂ ಕೂಡ ಸೇರಬೇಕು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಕಸ್ತೂರಿ, ತಾನು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಜಂಭಕೊಚ್ಚಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ತನಗಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪುನಃ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನು. ರಾಮರಸನು ಪುನಃ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕೆಂದಾಗ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಅದು ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತು.

"ಕಸ್ತೂರಿಗೆ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಯಕನಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ." ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ತನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ಕೆಲವು ಜನ ನಡೆದು ಅವನು ರಾಮರಸನಿಗಿಂತ ತಾನು ಗಟ್ಟಿಗನೆಂದು ಎಣಿಸಿದನೋ ಆಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದುರಾಲೋಚನೆ ಹುಟ್ಟಿತು. "ರಾಮರಸನು ಎಷ್ಟರ ಮನುಷ್ಯ? ಇವನು ಏಕೆ ಪಾಳೆಯಗಾರನಾಗಿರಬೇಕು? ತಾನೇ ಏಕೆ ಆಗಬಾರದು? ಮರಾಟಿಯವರ ಸೇನಾಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಾನು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಾಗಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಅವರು ರಾಮರಸನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆಯೂ ತನ್ನನ್ನು ಪಾಳೆಯಗಾರನೆಂದು ಒಪ್ಪುವಂತೆಯೂ ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಹೀಗೆಂದು ಅವನು ಮೂರು ದಿನ ಯೋಚಿಸಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ರಾಮರಸನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಾನು ಜನರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ನಾಯಕನು ಯೋಚನೆಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದನು.

ರಾಮರಸನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಕಸ್ತೂರಿಗೆ "ನಿನ್ನ ಹುಡುಗತನ ಬಿಟ್ಟರೆ ನೀನು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಪಾಳೆಯಗಾರನಂತಿರಬಹುದು. ನಿನಗೇನು ಕಡಮೆ?" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಾಮರಸನು ಎಂದಿನಂತೆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು

ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಇದರಿಂದ ಕಸ್ತೂರಿ ಕಾವಲ ಸಂಚುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಂಚ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಹೋಗಿ ಮರಾಟಿಯುವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ತಾನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ಮರಾಟಿಯುವರು ಒಳಗೆ ಬರಬಹುದೆಂತಲೂ ರಾಮರಸನನ್ನು ಅವರು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದೂ ಕೊಲ್ಲಕೂಡದೆಂದೂ ತನ್ನನ್ನು ಪಾಳೆಯಗಾರನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಾಮರಸನು ಎಂದಿನಂತೆ ಕಾವಲನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೈಸೂರ ಕಡೆ ಹೋದ ಬೇಹು ಏನಾಯಿತೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ, ನೆರೆಯ ಪಾಳೆಯಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಅರ್ಧಮನಸ್ಸಿನ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ಸಲ ಹೇಗೆ ಕಡೆಹಾಯುವುದು, ಮರಾಟಿಯುವರನ್ನು ಯಜಮಾನರೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇನೋ ಎಂದುಕೊಂಡು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮಲಗಿದನು. ಊರಿನ ಜನವೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಮಲಗಿತ್ತು. ಶತ್ರು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಹೀಗೆ ಊರ ಮುಂದೆ ಪಾಳೆಯ ಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲುವನೋ, ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಒಳಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ದಿನ ವರುಷವಾಯಿತು, ಎಂದು ಅವರು ಯೋಚನೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಸ್ತೂರಿ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯವರ ಪಹರೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದನು. ಊರೆಲ್ಲ ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾದ ಮೇಲೆ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯ ಶಬ್ದಮಾಡದೆ ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಕೊಂಚ ಜನ ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಜಯಘೋಷವನ್ನು ಹಾಕಿ ಒಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದರು.

ಏನಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ರಾಮರಸನು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಪಹರೆಯ ಜನ ಈಟಿ ಭಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಶತ್ರುಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗೂ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ರಾಮರಸನು, "ಏನಾಯಿತು, ಕಸ್ತೂರಿ?

ಜನವನ್ನು ಕೂಗು, ನಡೆ!" ಎಂದನು. ಕಸ್ತೂರಿ ಅವನನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮರಾಟೆಯುವರಿಗೆ, ಹಿಡೀರಿ, ಇವನನ್ನು ಹಿಡೀರಿ, ಎಂದನು. ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಂದ ಮರಾಟೆಯುವರನ್ನು ಕಂಡು ರಾಮರಸನು ತನ್ನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಧಗಳಿಗೆಹೊತ್ತು ಹೋರಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಒಬ್ಬ. ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವರು ಹತ್ತಾರು ಜನ. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಇವನನ್ನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಇರಿದನು. ಅದು ಎದೆಯ ಬಳಿ ಚುಚ್ಚಿ ರಾಮರಸನು ಶಿವ ಶಿವ ಎಂದು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಶತ್ರುಗಳು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಅರಸನನ್ನು ಊಳಿಗದವರು ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಕೋಟೆ ಮರಾಟೆಯುವರ ಪಾಲಾಯಿತು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು, ದಿಕ್ಕುತೋರದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ಇದ್ದವರು ಕೆಲವರು, ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಾಡಿದವರು ಕೆಲವರು, ಹೀಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಕಸ್ತೂರಿ ನಾಯಕ ಊರನ್ನು ಮರಾಟೆಯುವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಊರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮಾತು ಹಬ್ಬಿತು. "ಗಿರಿಜವ್ವೆ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಿಂದ ಎಂತಹ ಅನಾಹುತ ಉಂಟಾಯಿತು, ತಾನು ಈ ಮನೆಗೆ ಮಾರಿಯಂತೆ ಬಂದೆನೆ, ಎಂದು ಎಣಿಸಿ ದುಃಖಿಸಿದಳು. ಲಕುಮವ್ವೆ ಈಗ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವುದು, ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಈಗ ಶತ್ರುಗಳು ಹೊರಟುಹೋದಾರು, ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡುವೆವೆನ್ನೋಣವೇ, ಎಂದು ಪ್ರಧಾನಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಅವರು, ಬೊಕ್ಕಸವೇ ಅವರ ಕೈಗೆ ಸೇರಿರುವಾಗ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡುವುದೇನು, ಎಂದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಊರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಳವಳ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮರಸನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.

ಮರಾಟೆಯುವರ ದಳಪತಿ ಕಿಲ್ಲೇ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಕಡೆಯುವರನ್ನು ಕಾವಲಿರಿಸಿ, ಊರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ "ನಿಜಗಲ್ಲನ್ನು ಮರಾಟೆಯುವರು ಹಿಡಿದಿದ್ದೇವೆ. ಜನಗಳು ಯಾರೂ ಭಯಪಡಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ರಾಮರಸನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪಾಳೆಯಗಾರನನ್ನು ಇರಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿ ನಿಮಗೇ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಜನ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಕೂಡದು" ಎಂದು ಡಂಗೋರೆ ಹೊಡೆಸಿದನು. ರಾಮರಸನ ಪ್ರಾಣ

ಹೋಗುವುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅದಾದ ಕೂಡಲೆ ತನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದನು. ವರ್ತಮಾನ ಬಂದಾಗ ಅವನು ಕಸ್ತೂರಿ ನಾಯಕನೊಂದಿಗೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ರಾಮರಸನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದನು. ಲಕುಮವ್ವೆ "ಊರು ಗೆದ್ದ ಮೇಲೆ ನೀವೇ ಕರ್ತರು. ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ನೀವೇ ಬಾಧ್ಯರು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮರಾಟೆಯವರು ದಯಮಾಡಿ ನಾಯಕನ ಮಗನನ್ನು ಗದ್ದಿಗೆಯ ಮೇಲೇರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾಮಂತನಾಗಿ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು.

ದಳಪತಿ ಕಸ್ತೂರಿಯೊಡನೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅರಸನ ಕಳೇಬರದ ಬಳಿ ಈ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ನಡೆದಾಗ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಅರಸು ತೀರಿಹೋದನೆಂಬುದು ಒಂದು ಗೊತ್ತೇ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಬೇಕಾಗಿರ ಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಗ ಪಾಳೆಯಗಾರನಾಗುವುದೋ, ಇನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಆಗುವುದೋ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಏನು ಗತಿಯೋ, ಎಂದು ಅವಳು ಯೋಚಿಸ ಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಮಾತಿಗೆಲ್ಲ ಆಗ ಸಮಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ತೋರಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಅರಸನು ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿರುವಾಗ, ತೀರ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ, ಮಗುವಿನ ಪಟ್ಟದ ಮಾತೇನು? ಕಸ್ತೂರಿ ನಾಯಕನು ಮರಾಟೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಒಂದಾಗಿ ಉಂಡ ಮನೆಗೆ ಎರಡು ಬಗೆದನೇ ಎಂದು ಅವಳು ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು; ಅವನು ಬಂದು ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಾಗ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಕಸ್ತೂರಿಯೂ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದನು. ದಳಪತಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಲಕುಮವ್ವೆಯ ಸ್ಥೈರ್ಯ, ಗಿರಿಜವ್ವೆಯ ಪತಿಪರಾಯಣತೆ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಶ್ಲಾಘ್ಯವೆಂದು ತೋರಿತು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಬಹಳ ಚೆಲುವೆ. ಅವಳನ್ನು ತಾನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಾಯಿತು.

ಅರಸನ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಏರ್ಪಾಡೂ ಆಯಿತು. ಲಕುಮವ್ವೆ ತಾನು ಸಹಗಮನ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ "ನೀವು ಮನೆಗೆ ದೊಡ್ಡವರು. ಮಗುವನ್ನು ಸಾಕಿ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಬೇಕು. ಅದು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಆಗುವುದಲ್ಲದೆ ನನ್ನಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ?

ನೀವು ಇರಿ. ನಾನು ಸಹಗಮನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದಳು. ತಾನು ದೊಡ್ಡವಳು, ಸಹಗಮನ ಅಧಿಕಾರ ತನ್ನದು ಎಂದು ಲಕುಮವ್ವೆಗೂ, ಮನೆಗೆ ದೊಡ್ಡವಳು ಇರಬೇಕು, ತಾನು ಹೋಗುವೆನು, ಎಂದು ಗಿರಿಜವ್ವೆಗೂ ವಾದ ನಡೆಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ''ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟ. ನೀವು ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಇದ್ದರೂ ಇದ್ದೆ. ನೀವು ಹೋಗುವುದಾದರೆ ನಾನು ಹೋಗುವುದೂ ಖಂಡಿತ'' ಎಂದಳು. ಇಷ್ಟಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಊರಿನ ಮುಖಂಡರು ಬಂದು, ಯಾರೂ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಕೂಡದು, ಹುಡುಗನನ್ನು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಮರಾಟೆಯವರ ದಳಪತಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಿದನು. ಸಹಗಮನದ ಮಾತು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಆ ದಿನ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆದುಹೋದುವು.

ಮೂರು ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕಸ್ತೂರಿಗೂ ದಳಪತಿಗೂ ಮುಂದಿನ ಏರ್ಪಾಡಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ತಾಪ ಬಂದಿತು. \\ದಳಪತಿ ನಾಯಕನ ಮಗನನ್ನು ಗದ್ದಿಗೆಯ ಮೇಲೇರಿಸಿ ಲಕುಮವ್ವೆಯನ್ನೂ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನೂ ಅವನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನು ತಾನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದನು. ಕಸ್ತೂರಿ ತಾನೇ ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನೇರಬೇಕೆಂದೂ, ತನ್ನ ಸೋದರಳಿಯ ತನ್ನ ನಂತರ ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನೇರಬೇಕೆಂದೂ, ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವಳನ್ನು ದಳಪತಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು.'' ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನು ಯಾರು ಏರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವರು ಒಬ್ಬರ ಮಾತಿಗೊಬ್ಬರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಸ್ತೂರಿ ದಳಪತಿಗೆ ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕ ಮಾಡಿದನು. ದಳಪತಿ ಅದಕ್ಕೆ ''ನಾಯಕನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಗನಿರುವ ಮಾತನ್ನು ನೀನು ನನಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ'' ಎಂದನು. ದಳಪತಿಯ ನಡತೆಗೆ ಇದು ಕಾರಣವೋ, ಇಲ್ಲ, ತಾನು ಗಿರಿಜವ್ವೆಯ ಮಗನ ಪರವನ್ನು ವಹಿಸಿದರೆ ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭ ಎಂಬುದು ಕಾರಣವೋ, ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಅಂತೂ ಇವರಿಗೆ ವಿವಾದ ವುಂಟಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ದಳಪತಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಚರ್ಚೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ರಾಣಿಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕರೆಯಕಳುಹಿಸಿದನು.\\ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು

ಸಲ ಬರಬೇಕೆಂದೂ, ತಾನು ಏನೂ ತೊಂದರೆಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿ ನಾಯಕನಿರುವನೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಹಿರಿಯ ರಾಣಿ ಬಂದಾಗ, ಯಾರನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಆಕೆ ಯೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಯನ್ನು ಕರೆಯಕಳುಹಿಸಿದನು. ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನೂ ಅದೇ ಮಾತು ಕೇಳಿದನು. ಆಕೆ, ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ರಾಣಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಎಂದಳು. ದಳಪತಿ ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ತನ್ನ ವಶವಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಅದುವರೆಗೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದವಳು ಆಗ ಅವನನ್ನೂ ಕಸ್ತೂರಿ ಯನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ, ಇವನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದಾನೆಯೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ದಳಪತಿ "ಒಪ್ಪಿದಾನೆ" ಎಂದನು. ಅವಳು ದಳಪತಿ ಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತಾನು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ದಳಪತಿ ತಾನು ನಾಯಕನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವನೆಂದು ಕಸ್ತೂರಿಗೆ ಯೋಚನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವಳು ದಳಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಮಗು ಇಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಗು ನಾಯಕ ನಾದರೂ ತಾನು ನಾಯಕನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ. ತನ್ನ ತಮ್ಮನು ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದನೆಂದು ಕೇಳಿ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿ, "ನೀವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿರುವ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ನಾನು ತಕ್ಕವಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ನಾನಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆ" ಎಂದಳು. ದಳಪತಿಗೂ ಕಸ್ತೂರಿಗೂ ಇವಳು ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದಳಲ್ಲಾ ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ. "ನಾನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಎರಡು ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಆಗಬೇಕು." "ಅಪ್ಪಣೆ." ಹೀಗೆಂದು ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ತಾನು ದಳಪತಿಯನ್ನು ವರಿಸುವುದೆಂದೂ, ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಕಸ್ತೂರಿ ನಾಯಕ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಯಕ ನಾಗುವುದು ತನ್ನ ಇಷ್ಟವೆಂದೂ, ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ದಿನವೇ ಕಸ್ತೂರಿಗೆ ಗದ್ದಿಗೆಯೇರುವ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ ಇದೇ

ಮಾತನ್ನು ಹಿರಿಯ ರಾಣಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಲಕುಮವ್ವೆಗೆ ಇದೇನೆಂದು ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಅವಳು ಗಿರಿಜವ್ವೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಳು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಅವಳನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಳು. ಈ ಮಾತು ಊರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿ ಕೋಲಾಹಲವುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಯಾರೇನು ಮಾಡಬಹುದು? ದಳಪತಿಯ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಹೇಳುವವರಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಐದು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ದಿನ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಗಿರಿಜವ್ವೆ, ಮಾರನೆಯ ದಿನ ತಾನೂ ತನ್ನ ತಮ್ಮನೂ ಊರಿನವರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಊರಸುತ್ತ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಅದಾದಮೇಲೆ ತಾನು ಸಂಬಂಧವಾಗುವುದು ಅವನು ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನೇರುವುದು ಎಂದೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಬೇಡವೆನ್ನುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಬೆಳಗಾಗ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಲಕುಮವ್ವೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು "ಇದು ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿತ್ತು; ಇಂದಿನಿಂದ ಈ ಮಗು ನನ್ನದಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮದು; ಇದನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕೆಲಸ ನಿಮ್ಮದು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, "ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವಂತೆ ಹರಸಿ" ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು. ಲಕುಮವ್ವೆ "ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು? ಅವನು ಕೇಳಿದರೆ ಬೇಡವೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೇ? ಈಗಲೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೇಡವೆನ್ನು" ಎಂದಳು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ "ಹೇಳಿ ಆಯಿತು. ಇನ್ನು ಆ ಮಾತು ಬೇಡಿ. ಇನ್ನು ನನ್ನ ದಾರಿ ಬೇರೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟಳು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಊರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಏರ್ಪಾಡೆಲ್ಲಾ ಆಗಿತ್ತು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಸುಮಂಗಲಿಯಂತೆ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸಹ್ಯ. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಕಸ್ತೂರಿಗೆ "ನೀನು ಈ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಾ. ನಾನು ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಕೊತ್ತಲದ ಬಳಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರೋಣ" ಎಂದಳು. ಅದರಂತೆ ಉತ್ಸವ ಹೊರಟಿತು.

ನಿಜಗಲ್ಲಿನ ಕೋಟೆ ಬಹಳ ಅಂದವಾದ ಕೋಟೆ. ಭೀಕರವಾದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಗೋಡೆಗಳು. ಒಂದೇ ಕಡೆ ಬಾಗಿಲು. ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯ ಆ ಕಡೆ ಅರ್ಧ ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊತ್ತಳ. ಅದರಿಂದ ಊರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಮೆಟ್ಟಲ ಪಂಕ್ತಿ. ನಾಯಕನು ವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಹತ್ತಾರು ಮೈಲಿಯ ದೂರಕ್ಕೂ ಇರುವ ಹಳ್ಳಿ, ಕೊಳ, ತೋಪು, ಎಲ್ಲಾ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಹೊರಗಡೆ ಬಂಡೆ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯ ಕೆಳಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಪೀಠದಂತಾಗಿತ್ತು. ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆ ಏಳಾಳೆತ್ತರ. ಆ ಬಂಡೆಯ ಆಚೆಗೆ ಅಗಳು. ಪೀಠವು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿ ರಾಜರು ಕುಳ್ಳಿರುವ ಗದ್ದಿಗೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಜನ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಬಂಡೆ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಕೊತ್ತಲವನ್ನು ಗದ್ದಿಗೇ ಕೊತ್ತಳ ಎನ್ನುವರು.

ಕಸ್ತೂರಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ತಾನು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಕೊತ್ತಳದ ಮೆಟ್ಟಲಿಗೆ ಬರುವುದೆಂದು ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡಿ ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಒಬ್ಬ ಚೇಟಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, "ಇಂದು ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಆರತಿಮಾಡಬೇಕು, ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಆರತಿ ತಂದಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಟಳು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಜನವೆಲ್ಲ "ಇಂಥ ವಿಚಿತ್ರ ಉಂಟೆ? ಇವಳ ಸೊಗಸೇನು, ಈ ಆರತಿಯೇನು?" ಎಂದು ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ, ಕೋಟೆಯಮೇಲೆ ಎರಡು ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಬರುತ್ತಿರುವ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎರಡು ಗುಂಪೂ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಕೊತ್ತಳದ ಹತ್ತಿರ ಬಂದುವು. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಅರ್ಧ ನಿಮಿಷ ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದು, ಕಸ್ತೂರಿ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಚೇಟಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಆರತಿಯ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡದೆ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಕೊತ್ತಳದ ಮಧ್ಯೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ಒಂದಿಪ್ಪತ್ತು ಜನ, ಅತ್ತ ಒಂದಿಪ್ಪತ್ತು ಜನ. ಸದ್ದುಮಾಡದೆ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಗಿರಿಜವ್ವೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಗಂಭೀರಭಾವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಆರತಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಚೇಟಿಯ

ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುತ್ತಾ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೃದುವಾದ ನುಡಿಯಿಂದ, "ಕಸ್ತೂರಿ, ನಿನ್ನಿಂದ ನನಗೆ ಈ ಪದವಿ ಬಂತು. ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಮರೆಯಬಾರದು. ನಿನಗೂ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಆಸೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ಕಶವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ "ನನ್ನ ನಿನ್ನಿಂದ ರಾಮರಸನ ಮನೆ ಕೆಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮನ್ನು ಹೆತ್ತವರಿಗೆ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬಂತು. ಕಸ್ತೂರಿ, ನಾವು ಬದುಕಬಾರದು" ಎಂದು ಕೂಗಿ, ಅವನನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕೊತ್ತಳದಿಂದ ಗೋಡೆಯ ಹೊರಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿಬಿಟ್ಟಳು. //

ಜನರು "ಹಾ" ಎನ್ನುವ ಮೊದಲು ಅಕ್ಕ ತಮ್ಮಂದಿರು ಗದ್ದಿಗೆಯ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರು. ಆ ಎತ್ತರದಿಂದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವರಿಗೆ ಉಳಿವಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ದೇಹಗಳೂ ಜೀವವನ್ನುಳಿದು ಬಂಡೆಯಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದ್ದುವು.

ರಾಮರಸನ ಮಗನನ್ನು ನಿಜಗಲ್ಲಿನ ನಾಯಕನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಲಕುಮವ್ವೆ ಅವನು ಮರಾಟೆಯವರ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಊರ ಮುಖಂಡರ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಡೆಯಿಸಿದಳು. ಊರಿಗೆ ಉಪದ್ರವದಂತೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದ ಕಿರಿಯ ರಾಣಿಯನ್ನು ಜನರು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೆನೆದು ಬಹುವರ್ಷ ಊರದೇವಿಯೆಂದು ಪೂಜಿಸಿ ಅವಳ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈಗ ಆ ಹಬ್ಬ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಊರು ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಮರೆತಿದೆ. ಆದರೆ ನಿಜಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಊರ ಜನ ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಣಿಯ ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವರು; ಆ ವೀರ ರಮಣಿಯ ಆತ್ಮಯಜ್ಞದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಆ ಬಂಡೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವರು. //

ಸಾರಿಪುತ್ರನ ಕಡೆಯ ದಿನಗಳು

೧

" ಗುರುದೇವನ ಮಹಾಪರಿನಿರ್ವಾಣಾನಂತರ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಊರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದನು. ಅವನು ಆ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಂದಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರುಷಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಆಗಿತ್ತು. ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ ಅವನಿನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನು; ಈಗ ಮುದುಕನಾಗಿದ್ದನು. ಶಾಕ್ಯಮುನಿ ವಾರಣಾಸಿಯಲ್ಲಿ ನವೀನ ಮತವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಅವನು ಆ ಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಅಂದಿನ ದಿನ ಅವನಿಗೆ ಈಗ ಮೊನ್ನೆಯಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಅಂದು ಅವನು ನರಸಿಂಹಶರ್ಮ; ಆಮೇಲೆ ಸಾರಿಪುತ್ರನಾದನು. ಆ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಮಾರ್ಪಾಡೆಷ್ಟು! ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯ ನರಸಿಂಹೇಶ್ವರನ ಅಗ್ರಹಾರದ ಅಗ್ರ ಘನಪಾಠಿಯ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ ಇವನು ಬುದ್ಧದೇವನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದನು. ಆ ಕತೆಯೆಲ್ಲ ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನು ಯಾರ ವಿಷಯವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ತಂದೆ ಅವನನ್ನು ಪಂಡಿತನಾಗಲೆಂದು ತಿದ್ದಿದನು. ಮಗನೂ ತಂದೆಯಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಘನ ಪಂಡಿತನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದು ವಂಶವನ್ನೂ ವಂಶದ ಹೆಸರನ್ನೂ ಉಳಿಸುವಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸನೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷದ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ತಂದೆ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಸಂಸಾರವು ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಸುಖವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಕಂಡಿತು; ಕಲಿತುದೆಲ್ಲಾ ವೃಥಾ ಕೃಷಿಯೆಂದು ತೋರಿತು. ವರ್ಷವೆಲ್ಲಾ ನೀರೆರೆದು ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೂವನ್ನು ಕಾಣದವನಂತೆ ಅವನು ಕಾತರನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಭಗವಂತನೆಂಬ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ವೇದದಿಂದ ಅಂಥ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪರವಸ್ತುವನ್ನು ಅರಿತರೆಂಬ ಮಹನೀಯರು ಆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ನಡತೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು " ಈ ತಿಳಿವಿನಿಂದ ಫಲವೇನು? ಯಾವ ತಿಳಿವಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವರಾಗುವನೊ

ಅದನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿವು ಎಂದೇನು, ಅದಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದು ತಿಳಿವಲ್ಲ" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದು ತಿಳಿವಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅತೃಪ್ತಿ. ಇದರಿಂದ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಅತೃಪ್ತನಾಗಿದ್ದನು." ಬುದ್ಧನು ವಾರಣಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಮತವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಇದರಲ್ಲಿ ಏನಿದೆಯೋ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಅವನ ತಂದೆ ಮುದುಕರು. ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು "ಹೋಗಬೇಡ; ಅವನೆಲ್ಲೋ ಆ ವೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿನ ಜನರ ರಾಜನ ಮಗ ನಂತೆ; ವೇದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನು ತತ್ತ್ವವೇನನ್ನು ಹೇಳಿಯಾನು" ಎಂದರು." ಆದರೆ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಬುದ್ಧನಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಅರ್ಧ ನಂಬುಗೆ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅರಮನೆ ರಾಜ್ಯ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಡುವವನು ಸತ್ಯವ್ರತನೇ ಸರಿ. ಅಂಥವನು ಆರು ವರುಷ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ತನಗೆ ತಿಳಿವುವುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಆ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾಗಿರಲಾರದು. ಆ ತಿಳಿವು ವೇದದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದದ್ದೆಂದಲ್ಲವೇ ಎಲ್ಲರ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ? ವೇದವು ನಿತ್ಯ, ವೇದವು ಏಕ. ಅದು ಉಪದೇಶ ವಾಗುವುದು ಭಗವಂತನಿಂದ. ಶಾಕ್ಯಮುನಿಯಂಥ ತಪಸ್ವಿಗೆ ಬಂದ ಬೆಳಕು ವೇದದ್ದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯದು? ಬೇರೆಯಾದರೆ ಅದು ಎಂಥದು ಎಂದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ಅಡ್ಡಿ? ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವೇದದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಕೆಡುವುದಾದರೆ ವೇದದ ಅರ್ಥದ ಬೆಲೆ ಎಷ್ಟಾದ ಹಾಗಾಯಿತು? ಗುರುವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿತರ್ಕ ಕೂಡದು. ಆದರೆ ಗುರುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗದಿದ್ದರೆ ಇತರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿಯಾದರೂ ಇದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಷ್ಟೆ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿನ ಗುರು ಗುರು ಅಲ್ಲವೆ? ಸತ್ಯ ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ತನಗೆ ಆ ಗುರು ಏಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿದಾನೆ? ಹೀಗೆಲ್ಲ ಯೋಚಿಸಿ ಬುದ್ಧನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ಎಂದು ನರಸಿಂಹನು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡನು; ಕೆಲವು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ವಾರಣಾಸಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು; ಮತ್ತೆ ಊರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧನು ಯಶೋಧರೆಯನ್ನೂ ರಾಹುಲನನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಇವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ವೇದವತಿಯನ್ನೂ ಎರಡು ವರುಷದ ಮಗಳು ಕುಮುದಿನಿಯನ್ನೂ ಅಂದು

ತಂದೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದನು.'' ಇಂದೇ ಅವನು ಮತ್ತೆ ಊರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದ್ದು. ಅದುವರೆಗೆ ಅವನು ಗುರುಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲ ಸುಖ ವನ್ನೂ ಕಂಡನು; ಎಲ್ಲ ಆಸೆಗಳಿಗೂ ಪರಿತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಆ ಗುರುವಾಗಲಿ ಎಂಥ ಗುರು! ಅವನನ್ನು ನೋಡದ ಜನರಿಗೆ ಅಂಥ ಜೀವವಿರಬಹುದೆಂದು ತೋರದು. ನೋಡಿದ ತನಗಾಗಲಿ ಅವನ ಗುಣ ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಆ ಮನುಷ್ಯ ಅಂಥ ದೈವ ವಾದದ್ದು ಹೇಗೆ? "ಅಂದು ತಾನು ವಾರಣಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೊದಲು ಮಹಾಪರಿನಿರ್ವಾಣದವರೆಗೆ ಆ ಗುರುದೇವನು, ಆ ದೇವತಾಂಶ ಪುರುಷನು, ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ, ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಆಕ್ರೋಶವಿಲ್ಲದೆ, ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದೆ, ತಾನೆನ್ನದೆ, ತನ್ನದೆನ್ನದೆ, ತಾನು ಹೆಚ್ಚೆನ್ನದೆ, ನೀನು ಬೇರೆಯೆನ್ನದೆ, ಸಮಸ್ತ ಭೂತದಲ್ಲಿಯೂ ಏಕರೀತಿ ಯಾದ ಭ್ರಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿದ್ದನು.'' ಆ ಗುರು ದೇವರಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹೇಗೆ? ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಆದಮೇಲೆ ಈತನೇ ಅವತಾರ. ಇವನೇ ಒಂಬತ್ತ ನೆಯ ಅವತಾರ. ಇವನು ದೇವರೇ. ದೇವರಲ್ಲದವನಿಗೆ ಆ ನಡತೆ ಬರುವುದು ಹೇಗೆ? ದೇವರಲ್ಲದವನಿಗೆ ಆ ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯಯವೆಲ್ಲಿರುವುದು? ದೇವರಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಆ ಶಾಂತಿಯಿನ್ನೆಲ್ಲಿ? ತಾನು ದೇವರನ್ನು ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡಿ ದ್ದಾಯಿತು; ತನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು.

ಹಾಗೆಯೇ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ತಾನು ಮೊದಲು ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಹೋದ ದಿನ ಏನು ನಡೆಯಿತೆಂದು ನೆನೆದುಕೊಂಡನು. ಆ ಚಿತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿತ್ತು. ನಗರದ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷ. ಅದರಡಿ ಗುರು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಹತ್ತಿರ ನಾಲ್ಕು ಜನ ವೇದಾನು ಯಾಯಿಗಳು. ಸುತ್ತ ನೂರಾರು ಜನ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ವೈದಿಕರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವರು. ಗುರು ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

"ನಿಮ್ಮ ಮತದ ಪ್ರಕಾರ ದೇವರಿರುವನೊ ಇಲ್ಲವೊ?"

"ದೇವರು ಎಂದರೆ ಯಾರು?"

"ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯೂ ಸರ್ವಶಕ್ತನೂ ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನೂ ಆದ ಪರಮಪುರುಷನು."

"ನೀವು ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಿರಬಹುದು; ಅವನ ಗುಣಗಳಿಷ್ಟನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದೀರಿ. ನಾನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಲ್ಲ."

"ನಿಮ್ಮ ಮತ ಸರಿಯೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ?"

"ನನ್ನ ಮತ ನನಗೆ ಸರಿ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಅದನ್ನು ಇವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದೇಕೆ?"

"ಅವರಿಗೆ ಅವರ ಮತವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ."

"ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಮತಸ್ಥಾಪಕರಲ್ಲವೊ?"

"ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ಅವನ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ನಾನು ನನ್ನ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ."

"ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಏನನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವಿರಿ?"

"ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡವರನ್ನು ಕೇಳಿ."

"ನೀವು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಗಳೊ?"

"ಕರ್ಮವೆಂದರೇನು?"

"ಯಜ್ಞ ಯಾಗಗಳು, ನಿತ್ಯವಿಧಿ ಹೋಮಗಳು."

"ತಿಳಿದು ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿರಬಹುದು."

"ಅದನ್ನು ಬಿಡಬಹುದೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುವುದೇಕೆ?"

"ಬೇರೆಯದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ಬಿಡಿ ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ."

"ಬಿಟ್ಟರೆ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲದುಂಟೆ?"

"ಕೆಲವರಿಗೆ ಉಂಟು."

"ಯಾರಿಗೆ?"

"ಅದು ಅವರಿಗೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಅವರವರ ಇಷ್ಟದಂತೆ? ಮಾಡಿದರೆ ಮಾಡಬಹುದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಡಬಹುದು."

"ಇಷ್ಟದಂತೆ ಅಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿಯಂತೆ."

"ಬುದ್ಧಿ ಕೆಟ್ಟುದಾದರೆ."

"ಆಗ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೂ ಕೆಡುವುದು."

"ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಹೇಗೆ ಆಗುವುದು?"

"ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯಿಂದ."

"ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೆ?"

"ಒಳಗಿರುವ ಬೆಳಕಿನಿಂದ."

"ಅದು ಮಂಕಾಗಿದ್ದರೆ?"

"ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಬೆಳಕಿನಿಂದ."

"ಅದು ಮಂಕಾಗಿದ್ದರೆ?"

"ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲ."

"ವೇದಗಳಿವೆಯಲ್ಲ?"

"ವೇದ ಇದೆ."

"ಅದು ಸುಳ್ಳೆ?"

"ವೇದ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ."

"ನೀವು ಅದನ್ನು ನಂಬುವಿರ?"

"ನಂಬಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೇನೆ."

"ಮತ್ತೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದೀರಿ!"

"ಯಾವುದನ್ನು ಕರ್ಮ ಕರ್ಮ ಎನ್ನುವಿರಿ? ಕರ್ಮವಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿಲ್ಲ."

"ಇದು ಬರಿಯ ಮಾತು."

"ವೇದವೂ ಮಾತೇ."

"ನೀವು ಜನರನ್ನು ಕೆಡಿಸುತ್ತಿದೀರಿ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಭಾವನೆ."

"ಅವರ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿ?"

ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತು ನಡೆಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ಗುರುದೇವನು "ಅಯ್ಯಾ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮಗೆ ನೀವೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ; ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಡಿ." ಎಷ್ಟು ವೇದವನ್ನು ನಂಬುತ್ತೀರೋ ಎಷ್ಟನ್ನು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲವೋ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಿ. ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದ್ದೆಂದು ಅದರಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ; ನಮಗೆ ಏನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನೋಡುವುದೂ ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ಹಿರಿಯರು

ಹೊರಗಣ ಗುರುಗಳು. ಅವರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ. ಒಳಗೂ ಒಬ್ಬ ಗುರು ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ. ಅವನನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡಬೇಡಿ. ಎರಡು ಧ್ವನಿಯೂ ಶ್ರುತಿ ಸೇರಿದಾಗ ತೋರುವ ಸತ್ಯ ನಿಜವಾದ ಸತ್ಯ. ಅದುವರೆಗಿನ ಸತ್ಯ ವೇಷದ ಸತ್ಯ'' ಎಂದನು. ಅವರು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಆಮೇಲೆ ಗುರುವರನು ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಅಂತಃಸಾಕ್ಷಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟುಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಗುರುವಿನ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪಾರಿಶುದ್ಧ್ಯ ಸಹನ ಸೌಜನ್ಯಗಳಿಗೆ ಆ ದಿನ ತಮ್ಮ ಮನ ಹೇಗೆ ಸೋತುಹೋಯಿತೆಂಬುದೂ ತಾನು ಹೋಗಿ ಅವನ ಬಳಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದೂ ಗುರು ನಗುತ್ತ ''ಇಷ್ಟು ಕಲಿತ ನೀನು ಗುರುವಾಗಬಹುದೇ ಹೊರತು ಶಿಷ್ಯನಾಗುವುದು ಹೇಗೆ'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ, ''ನಿನ್ನಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ನಡೆಯುವುದು ಇರುವುದೋ ಏನೊ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನೆ? ನೀನು ನಮ್ಮ ಬಳಿ ಇರು. ಶಿಷ್ಯ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ'' ಎಂದುದೂ ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದುವು. ಕೆಲ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವನು ಶಿಷ್ಯನಾದನು; ಸಾರಿಪುತ್ರನೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದನು. ಆಮೇಲೆ ದಿನ ದಿನವೂ ಆ ಮಹಾಪುರುಷನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂದೇಹಗಳೆಲ್ಲ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಿ, ''ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿದಾನೆ, ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ಅವನ ನಿರಂತರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸದಾಕಾಲವೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತಿದೆ, ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅರಿಯುವುದೇ ಅವನ ಅಜ್ಞೇಯವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಿಲು, ಇದಿಷ್ಟು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ಬದುಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸ'' ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ ವೇದ ಹಿರಿದಾದದ್ದು? ಇದರಿಂದಲೇ ವೇದ ಒಂದೇ ಒಂದು. ದೇಶವಿಲ್ಲ, ಕಾಲವಿಲ್ಲ, ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಭೇದವಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯವಾದ ಒಂದೇ ಒಂದು ತತ್ವ ಎಲ್ಲ ಉಪಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದಲೇ ಮಾನವ ಜೀವನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮನ್ವಯವಾಗುವುದು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದಲೇ ಜೀವನ

ಸಾರ್ಥಕವಾಗಬೇಕು. ಹೀಗೆಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ನರಸಿಂಹಶರ್ಮನು ಗುರುವಿನ ಮುಖದಿಂದ ತಿಳಿದು ಪ್ರಪಂಚದ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತನು. ಕೊಂಚಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುರು ವೈದಿಕ ಪಂಥದ ಪಂಡಿತರು ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾರಿಪುತ್ರನನ್ನು ತೋರಿಸಿ, "ನಾನು ವೇದಗಳನ್ನು ಓದಿದವನಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಲಾರೆ. ಈತ ಓದಿದವರು. ಇವರು ನಿಮಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳುವರು" ಎನ್ನುವನು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಗುರುವಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬಂದು ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ವೇದಗಳ ಭಾಷ್ಯಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಬುದ್ಧ ಧರ್ಮ ಅವರ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೆಂದು ಕಂಡರೂ ಜನರಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆಂದೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದೆಂದು ವಾದಿಸುವನು. ಗುರುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಂಥ ವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿಯೂ ಸಮಂಜಸವಾಗಿಯೂ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಗುರುದೇವನು ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮೆಚ್ಚಿ ಒಮ್ಮೆ, "ನಾನರಿತ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಬಲಗಣ್ಣು; ಆನಂದನು ಎಡಗಣ್ಣು; ಇವರಿಬ್ಬರಿಂದ ಅದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಬೇಕು" ಎಂದನು. ಆನಂದನು ಗುರುವಿನ ಸೋದರದ ನೆಂಟನು; ಅವನಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಸೇವಕನು; ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯನು. ಇಂತಹವನೊಂದಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಸರಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಗುರುವಿನ ಅತುಲವಾದ ಪವಿತ್ರಪ್ರೇಮದ ಭಾರದಿಂದ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಅಂದು ಅತಿ ಸುಖಿಯೂ ಅತಿ ಖಿನ್ನನೂ ಆದನು. ಆಮೇಲೆ ಎಂದಿಗೆ ನಾನು ಈ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವಸ್ತು ಆಗುವೆನೊ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅದು ಬೇಗ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು.

ಸಂವತ್ಸರದ ಮೇಲೆ ಸಂವತ್ಸರ ಹರಿದುಬರಲು ಗುರುದೇವನ ಬದುಕು ಗಂಗಾನದಿಯ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಸುಖದಾಯಕವಾಗಿ ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ಆ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮಿಳಿತವಾಗಿ ಅವನ ಸೇವಕರ ಬದುಕು ಆ ವಿಶಾಲತೆ, ಆ ಸುಪ್ರಶಾಂತತೆ, ಆ ಸುಖದಾಯಕತೆ

ಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾದುವು. ಸುಂದರ ಸುಖಾವಾಸಗಳಾದ ವನಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಧೀರಗಂಭೀರಗಳಾದ ವೃಕ್ಷತಂಡಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀಲನಿರ್ಮಲಗಳಾದ ನದೀತೀರಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುದೇವನು ತನ್ನ ಆ ಸುಂದರನಾದ ಸುಖ ಸಾಧಕವಾದ ಧೀರವಾದ ಗಂಭೀರವಾದ ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲವಾದ ತನ್ನ ನೀತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜನರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದನು. ಆ ವಿವರಣದ ರೀತಿ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ದೇಶವಿಸ್ತಾರವಾದ ಧರ್ಮಸೌಧವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ರೀತಿಯೋ ಎಂಬಂತಿತ್ತು." ನಾಲ್ವತ್ತು ವರುಷಗಳ ಕಾಲ ಹೀಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ ಗುರುದೇವನು ಮಹಾಪರಿನಿರ್ವಾಣವನ್ನೈದಿದನು. ಆನಂದನು ತಬ್ಬಲಿ ಯಾದೆನೆಂದು ಅತ್ತನು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು ದೇವರು ಕಣ್ಮರೆಯಾದನೆಂದು ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸುವ ಮೊದಲು ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡುವ ಎಂದು ಊರಕಡೆ ತಿರುಗಿದನು."

ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಜಾತಿಗೆಟ್ಟು ತಾನು ವೈದಿಕನೆಂಬು ದನ್ನು ಮರೆತು ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದವನಿಗೆ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಚಿಂತೆ ಯೇನು? ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಈ ಯೋಚನೆಯುಂಟು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರಿತು. ತಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಮಗಳನ್ನೂ ಮುದುಕನಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಭಾರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಂದಿದ್ದನು. ಸಂಸಾರ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುವುದೆಂದು ಏನೂ ಯೋಚನೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರು ಬಹಳ ದುಃಖಿತರಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ತಾನಾದರೋ ಗುರುವನ್ನು ನೋಡಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಸ್ಥಿರವಾದ ಮೇಲೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ತೀರಾ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ವೈರಾಗ್ಯ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಗೆಯೇ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧವಾದ ಬುದ್ಧಿವಾದ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮೊದಲು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಬುದ್ಧದೇವನು ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಯಶೋಧರೆಯನ್ನೂ ರಾಹುಲನನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಕಂಡನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಗುರುದೇವನಿಗೆ ಜಗತ್ತೇ ತನ್ನದಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಯಶೋಧರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೆಂಗಸು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ. ರಾಹುಲನು ಮಗನೇ; ಆದರೆ ಮಿಕ್ಕವರ

ಮಕ್ಕಳಂತೆಯೇ ಪ್ರಿಯನು. ಗುರು ಅನೇಕ ಸಲ ಇದನ್ನು "ನಾನು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ, ದೇಶವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೆ" ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ವರ್ಣಿಸುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಗು ಎಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಹೋದರೆ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಯೇನು ಎಂದು ದೂರ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. "ಹತ್ತಿರ ಹೋದರೆ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಯೇನು ಎನ್ನುವವನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂಧನ ದಲ್ಲಿದಾನೆ" ಎನ್ನುವನು. ಅವನು ಸಾರಿಪುತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೆರಡು ಸಲ, "ಊರಿಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಹೋಗಿ ಬಾ. ತಂದೆ ಮುದುಕನೆಂದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕನಿಕರದಿಂದ ನೋಡಬೇಕಲ್ಲ, ಅವರಂತೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಹೋಗಿ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಬಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು, "ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಬಹಳ ಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಅವರು ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ವ್ಯಥೆಪಡುವವರಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಾಕೆ. ಮನೆಗೆ ತಾಯಾಗಿ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ನನಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಯೋಚನೆಯೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ದಿನ ಕಳೆದ ಹಾಗೆ ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧದೇವನು ದೇವರ ಅವತಾರವೇ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾವನೆ ದೃಢವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ತಾನು ದೇವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿರ ಬೇಕಾದರೆ ತನ್ನದೆನ್ನಬಹುದಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುವಿಗಾಗಲಿ ತೊಂದರೆ ಆಗಲಾರದೆಂದು ಅವನ ನಂಬಿಕೆ. ಇಂದೂ ಅದೇ ಧೈರ್ಯವುಂಟು. ಆದರೆ ಗುರುಸೇವಾಕಾರ್ಯ ಇಂದು ಮುಗಿದದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯವರ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಅದರಿಂದ ಊರಕಡೆ ಹೊರಟಿದ್ದನು.

ಊರ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಹಾಗೆ ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಬದುಕೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಚೆನ್ನವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇದು ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಪ್ರವಾಹದ ಶಯ್ಯೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅದರ ನೀರಿನಿಂದ ಬೆಳೆಯುವ ಸುಂದರವಾದ ವನಗಳು! ಇಲ್ಲಿ ನದಿಯ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ವಟವೃಕ್ಷಗಳು. ತಾನೂ ಇತರ ಹುಡುಗರೂ ಸೇರಿ ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಹೂವು ತುಳಸಿಗಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಗೋ ಅಲ್ಲಿ ನರ್ಮದಾತೀರ್ಥದ ಸ್ನಾನಘಟ್ಟದ ಸೋಪಾನ. ಮಂಟಪಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ

ಮರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಶುಭ್ರವಾಗಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿರುವುವು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನಿಂತಿರುವುದು ಕಾಣುವುದು. ಕಟ್ಟಡ ಅಂದು ಇದ್ದಂತೆಯೆ ಇದೆ. ಈ ದೂರ ದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಜನರೂ ಅದೇ ಜನರೇ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು, ಇಂದು ಅಂದೇನೋ, ಎಂಬಂತೆ ಇದೆ. ಸುಮಾರು ಅದೇ ಸಮಕ್ಕೆ ಈ ತೋಪಿನ ಆಚೆಗೆ ನೃಸಿಂಹೇಶ್ವರನ ಅಗ್ರಹಾರ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಊರ ಕಡೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಜನ ಬಂದರು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರು ಹುಡುಗರು. ಕೆಲವು ದನಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಈತನನ್ನು ನೋಡಿ ದೊಡ್ಡನರಾದವರು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ದೊಡ್ಡವರು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಣ್ಣವರೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೋದರು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು, "ಇವರು ಯಾರಿಗೂ ನನ್ನ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೆಂದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ," ಎಂದುಕೊಂಡನು. ತೋಪನ್ನು ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ ಊರು ಕಾಣುವುದು. ಊರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದ ಮನೆ ತನ್ನದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಈಗ ಏನಾಗಿದೆಯೋ ಅದರ ಜನ ಏನಾಗಿದ್ದಾರೋ? ವೇದವತಿ ಈಗ ಬಹಳ ವೃದ್ಧಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿರ ಬೇಕು. ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಅವಳು ಜೀವಂತಳಾಗಿರುವಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ವಿನಾ ತೀರಿಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು! ತನ್ನ ತಂದೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ತೀರಿ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಆ ಮಗಳೋ? ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿರುವಳೋ? ಮಗಳು ಏನಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದಾಗ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ನರಸಿಂಹಶರ್ಮನಾಗಿ ಅವನ ಕರುಳು ಸ್ವಲ್ಪ ನುಲಿಚಿದಂತಾ ಯಿತು. "ಒಡನೆ ಅವನು ಮಗುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಗೌತಮಿಗೆ ಗುರು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡನು." ಯಾರ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಸಾವಾಗಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥವರ ಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಕಾಳು ಮೆಣಸನ್ನು ತಂದು ಸತ್ತವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರೆ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಬದುಕು ವರು; ಅಂಥ ಮೆಣಸು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡು ಅವನು ತೋಪನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಊರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತ ಅವರ ಮುಂದುಗಡೆಯ ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಬಳಿ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಂತು, ಮೊದಲು ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ

ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗುವುದೇ, ಇಲ್ಲ ಮೊದಲು ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಆಮೇಲೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಕುಳಿತು ಹೇಗೆ ತೋರಿದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡು ವುದು ಎಂದು ಆ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು.

ತನ್ನ ಊರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆನೆಂದಾಗಲಿ, ತನ್ನ ಜನದ ಬಳಿ ಬಂದೆ ನೆಂದಾಗಲಿ, ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪಿನಿಂದಾಗಲಿ, ಸಾರಿಪುತ್ರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕೋಲಾಹಲವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಚರಿತ್ರವೆಲ್ಲ ಚಿತ್ರಸರಣಿ ಯಂತೆ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿತು. ಎಲ್ಲಾ ಸಂಗತಿಯೂ ಒಟ್ಟಿನ ಒಂದು ಚಿತ್ರವಲ್ಲಿ ಅದರದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಅವನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಚಿತ್ತದಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ತಾನು ಅತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟದ್ದು ಸರಿಯೆಂದೂ ಗುರುದೇವನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಅರಿಸಿಹೋದದ್ದು ಸರಿಯೆಂದೂ ಎಲ್ಲವೂ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಡೆದದ್ದೆಂದೂ ಅರಿತನು. "ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಬೌದ್ಧನಾದರೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ." ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆಕಂಡವನು ಅವನನ್ನು ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಹೇಗೆ? ಕಣ್ಣಿಗೆ ದಿನಾ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ದೈವ ಇರುವುದು ನಿಜವೇ ಎಂದು ಸಂಶಯಪಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಗುರು ಕೂಡ ಅನೇಕ ಸಲ, "ಕಾಣದುದನ್ನು ದೈವವೆನ್ನಬೇಡ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೇವರು ಉಂಟು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣದ ದೇವರೂ ಉಂಟು." ದೇಹದಲ್ಲಿರುವವನು ದೇಹಬಿಟ್ಟವನು ಕಾಣು ವಂತೆ ದೇವರನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ದೇವರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದು ದೇವರ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟಾದಾಗಲೇ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಹುಟ್ಟುವುದು ಆ ಭಾವ ಕಡಮೆಯಾದಾಗ. "ದೇವರೆಂಬ ಭಾವ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಅಟ್ಟಬೇಡ. ಅದನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಗುಣ ರಹಿತವಾದ ತತ್ತ್ವ ಗೋಚರವಾಗುವುದು. ಅದು ಅವರ ದೈವ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಗುಣರಹಿತ ತತ್ತ್ವ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಗುಣಸಹಿತವಾದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳುವನು." ಒಂದು ದಿನ ಸಾರಿ ಪುತ್ರನು ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, "ಗುರುದೇವ, ನಾನು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ದಯಮಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು" ಎಂದನು. ಗುರುದೇವನು,

"ನೀನು ಏನು ಕೇಳಿದರೂ ನಾನು ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. "ತಾವು ದೇವರ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅವತಾರವೆ? ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು."

"ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು. ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಈ ರೀತಿಯ ನಂಬುಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ."

"ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸ್ಥಿರವಾಗಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆ."

"ದೇವರು ಎನ್ನದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲವೋ?"

"ಇಲ್ಲ."

"ಹಾಗಾದರೆ ನಿನಗೊಬ್ಬ ದೇವರು ಬೇಕು."

"ಹೌದು."

"ನನ್ನನ್ನು ದೇವರೆಂದೆಣಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೋ?"

"ಸಾಧ್ಯ."

"ಹಾಗಾದರೆ ಪೂಜಿಸು."

ಸಾರಿಪುತ್ರನು "ನಾನು ಧನ್ಯ" ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. 'ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಗುರು, "ದೇವರು ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ತಾನು ದೇವರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಜನ ಒಪ್ಪುವ ದಿನ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಗುರುವೆಂದರೂ ಒಪ್ಪರು. ಮನುಷ್ಯನೇ ದೇವರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ದೇವಾಂಶ. ಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆದಹಾಗೆ ದೇವರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.' ಇನ್ನು ಅವನು ದೇವರೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು? ಸಾರಿಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ವೇದವಿದ್ಯೆಯೆಲ್ಲವೂ ಗುರುದೇವನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪಾಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದುಕೊಂಡು ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಊರಿನ ಜನರು ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ತಿಳಿದವರಿರುವರೇ ಎಂದು ಇವನು ನೋಡಿದನು. ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸರು ಕೆಲವರು ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲವರು ಮಡಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಲವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗಳಂತೆ ಯಾರಾದರೂ ಇರುವರೋ ಎಂದು ನೋಡಿದನು.

ಮೂರು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದವನು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿದರೂ ಮನಸ್ಸು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಹಠ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಹಜ. ಅದರಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ದೇವರೆಂಬ ವಸ್ತುವನ್ನು ಈ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡದೆ ಇದ್ದರೂ ನೋಡಿದ್ದಂತೆಯೇ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ, ನೋಡಿದಾಗ ಗುರುತಿಸುವನೆಂಬ ಭರವಸೆಯಿಂದಲೂ, ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದೂ ನಿಜ. ತಿದ್ದಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಹೀಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಊರಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಯಾರಾದರೂ ಹೋಗಿ ಊರಿಗೆ ಕರೆಯಬಾರದೆ, ಎಂದಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಬೌದ್ಧರವನು ಇರಬಹುದು, ಯಾರು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಎಂದಳು. ಬುದ್ಧನ ಮಾತು ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸೀಮೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಹೀಗೆ ತೋರಿ ಇದರಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯೊಂದು ಇವನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅಶ್ವತ್ಥದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಆರಿಸುತ್ತ ಇವನ ಕಡೆ ಆಗಾಗ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿತು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಒಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ತಂಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ಬಾಳೇ ಹಣ್ಣನ್ನು, ಮಕ್ಕಳು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಇರಲಿ, ಎಂದು ತನ್ನ ಕೂಡ ತಂದಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಮಗುವಿಗೆ ಕೊಡೋಣ ಎಂದು ಕೊಂಡನು. ಹಾಗೆಯೇ ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮುಖದಂತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಇದು ಭ್ರಮೆ ಯೆಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ "ಮಗು, ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನಮ್ಮ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

"ವೇದ."

"ನಿನಗೆ ಹಣ್ಣು ಬೇಕೆ? ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಬಾ"

"ಕೊಡು, ನೋಡೋಣ" ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಹುಡುಗಿ ಪಂಥ ಮಾಡುವವಳಂತೆ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕೈನೀಡಿದಳು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಹಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಹುಡುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

"ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು?" ಎಂದಳು.

"ಸಾರಿಪುತ್ರ."

"ನಮ್ಮ ತಾತ ನಿನ್ನ ಹಾಗೆಯೆ ಬಟ್ಟೆಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಯಾಗಿದ್ದಾನೆ."

"ಅವನೆಲ್ಲಿ?"

"ಎಲ್ಲೋ"

"ಅವನ ಹೆಸರೇನು?"

"ತಿಳಿಯದು."

"ನಿಮ್ಮ ತಾಯ ಹೆಸರೇನು?"

"ಅಮ್ಮ."

"ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಹೆಸರು?"

"ವೇದಮ್ಮನವರು."

ಹೆಂಗಸರು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಹಿಂದಿರುಗಿ "ಲೇ ಹರಟೇಮಲ್ಲಿ, ಬಾ" ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು. ಹುಡುಗಿ "ಬಂದೆ" ಎಂದಳು. ಅವರು ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಹುಡುಗಿ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮಗಳಿರ ಬೇಕು, ಅದರಿಂದಲೆ ಈ ಹೋಲಿಕೆ, ಎಂದು ಸಾರಿಪುತ್ರನು, "ವೇದಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮ ತಾತನನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗು" ಎಂದನು. ಹುಡುಗಿ "ಬಾ" ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೊರಟಳು. ಇವನು ಅವಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ತೋರಿಸಲೆ, ಎಂದು ಅವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಊರನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಅದೇ ಬೀದಿ, ಅದೇ ದೇವಾಲಯ; ಅದೇ ಮನೆ; ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಒಬ್ಬ ಮಧ್ಯವಯಸ್ಸಿನ ಸ್ತ್ರೀ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಪರಿಚಿತನು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಗ ವಲ್ಲಿಯನ್ನಿಕ್ಕುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಳು.

ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಮಗಳೆಂಬುದು ಖಂಡಿತವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಾರಿಪುತ್ರನ ಉದ್ದೇಶ.

ಮಗುವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತ ಅವನು "ಇದು ನಿಮ್ಮ ಮಗುವೇ, ತಾಯಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

"ಹೌದು."

"ನನ್ನ ಹೆಸರು ಸಾರಿಪುತ್ರ. ನಾನು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವನು. ನನ್ನನ್ನು ಆಗ ನರಸಿಂಹಶರ್ಮನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು."

ಇವನು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಕುಮುದಿನಿ ತಂದೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ತಂದೆಯೆಂದು ಹೇಗೋ ತಿಳಿದಳು. ಅವನು ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸುವುದರೊಳಗೆ, "ಅಮ್ಮಾ, ಅಪ್ಪ ಬಂದರು" ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ದಡದಡನೆ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಓಡಿದಳು. 'ಒಳಗಿಂದ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧ ಸುಮಂಗಲಿ—ಮಗಳು ಕೂಗಿದುದು ಕೇಳಿರಬೇಕು, ಮಾತು ತಿಳಿದಿರಲಾರದು—"ಏನೇ ಅಮ್ಮಾ, ಮಗು ಬಿದ್ದಳೆ" ಎನ್ನುತ್ತ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಕೈಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

ಕುಮುದಿನಿ ಎರಡುಸಲ, "ಅಪ್ಪ ಬಂದರು, ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ನೋಡು" ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ವೇದವತಿಗೆ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಿವಿ ಮಂದವಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಮಗಳ ಮಾತು ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು.

ಮುಖವನ್ನು ಬೇರೆಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು, "ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೇ? ಅವರೇ?" ಎಂದಳು.

"ಅಪ್ಪಾ. ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ? ಹೆಸರು ಹೇಳಿದರು; ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿವಾರೆ."

ವೇದವತಿ "ಹೆಸರು ಹೇಳಿದರೆ? ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಆಗಿದಾರೆಯೆ? ಮನೆಗೆ ಬರಬಾರದಲ್ಲ. ನಾನು ನೋಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟ. ನೀನು ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊ. ಸುಖವಾಗಿ ಬಂದರಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಸಂತೋಷ," ಎಂದು ಹೇಳಿ "ನನಗೆ ನೋಡೋ ಪುಣ್ಯ ಇಲ್ಲ" ಎಂದಳು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು "ನಾನು ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ನನಗೆ ವೈದಿಕ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ನೀವು ಬರಬಹುದು" ಎಂದನು.

ವೇದವತಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. "ಏನಂತೆ?" ಎಂದಳು; ಕುಮುದಿನಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ವೇದವತಿ "ಹಾಗೆಯೇ? ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು"

ಎಂದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, "ಗಂಡನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ "ನಿಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಸಂತೋಷ" ಎಂದು, ಅವನ ಕಾಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು "ಕುಮುದಾ, ಒಂದು ಮಣೆಹಾಕಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಮ್ಮ. ವೇದಾ, ಬಾ ತಾಯಿ, ನಿಮ್ಮ ತಾತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡು" ಎಂದಳು."

ಅಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಡಗರ. ಅರ್ಧಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಊರ ಜನವೆಲ್ಲ ಬಂದು ಸೇರಿತು. "ಹಿಂದೆ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದವರನೇಕರು ಸಾರಿಪುತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಗುರುತಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸಿದರು." ಕೆಲವರು ಜಾತಿ ಏಕೆ ಕೆಟ್ಟೆ ಎಂದರು; ಕೆಲವರು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯೇಕಾದೆ ಎಂದರು; ಕೆಲವರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ತಾವು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಆಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾಪಕಕೊಟ್ಟರು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತ ನಗುತ್ತ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸಿದನು. ಸಣ್ಣವರನೇಕರು ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಸಲ್ಲಾಪಗಳು ನಡೆದುವು."

ಸಾರಿಪುತ್ರನ ತಂದೆ ತೀರಿಹೋಗಿ ಐದಾರು ವರುಷವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಮೊಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಆ ಅಳಿಯನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕುಮುದಿನಿಗೆ ತಾತನನ್ನೂ ತಾಯನ್ನೂ ಬಿಡಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಅಳಿಯನ ತಾಯಿತಂದೆ ಹಟಮಾಡಿದರು. ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದನು. ಕುಮುದಿನಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ಅಲ್ಲಿ, ಆರು ತಿಂಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. "ಸಾರಿಪುತ್ರನ ತಂದೆ, ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿವರೂ ನೋಡಬಹುದು, ಅವನು ಬಂದಾನೆ, ಎಂದು ಆಶೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡೇ ತೀರಿಹೋದರಂತೆ. "ಅವನು ಬಂದರೆ ಈ ಸಂಸಾರ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಹೋಗಬಹುದು, ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ," ಎಂದು ಆಗಾಗ ಹೇಳುವರು. ಸೊಸೆ "ನೀವು ನಮಗಾಗಿ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿ, ನಾರಾಯಣಾ ಗೋವಿಂದಾ ಅಂತ ಇರಿ. ನನ್ನನ್ನೇ ಮಗನೆಂದು ಎಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ ಕರ್ಮವೆಲ್ಲ ನಾನು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಒಂಟಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ ಅಂತ ಅಲ್ಲವೆ? ನಾನು ಕುಮುದಾ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೂ ಹೋದೆ. ನನ್ನ

ಮಾತೇನು" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರು ಸೊಸೆಯನ್ನು "ನೀನು ಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಹೊರತು ಗುಣದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗಂಡಸರಂತೆ ಇದ್ದೀಯೆ. ಮನೆಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಹೆಸರು ತಂದೆ.'' ನೀನು ದೀರ್ಘಸುಮಂಗಲಿಯಾಗಿರು. ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದೇವರು ನಿನಗೆ ಈ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಪತಿ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, "ಕುಮುದಾ ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯವರು ಏನೇ ಹೇಳಲಿ, ನಿಮ್ಮಮ್ಮನನ್ನು ಒಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಡಬೇಡ; ಒಂಟಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ, ಬೇಸರಪಡುತ್ತಾಳೆ" ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಬೇಡಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರಂತೆ. \"ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದನು; ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾದ ಮೇಲೆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಮನೆಯೊಳಗೆ ಊಟಮಾಡಬೇಕೆಂದರು." ನೀವು ಕೊಟ್ಟರೂ ಭಿಕ್ಷೆ, ಯಾರು ಕೊಟ್ಟರೂ ಭಿಕ್ಷೆ, ನೀವು ಕೊಡುವ ಭಿಕ್ಷವನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದರೆ ಅದೇ ಆಗಲಿ ಎಂದನು." ಮಾರನೆಯ ದಿನದಿಂದ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯ ಮಂಟಪ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ವಿಧಿಯಂತೆ ಭಿಕ್ಷದಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಮುಂದಣ ದಾರಿಯನ್ನು ದೇವರು ತೋರಿಸಲಿ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು."

"ಸಾರಿಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ಆ ಕಡೆಯೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಬೌದ್ಧ ಮತ ಬೇರೊಂದು ಮತವಲ್ಲವೆಂದೂ, ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಎಲ್ಲರ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆಂದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಭಗವಂತನು ಬೌದ್ಧಾವತಾರ ವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದೂ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಾರಿ ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಜನರಿಗೆ ಬೌದ್ಧ ಮತದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.' ಅವನು ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಕೆಲವು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಕುಮುದಿನಿಯ ಯಜಮಾನನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಅವನೂ ಕುಮುದಿನಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸಾರಿಪುತ್ರನ ಮಂಟಪದ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತ ಅವನ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡು ವರುಷವಾದನಂತರ ವೇದವತಿ "ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಭಿಕ್ಷುಣಿಯಾಗಬಹುದಾದರೆ ನನಗೂ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿ ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಇರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದಳು. ಸಾರಿ

ಪುತ್ರನು ಅವಳನ್ನು ಭಿಕ್ಷುಣಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಭಿಕ್ಷುಣಿಯರು ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆನಂದನಿಗೆ ಗೋದಾವರೀತೀರದ ಪುಳಿಂದರಾಜರಿಂದ ಆಹ್ವಾನ ಬಂದು ಅವನು ಅಜಾಂತದ ಬಳಿ ಐನೂರು ಜನ ಶ್ರಮಣರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಿಹಾರವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೀನು ಬರಬೇಕೆಂದು ಸಾರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಸಾರಿಪುತ್ರನು ಊರ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಮಗಳನ್ನೂ ಅಳಿಯನನ್ನೂ ಮೊಮ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಭಿಕ್ಷುಣಿಯಾದ ವೇದವತಿಯೊಡನೆಯೂ ತನ್ನ ಇತರ ಸಹವಾಸಿಗಳಾದ ಶ್ರಮಣರೊಡನೆಯೂ ಕರ್ಣಾಟಕ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖವಾಗಿ ತೆರಳಿದನು."

1103–54. ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟರವರಾದ
ಸಿ. ವಾಸುದೇವರಾಯರವರು ಮುದ್ರಿಸಿರುವರು.

ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು

೪

ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ
ಬಸವನಗುಡಿ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೩೪
ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೪೪
ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೫೪

ಬೆಲೆ: ರೂ. ೧-೪-೦

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್
ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ
೧೯೫೪

ವಿಷಯಸೂಚಿ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಚಿತ

ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಬಿನ್ನಹ (ಗೀತೆಗಳು)
ಶಾಂತಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)
ಸಾವಿತ್ರಿ (,,)
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಸಾಹಿತ್ಯ (ಉಪನ್ಯಾಸ)
ಅರುಣ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಸುಬ್ಬಣ್ಣ (ಕತೆ)
ವಿಮರ್ಶೆ ೧, ೨, ೩, ೪ (ಲೇಖನಗಳು)
ಉಷಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)
ತಾಳೀಕೋಟೆ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ನಾಲ್ಕು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು
ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆ (ಭಾಷಣ)
ಮಂಜುಳಾ (ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ತಾವರೆ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ
ಚೆಲುವು (ಪದ್ಯಗಳು)
ಶಿವ ಛತ್ರಪತಿ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ಯಶೋಧರಾ (ನಾಟಕ)
ಮಲಾರ (ಪದ್ಯಗಳು)

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ೪, ೫, ೬
ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ
ತಿರುಪಾಣಿ (ಗೀತಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕ)
ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನಪದಸಾಹಿತ್ಯ
ಕಾಕನಕೋಟೆ (ದೃಶ್ಯ)
ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ಗೌಡರ ಮಲ್ಲಿ (ಪದ್ಯ ಕಥೆ)
ರಾಮನವಮಿ ,,
ಮೂಕನ ಮಕ್ಕಳು ,,
ತಾಯ್ನುಡಿಯ ತಮ್ಮುಡಿ (ಭಾಷಣ)
ನವರಾತ್ರಿ ೧, ೨, ೩, ೪, ೫ (ಕಥನ ಕವನ)
ಚಿತ್ರಾಂಗದಾ (ಭಾಷಾಂತರ)
ಸುನೀತ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಪ್ರಸಂಗ (ಲೇಖನಗಳು)
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ೭, ೮, ೯, ೧೦
ಚೆನ್ನಬಸವನಾಯಕ (ಕಾದಂಬರಿ)
ಮನವಿ (ಗೀತೆಗಳು)
ಪೂಜನ (ಮುನ್ನುಡಿಗಳ ಸಂಕಲನ)
ಚಿಂತನ (ವಿಚಾರ)

ಮಾಸತಿ (ದೃಶ್ಯ)

(ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ)

Popular Culture in Karnataka
The Poetry of Valmiki
Short Stories (4 Vols.)
Subbanna (Story)
Rabindranath Tagore

ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳು :—

ಜೀವನ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ
ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಂಡಾರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು

೪

ಮೇಲೂರಿನ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ

೧

"ನಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಈ ಹೊತ್ತು ಆರತಿ ಅಕ್ಷತೆ"......

ಯಾರೋ ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ನಾನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದೆ. ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ಏನೋ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆರತಿ ಅಕ್ಷತೆಯ ಮಾತೇನು? ಕೋಟೀ ವೆಂಕಟರಮಣ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವ ಸ್ಥಾನದ ಆಚೆ: ರಸ್ತೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ. ಇದು ಯಾರು ಎಂದು ನೋಡಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು. ಹತ್ತಿರ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವರೇ ಈ ಮಾತ ನ್ನಾಡಿರಬೇಕು. ನನಗೆ ಒಡನೆಯೇ ಈಕೆ ಯಾರೋ ಹುಚ್ಚಿ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಮಾತು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಏನು ಹೇಳು ತ್ತಾರೋ ನೋಡೋಣವೆಂದು ನಡೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾಡಿದೆ. ಆಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. "ನೀವೆಲ್ಲಾ ಬನ್ನಿ ಅಮ್ಮಾ, ಬರದೆ ಇರಬೇಡಿ. ಸುಮಂಗಲೀರು ಬಂದು ಹರಸಿ; ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ."

ಮಾತು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಜನ ಆಕೆಯ ಹತ್ತಿರಲೇ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಅದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಕೆ ಕುರುಡಿ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರಿತು. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತೆ.

"ಅಮ್ಮಾ ನರಸಮ್ಮ, ಯಾಕಮ್ಮ ನಗುತೀರಿ? ಕುರುಡು ಮಗು ವಿಗೆ ಏನು ಒಳ್ಳೇದಾಗೋದು ಎಂತಲೇ ತಾಯಿ? ಅಮ್ಮಾ ಮಗು ಕುರುಡಾದರೇನು, ಮಗು ಅಲ್ಲವೇನಮ್ಮಾ? ನಾನು ಅದನ್ನ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನೆರೆಮನೆ ಸಾಕಮ್ಮನವರ ಗಂಡ ಯಶೋದೆ ಕೃಷ್ಣನ್ನ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದಾಳೆ ಎನ್ನುತಾರೆ......ಕುರುಡು ಯಶೋದೆ ಕುರುಡು ಕೃಷ್ಣನ್ನ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದಾಳೆ ಎಂತೀರಾ ಅಮ್ಮಾ. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ. ಕುರುಡು ಅಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಹೋಗುತ್ತೆಯೇ? ನಾವು ಕೇಳಿಬಂದದ್ದು. ಒಳ್ಳೇ

ಸುಮಂಗಲೀರು ಬಂದು ನಮ್ಮಮ್ಮನ್ನ ಹರಸಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಕಣ್ಣಿರುತಿತ್ತು. ನಾನು ಸರಿಯಾಗಿ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ಕಣ್ಣಿರುತಿತ್ತು. ನೀವು ಬಂದು ಈ ಹೊತ್ತು ಮಗುವನ್ನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹರಸಿ. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಲಿ.''

ನಾನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಈಕೆ ಕುರುಡಿಯೇ ಹೌದು. ಕುರುಡಿ, ಹುಚ್ಚಿ. ಈ ವೇಳೆ ಏನನ್ನೋ ನೆನೆದುಕೊಂಡು ತನಗೆ ತಾನೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮವಿತ್ತು. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದರು. ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯ ಗಂಟು. ನೋಡಿದರೆ ಬೀದಿಯ ಹುಚ್ಚಿಯಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ; ಎಲ್ಲೋ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಂತೆ ಇತ್ತು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು ಮರಳಿ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿತ್ತು.

''ಅಲ್ಲವೇ ಮೊದ್ದು ಹುಡುಗಿ ಇಷ್ಟು ತಿಳೀಲ್ಲವೇ? ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನ ವೇಷ ಮಾಡಿದರೆ ಆಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಯಾಕೋ ಮಂಕಾಯಿತು ಅನ್ನು. ಆಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ತೀರ ಮಂದವಾಯಿತು ಅನ್ನು. ಕೊನೆಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಕುರುಡಿ ಅಂತಲೇ ತಿಳಿಯಲಿ. ಮದುವೆ ಆಗೋವರೆಗೆ ಹೇಗೋ ವೇಷ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತೀನ ಬಿಡುತಾರೆಯೇ? ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾಳಿಸಿದರೆ ಸಂತೋಷ ಅನ್ನೋದು. ಬೇಡ ಎಂದರೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಕೂರಿಸಿ ಅನ್ನ ಹಾಕುತಾರೆ. ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ ಅನ್ನೋದು. ಆದರೆ ಏನೇ ತಾಯಿ, ಗಂಡನ ಗುರುತು ಹಿಡಿಯೋಕೆ ಮಾತ್ರ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ನೆಪ್ಪು ಇಟ್ಟುಕೋಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ತಂದೇನ ನಾನು ಗುರುತು ಹಿಡಿಯೋಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅವರ ಎಡತೋಳ ಹಿಂದಗಡೆಗೆ ಒಂದು ಕಡಲೆಕಾಳಿನಷ್ಟು ಗಾತ್ರದ ಉಣ್ಣೆಯಿದೆ ನೋಡು. ಚಿಕ್ಕಂದೇ ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಗುರುತುಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಹೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗದವರು ಕೆಡಿಸೋಕೆ ಬಂದರೆ ನಮ್ಮ ಮಾನ ಕಾಯೋರ್‍ಯಾರಮ್ಮ. ನಮ್ಮ ದೇವರು ನಮಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಬುದ್ಧಿ ಕೊಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ನಮ್ಮ ಕೈಲಿರಬೇಕು. ಆ ಸಲ ಆ ಪುಂಡ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದ. ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ, ಮುಟ್ಟಿದ.

ಗಂಡ ಅಂತ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತಾಳೆ ಎಂತ ಇದ್ದನೇನೋ. ಗಂಡನಾದರೆ ಮಾತನಾಡು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಡಿ ಎಂದೆ. ಗಂಟ್ಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ವೇಷಮಾಡಿ ಗಂಟ್ಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದ. ನನಗೆ ಆಗ ತಿಳೀತು. ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತೋಳು ಎಂದೆ. ಕೊಟ್ಟ. ನೋಡಿದೆ ಗುರುತು ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೇವರಾಣೆ ನೀನು ಕೆಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೀಯೆ ನಡಿ ಎಂದೆ. ಇರಲಿ ಬಾ ಎಂತ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದ. ಮೂತಿಗೆ ಹೊಡೆದೆ ಕಾಣೆ......''

ಮಾತು ಸಮಂಜಸವಾಗಿತ್ತು. ಆರತಿ ಅಕ್ಷತೆಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕುರುಡು ಹುಡುಗಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ. ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಒಂದು ವಿಷಯದ ನೆನಪು. ಆದರೆ ಇದ್ದದಿದ್ದ ಹಾಗೆ: ''ಹೋ ಹೊಡೆದರಲ್ಲಾ. ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಮಗು ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ. ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ.'' ಯಾರೋ ತನ್ನನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಈ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಮಗು ಸತ್ತ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದು ಗೋಳಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ನನಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕನಿಕರವಾಯಿತು. ಇವರು ಎಲ್ಲಿಯವರೋ ಏನೋ, ಇವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಏನುಮಾಡುವುದು ಎಂತ ಯೋಚಿಸೋಣ, ಎಂದು ನಾನು ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ''ಅಮ್ಮಾ ನಿಮ್ಮದು ಯಾವ ಊರು'' ಎಂದೆ.

''ಮೇಲೂರು.''

''ನೀವು ಯಾರ ಮನೆಯವರಮ್ಮ?''

ಆಕೆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

''ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೇಲೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲೇ ತಾಯಿ?''

''ಇಲ್ಲಪ್ಪ ನಾನು ಕಾಶೀಗೆ ಹೊರಟಿದೇನೆ. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿದಾರೆ. ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಎಂತ ಹೊರಟೆ.''

''ಇದೇನು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟು ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದೀರಿ ಮತ್ತೆ? ನಿಮಗೆ ಜೊತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆ?''

''ಜೊತೆಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವಪ್ಪ. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನಾನೂ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದೆ. ನಮ್ಮಣ್ಣ ಬೇಡ ಎಂದರು. ಇವರನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಹೀಗೇ ಎಂತ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ.''

"ಇಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೀರಲ್ಲಾ. ಅದೆಲ್ಲಾ ಏನು?"

"ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಯೆ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತೆ ಅಪ್ಪ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಳಿದವಳು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತೆ. ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಮಗು ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ. ನನ್ನ ತಾಯಿಾ ನೀನು ಬೇರೇ ಬಾವೀಲಿ ಬಿದ್ದಿಯೇನೇ. ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಹಣೇಬರಹಾನೇ ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ......"

ಮೊದಲ ಮೂರು ಮಾತು ವಿವೇಕದ ಮಾತು. ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಯಾವುದೋ ನೆನಪಿನ ಹುಚ್ಚುಮಾತು. ನಾನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ "ಅಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬನ್ನಿ. ಆಮೇಲೆ ನೀವು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವಿರಂತೆ. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಜೊತೆ ಬೇಕಾದರೆ ಮಾಡಿಕೊಡೋಣ. ನಿಮ್ಮಣ್ಣನೋರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸೋಣ" ಎಂದೆ.

ಆಕೆ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಇವರನ್ನು ಏನುಮಾಡುವುದು ತೋರದೆ ಮೇಲೂರಿನ ಕಡೆಯ ಮೋಟಾರುಗಳು ಬರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಮೋಟಾರುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಕುರುಡು ಹೆಂಗಸು, ಹುಚ್ಚಾಪಟ್ಟೆ ಮಾತನಾಡುವವಳು, ಬಟ್ಟೆ ಗಂಟು ಮಾತ್ರ ತಂದವಳು, ಎಂದರೆ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದರು. ಇಂಥಾ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರಬಹುದೇನಯ್ಯಾ ಎಂದರೆ "ನಮಗೇನು ಗೊತ್ತು? ರಸ್ತೇಲಿ ಬಂದರು, ಗಾಡೀಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡರು. ಟಿಕೀಟು ದುಡ್ಡು ಕೊಡಿ ಎಂದರೆ ನಮ್ಮಣ್ಣನನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಂದರು. ಇಳೀರಿ ಎಂದರೆ ಗಲಭೆ ಮಾಡಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿದಿವಿ" ಎಂದರು. ನಾನು "ನಿಮಗೆ ಅವರ ಟಿಕೀಟಿನ ದುಡ್ಡು ಕೊಡುತೇನೆ. ಮೇಲೂರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದೆ. ಇತ್ತ ಬಂದು ಒಂದು ಜಟಕಾಗಾಡಿಯನ್ನು ತಂದು "ಅಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬನ್ನಿ. ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿವಿರಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗುವಿರಂತೆ" ಎಂದೆ. ಅವರು "ನೀವು ಯಾರಪ್ಪಾ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಿದೀರಿ. ಕಷ್ಟಕಾಲಕ್ಕೆ ನನ್ನ ದೇವರಹಾಗೆ ಬಂದಿರಿ" ಎಂದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಒಳಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂತ ಬಾಗಿಲ

ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ನಾನು ಮನೆಯವರಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಸಂಜೆಗೆ ಮೊದಲು ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಜನ ಬರಬೇಕು. ಬಂದರಂತೂ ಸರಿಯೆ, ಬಾರದೆ ಇದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ್ಯೆ ನೋಡೋಣ ಎಂತ ಸುಮ್ಮನಾದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾನು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಯಾರೋ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರು. ನಾನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಯಾರು ಎಂದು ಕೇಳುವ ಒಳಗಾಗಿಯೇ ಅವರು ತಾವು ಕಳುಹಿಸಿದ ಚೀಟಿ ಬಂತು ಎಂದರು. ನಾನು ತಮ್ಮೂರು ಮೇಲೂರೇ ಎಂದೆ. ಅವರು "ಹೌದು ಆಕೆ ನನ್ನ ತಂಗಿ. ಬೆಳಗಾಗ ನಾವು ಏಳುವ ಮೊದಲೇ ಎದ್ದು ರಸ್ತೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ತಮ್ಮಂಥ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಆಕೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರೋ, ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗು ತ್ತಿತ್ತೋ" ಎಂದರು. ನಾನು "ನಿಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದದ್ದು ಸಂತೋಷ ಸ್ವಾಮಿ. ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೂ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಾಗದ ಎಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂತು" ಎಂದೆ. "ತಮ್ಮ ಕಾಗದ ಬಂದಾಗ ನಮಗೆ ಊಟದ ಹೊತ್ತು ಮುಗಿದಿತ್ತು. ನನ್ನ ತಂಗಿ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಭಾವಿಗೆ ಬಿದ್ದಳೋ ಎಂತ ತಾರಾಮಾರಾ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಆಕೆ ಮೋಟಾರಿಗೆ ಹೋದದ್ದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದು ಹೌದೇ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸು ವುದಕ್ಕೆ ರಸ್ತೆಗೆ ಜನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಬರುವ ಬಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಸ್ಸಿನ ಮನುಷ್ಯ ತಮ್ಮ ಕಾಗದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ನಾನು ಒಡನೆಯೇ ಬಂದೆ. ನನ್ನ ತಂಗಿ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದಾರಷ್ಟೆ?" "ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ?" "ಹೌದು. ಅದು ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಸಂತೋಷ. ಹುಚ್ಚು ಹೆಂಗಸು, ಕುರುಡಿ, ಮೋಟಾರು ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು ಈ ಊರಿನ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿ, ಏನಾಗಿದ್ದರೆ ಬೇಡ ಎಂದಿತು. ಈ ಮೋಟಾರುಗಳೋ ಈ ಜಟಕಾಗಳೋ! ಕಣ್ಣಿರುವ ಜನವೇನೆ ಜ್ಞಾನವಾಗಿರುವಾಗಲೇನೆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವುದು ಕಷ್ಟ." ನಾನು "ಆಕೆ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ಇರಿ"

ಎಂದು ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಈತನೊಂದಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

೨

ಮೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬರಾಮಯ್ಯನವರು ಎಂಬ ಜೋಯಿಸರಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಮಗ. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಮಗಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡಿ. ಆದರೆ ರೂಪವಂತೆ. ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದ ಮಗುವೆಂದು ತಂದೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಹು ಕನಿಕರದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪದ ಮನುಷ್ಯ. ಅವರ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದ ಜನರೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಮಗಳು ಮಾತ್ರ ಏನುಮಾಡಿದರೂ ತಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ತಂದೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ನವರ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಥದೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಆಕೆಯ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ಹೇಳಿದರು. ಒಂದು ಸಲ ಸುಬ್ಬರಾಮಯ್ಯ ನವರು ತಾಯ ತಿಥಿ ಮಾಡಿದ ಸಂಜೆ ತಮ್ಮ ತಾಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೊಗಳಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆ ಅವರನ್ನು ಬಹಳ ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ, ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಾ ಈಗ ನಾವು ಅಮ್ಮನ್ನ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವಳು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಯ್ಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತೀಯ ಹೀಗೇ ಅಲ್ಲವೇ ಅಪ್ಪಾ, ಎಂದರಂತೆ. ಸುಬ್ಬರಾಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ಕಕಮಕವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವರು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ನಕ್ಕು, ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಮೈತ್ರೇಯಿಯ ಅವತಾರ, ನನಗೆ ನೀತಿ ಕಲಿಸುತ್ತಾ ಇದಾಳೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದರ ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು ಇನ್ನು ಹತ್ತು. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದೇ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಡೆದಿದ್ದರೆಂಬಂತೆ ಇವರ ನಡೆ ನುಡಿ ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನವಾಯಿತು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಎಂಟು ವರುಷದ ವೇಳೆಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ತಂದೆ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರು. ಕಂಡವರೆಲ್ಲಾ, ಈ ಕುರುಡಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗು ವವರು ಯಾರು, ಎಂದು ಕೇಳುವವರೇ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಉದ್ದೇಶ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಕಾಸು ಬರುವುದಾದರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇವು ಎಂದು. ಸುಬ್ಬರಾಮಯ್ಯ

ನವರು ಅಂಥ ಹಣವಂತರೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತದ ಭೂಮಿ ಮನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಇತ್ತು. ತಾವೂ ಜ್ಯೋತಿಷದಿಂದ ಒಂದಷ್ಟು ಕಾಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ಜನಕ್ಕೆ ಇದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಇವರ ಕಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು. ಮನೆ ಮಠ ಮಾರದಹಾಗೆ ಮಗಳಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬರಾಮಯ್ಯನವರು ತೀರಿಹೋದರು. ಹೋಗುತ್ತಾ ಮಗನಿಗೆ "ಅಪ್ಪಾ ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ನನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿತು. ಆ ಮಗು ವನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತಿದೇನೆ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿಡು. ನೀನು ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗ. ನಿನಗೆ ದೇವರು ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ನವರು ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನಿಗಿಂತ ಎಂಟು ವರುಷ ದೊಡ್ಡವರು. ತಂದೆ ತೀರಿ ಹೋದ ವರುಷವೇ ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳಿದರು; ತಾಯಿಯೂ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದರು; ಅವರಿಗೂ ಆಸೆ. ತಂದೆ ಸಾವಕಾಶ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸಾವಕಾಶ ಮಾಡುವುದು ಇವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿ ಬೇರೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ತನಗೇ ಮದುವೆಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದರ ಏರ್ಪಾಡು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರಿ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ "ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವನು. ತಂಗಿಯಾದ ಹುಡುಗಿ ತಂದೆ ತೀರಿಹೋದರು ಎಂದು ಹೇಳದಹಾಗೆ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದಾನೆ" ಎಂದರು.

ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಿತು. ಹುಡುಗಿ ದೊಡ್ಡವಳಾದಳು. ಬೀಗರು ಅವಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾವಕಾಶಮಾಡಿದರು. ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರದೇ ಇದ್ದರೂ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಂದು ಕಂಡಿತು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ತಾವೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಬೀಗರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರದೆ ಆಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರೂ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ನನ್ನನ್ನ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೀನೇಕೆ ದಿವಾಳಿಯಾಗ ಬೇಕು ಅಣ್ಣ. ದುಡ್ಡು ಕೊಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಸೊಸೇನ ಒಲ್ಲದ ಜನಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ಬೇಕಾದೇನು. ಸುಮ್ಮನಿರು. ನಾನು ತಂಗಿಯಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಎಂತೆಣಿಸಿಕೋ. ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೇಲೇ ಇದ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀನೆ" ಎಂದಳು. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ತಂಗಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. "ನೀನು ತಮ್ಮನಾಗಿದ್ದರೆ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ನಿನ್ನ ಪಾಲಲ್ಲವೇ, ಅದಷ್ಟನ್ನು ಖರ್ಚುಮಾಡಿದರಾಯಿತು" ಎಂದು ಮಾರಬೇಕಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರಿ ಬೀಗರಿಗೆ ಅವರು ಕೇಳಿದಷ್ಟಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಂಗಿಯನ್ನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಗಂಡ ಅಷ್ಟೇನೂ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ. ಅವನು ಆಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದದ್ದು ತನ್ನ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಅವರ ಇಷ್ಟಕ್ಕೋಸ್ಕರ. ಅವರ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ದೊರೆಯುವುದೆಂಬ ಆಸೆ. ಗಂಡನಾದ ವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕುರುಡಿ ಏನು ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿಯಾಳು, ಎಂತ ಅಲಕ್ಷ್ಯ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಏಕಸ್ತ್ರೀವ್ರತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಹಠವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು, ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳದಹಾಗೆ ಎಷ್ಟು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ನೋಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವೋ, ಅಷ್ಟು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾಣು ತ್ತಿದ್ದನು. ಹುಟ್ಟಿದೂರಿನಲ್ಲೇ ಸಂಬಂಧವಾದದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ತೌರು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾ ಹೇಗೋ ಕಾಲವನ್ನು ನೂಕಿದರು. ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವಾಯಿತು. ಅದು ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡು. ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯವರು ಅವರನ್ನು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಕೇಳಬೇಡ. ಇದಾದ ಕೆಲವು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಪುನಃ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದರು. ಮಗು ಎಲ್ಲಿ ಕುರುಡಾಗುತ್ತೋ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಭಯ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿನ ತುಂಬಿ ಅವರು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತರು. ಅದೂ ಕುರುಡು. ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನೇ ಮಾಡುವ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು

ರೂಲು ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಗೆಣ್ಣಿನಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯುವರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಕುರುಡು ಮಗನಾದ ಮೇಲೆ ಕುರುಡು ಮಗಳನ್ನು ಹೆತ್ತಾಗ ಮನೆಯವರು ಹಿಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಟ್ಟಮಾತನ್ನು ಹತ್ತು ಸಲ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ನವರು ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುರುಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತದ್ದಾಯಿತು. ಈ ಮಕ್ಕಳ ಗತಿ ಏನು ಎನ್ನುವ ಚಿಂತೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಹಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಯಾರಾದರೂ ತಪ್ಪು ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಿದರೆ "ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ನಾನೇನು ಕಡಮೆಯಾದೆ? ಗಂಡನ್ನು ಹೆತ್ತೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೆತ್ತೆ. ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಏನು ಚಾಕರಿ ಆಗುತ್ತೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಕಣ್ಣಿರುವ ಸೊಸೆ ಅತ್ತೆ ಮಾವನಿಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಚಾಕರಿ ಏನು ಮಾಡುತಾಳೆ. ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡ ಬೇಕಾದರೆ ಅಯ್ಯೋ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕಣ್ಣಿರುವ ಹೆಂಗಸು ಗಂಡ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೋದ ಎಂತ ನೋಡ್ತಾ ಇರಬಹುದು. ನನ್ನಂಥ ಪುಣ್ಯಾತಗಿತ್ತಿಗೆ ಇಂಥ ಯೋಚನೆ ಇಲ್ಲ. ಗಂಡನಿಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿದೋರು ಸಿಕ್ಕಿದಹಾಗೆ ಅನ್ನಬೇಡಿ" ಎಂದು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಏನೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರು. ಅಂತೂ ಅವರ ಬದುಕು ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿತು.

ಹೀಗಿರುತ್ತಾ ಒಂದು ತಿಥಿಯ ದಿನ ತಾತ ಮಡಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕುರುಡು ಹುಡುಗ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಓಡಿಯಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನು. ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಹಾಳು; ಮುದುಕನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಸ್ನಾನ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನ ಗಂಡ ಮಗನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊಡೆದರು. ಏಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿ ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕುರುಡು ಮಗು ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕೊಂಡಿತು. ತಾಯಿಯಾದವಳು ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ತಂದೆ ಅವಳ ಕೈಗೆ ಅದನ್ನು ಸಿಕ್ಕಲೀಸದೆ ಮಗನನ್ನು ಅಂಗಳದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದರಬರ ಎಳೆದು ಹೊಡೆದು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಮಗುವಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಭಯ ಬೇರೆ. ಅವನು ಅತ್ತು ಅಕ್ಸ್ಯಾರಿದನು. ಜ್ವರ ಬಂದು ಮೂರು ದಿನದಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಸ್ಥಿತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಭದ್ರವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇವರತ್ತೆ ಇವರನ್ನೂ ಇವರ ಗಂಡನನ್ನೂ

ಬೇರೆ ಹಾಕಿದರು. ಇವರ ಮಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಇವಳು ತೀರ ಕುರುಡಿ ಎಂದರೆ ಇವರ ಸಂತತಿ ಕುರುಡು ಎಂದು ಜನ ಹಿಂತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಮಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಂಡಹಾಗೆ ನಟಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಡುವರು. ಹುಡುಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಗೋಡೆಗೆ ಕಂಬಕ್ಕೆ ತಲೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತು. ಇನ್ನೆರಡು ಸಲ ನಗೆಗೀಡಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಬಹಳ ಹೀನಾಯಪಟ್ಟರು. ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಾ ಮಗಳಿಗೆ, ಮದುವೆಯಾದಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಏನು, ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು. ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದ ಹೆಂಗಸು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವುದು ಕೂಡದು. ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಬೇಕು. ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಕೇಳಬೇಕು. ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಗಂಡ ದೇವರು. ಕುರುಡಿ ಬೇರೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಪರದೈವ ಎಂತಲೇ ಕಾಣಬೇಕು. ತಾನು ಮಾನವಾಗಿರು ವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ್ನ ತಿಳಿಯುವ ಗುರುತು ಏನಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಗಳಿಗೆ ಇವರು ಈ ವಿಷಯ ವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಮಗು ಒಂದೆರಡು ಸಲ ತಾನು ಹೋದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೀತು ಎಂತ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಕೆಲವು ಸ್ನೇಹಿತೆಯರ ಜೊತೆಗೆ ಭಾವಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಕೊಂಡು ಜೀವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಬೇಕೆಂದು ಜೀವ ಬಿಟ್ಟಿತೋ ಅಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಹೋಯಿತೋ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ಗೋಳು ಕೇಳಬೇಡ. ಇಷ್ಟರವೇಳೆಗೆ ಅವರ ಗಂಡನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೇಸರವಾಯಿತು. ತಾವು ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರು ವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಕೂಡ ದೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಗಂಡನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆತ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಇವರನ್ನು ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೆಂದು ಹೇಳಿ ತಾನು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಅಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಗರ್ಭ. ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆರಿಗೆ

ಯಾಯಿತು. ಮಗು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಳಿನ ಕಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದರಿಂದ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭ್ರಮಿಸಿತು. ತೀರಿಹೋದ ಮಕ್ಕಳು ಇನ್ನೂ ಇರುವಹಾಗೆ ಆಕೆ ಆಗಾಗ ಮಾತನಾಡುವರು. ಎರಡು ದಿನ ಮೂರು ದಿನ ಹೀಗೆ ಇದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿಯಾಗುವುದು. ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಗಂಡ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರಷ್ಟೆ ತಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂದು ಹಠಮಾಡಿ ಕುಳಿತರಂತೆ. ಅಣ್ಣನೂ ತಾಯೂ ಬೇಡವೆಂದರು. ಆಕೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಬೇಡವೆಂದು ಅವರೂ, ಹೋಗ ಬೇಕೆಂದು ಇವರೂ, ವಾದದಲ್ಲಿ ಇರುವಾಗ ಆ ದಿನ ಬೆಳಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಅರೆತಿಳಿವಿನಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಹೊರಟು ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ಆದ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ನಾನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದೆನು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾವು ಹೋದಾಗ ಧ್ವನಿ ಯಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ "ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ನನ್ನನ್ನು ಕಾಶಿಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗು" ಎಂದರು. ಒಡನೆಯೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ನಿಂತಿರು ವುದನ್ನು ಕುರುಡರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮದಿಂದ ತಿಳಿದು, ಯಾರು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ, ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು "ನಾನು ತಾಯಿ ಈ ಮನೆಯ ಮನುಷ್ಯ" ಎಂದೆ. ಗಂಡ ಬಂದನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೇನೋ. ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಅವರ ಮುಖ ಜೋಲುಬಿತ್ತು. ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು, ಊರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಬಾ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ, ಎಂದರು. ಆಕೆ "ಹೌದು ಹುಡುಗಿಗೆ ಆರತಿ ಅಕ್ಷತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಿಟ್ಟು ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಭ್ರಮೆಯ ಮಾತು. ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಬಟ್ಟೆಯಂತೆ ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದುಮುಂದಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಗಾಡಿ ಯನ್ನು ತರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ಊರಿಗೆ ಹೋದರು.

೩

ಇಷಾದದು ಈಗ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ. ಅವರ ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸೋಣವೆಂದು ನನಗೆ ಆಗಾಗ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ನಾನೇ, ಮರಳಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ಏನುಮಾಡುವಂತಿದೇನೆ, ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನೆ ಈ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು, ಎಷ್ಟೋ ಇಂಥ ಗೋಳು, ಇದನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡುಹೋದರೆ ಮೊದಲೆಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯೆಲ್ಲಿ, ಎಂದರು. ನಾನು, ಅವರ ಬಾಳು ಬಹು ಕಷ್ಟ, ಎಂದೆ. ಅವರು, ಬ್ರಹ್ಮ ಬರೆದ ಬರಹ, ಎಂದರು. ನಾನು, ಇದೇನು ಬರಹವೋ ಕಾಣೆ, ನಮ್ಮ ರಾಮು ಬರೆಯುವ ಬರಹದ ಹಾಗೆ, ಎಂದೆ. ಅವರು ರಾಮೂನೇ ಶಾಮೂನೇ ಎಂದರು. ಶಾಮು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ಅಕ್ಷರ ಕಲಿತಿದಾನೆ. ರಾಮು ಚಿಕ್ಕವನು. ಅವನಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಲಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಗೆರೆ ಎಳೆಯುವುದೇ ಅವನ ಕೆಲಸ. ಹಲಗೆ ತುಂಬಿದಮೇಲೆ, ಅಣ್ಣ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು ನಾನು ಬರೆದಿರೋದು, ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ರಾಮೂನೆ ಶಾಮೂನೆ ಎಂತ ಕೇಳಿದ್ದು. ನಾನು "ಶಾಮು ಅಲ್ಲ ರಾಮೂನೇ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ: "ಗೆರೆ ಎಳೆಯುತಾ ಇರೋದೇ ಬರಹ. ಅದರಲ್ಲೆಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಅಕ್ಷರ ಆದರೆ ಅದು ಅವನ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಾಪಟ್ಟೆ ಹೋಗೋದೇ ಪದ್ಧತಿ. ಸಾವಿರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯದಿಲ್ಲ. ಅದು ಒಳ್ಳೆಯದಾದಾಗ ಆಯಿತು, ಅದು ಅವನ ತಪ್ಪಲ್ಲ" ಎಂದೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ವೇದಾಂತವೆಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅವರು ಇದಕ್ಕೆ ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ

ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾಳೀಕೋಟೆಯ ಸೋಲಿನಿಂದ ತಗ್ಗಿಸಿದ ತಲೆಯನ್ನು ಪೆನುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತು ವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಮಾಡಿದಳು. ಆ ರಾಜಧಾನಿಯ ವೈಭವವಾಗಲಿ ಅಂದಿನ ಅರಸರ ಶೌರ್ಯವಾಗಲಿ ಪೆನುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹೂವು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಮಾರಿದರೆಂಬಂತೆ ವಿಜಯನಗರದ ಹೆಸರನ್ನುಳಿಸಿ ರಾಜ್ಯ ಹೋಯಿತೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದ್ದೇ ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ಹಿರಿತನವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಜನರ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮವೂ ಧರ್ಮೋತ್ಸಾಹವೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಜೃಂಭಣೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಮಿಳಿತದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಕುಶಲ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ದುರ ದೃಷ್ಟದಿಂದ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಜವಂಶದ ಮೂರು ತಲೆ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ತಾಳೀಕೋಟೆಯ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಹೆಸರು ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ಸದಾಶಿವರಾಯನು ಆ ಯುದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಐದು ವರ್ಷ ಜೀವಿಸಿದ್ದನು. ಅಳಿಯ ರಾಮರಾಜನು ಅಮಾತ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದಾಗ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇವನು ರಾಮರಾಯನು ತೀರಿಹೋದ ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಹಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಮರಾಯನ ತಮ್ಮನ ಮಗ ತಿರುಮಲರಾಜನು ಮೂರು ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ದೇಹವನ್ನುಳಿದನು. ಇವನಾದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಂಗರಾಯನು ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಆಳಿ ಸತ್ತನು. ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಸಣ್ಣವರೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ತಮ್ಮ ರಾಮರಾಜನು ದೊರೆ ಯಾಗುವುದೆಂದು ಏರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಅವನು ತೀರಿಹೋದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನ ತಮ್ಮ ವೆಂಕಟಾದ್ರಿ ರಾಜನಾದನು. ರಾಮರಾಜನ ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗ ತಿರುಮಲನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾಗಿದ್ದನು. ವೆಂಕಟಾದ್ರಿಗೆ ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಯಲ್ಲಿ ಮಮತೆ; ಅವನು ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ಪೆನುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲನ

ತಮ್ಮ ಶ್ರೀರಂಗನನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ರಾಜನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು. ಶ್ರೀರಂಗನು ರಾಮರಾಜನ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗ. ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜನು ರಾಜಧಾನಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಜಗದೇವರಾಯನನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಪೆನುಕೊಂಡೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಹು ರಾಜರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಬಹು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡ ಮನೆಯ ತಾಯಂತೆ, ಹಿಂದಣ ಚಿಂತೆಯ ಖೇದದಿಂದ ಮುಂದೆ ಏನೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಎಂಬಂತೆ, ಉತ್ಸಾಹರಹಿತವಾದ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದ ಸುಲ್ತಾನರು ಪೆನುಕೊಂಡೆಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಂಗರಾಯನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಎರಡುಸಲ ಬಂದರು. ಸೋತು ಹೋದರು. ಅವನು ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ರಾಮರಾಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುಸಲ ಬಂದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಸೋತು ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಈಗ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಲ ಬಂದಿದ್ದರು. ತಾಳೀಕೋಟೆಯ ಯುದ್ಧವಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ವೆಂಕಟಾದ್ರಿ ರಾಜನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ. ಇಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಗಂಡಾಂತರ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಶತ್ರು ಸೇನೆ ಪೆನುಕೊಂಡೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಶ್ರೀರಂಗನ ಮಾತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮಾಂಬೆ ಅರಮನೆಯ ಆವರಣದ ಕೃಷ್ಣಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವದ ಎದುರಿಗೆ ಮಂಡಿಯೂರಿ, ದೈವವೇ ನಿನ್ನ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸು, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸೊಸೆ ಯಶೋದಾದೇವಿ ಅವಳ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಜೊತೆಯಾಗಿ ದೇವರ ನಂದಾದೀಪವನ್ನು ಸರಿಮಾಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

ಶ್ರೀರಂಗನು ದಕ್ಷನಾದ ತರುಣನಲ್ಲ. ರಾಮರಾಜನು ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಆಳಿದ್ದರೆ ಇವನು ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಲಿಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೇನೊ, ಇವನಿಗೆ ಆ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ವೆಂಕಟಾದ್ರಿ ರಾಜನಾದಾಗ ಇವನಿಗಿನ್ನೂ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷ. ಲಕ್ಷ್ಮಮಾಂಬೆಗೆ ಆಗಲೇ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ರಾಜನಾಗಬಹುದೋ ಎಂದು ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಅದು ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಂತೋಷ.

ವೆಂಕಟಾದ್ರಿಗೆ ತಿರುಮಲನಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೀರಂಗನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು. ಅವನು ಶ್ರೀರಂಗನನ್ನು ಪೆನುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೂ ಅವನನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ರಾಯನೆಂದು ಕರೆದದ್ದಕ್ಕೂ ಇದು ಒಂದು ಕಾರಣ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಂಗನ ತಾಯಿ ದಕ್ಷಳಾದ ಸ್ತ್ರೀ. ಮಾವನ ದಿನದಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ದಿಂದ ಸೌಶೀಲ್ಯದಿಂದ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯಿಂದ ದೀನವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಗೌರವವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಳು. ಇದರಿಂದ ವೆಂಕಟಾದ್ರಿಗೆ ಅತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಗೌರವ. ಮಗನಿಗಾಗಿ ಆಕೆ ರಾಜ್ಯದ ಸೂತ್ರವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿದಳು. ಆಕೆ ಸ್ವತಃ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಶಕ್ತಿ ಯುಳ್ಳಾಕೆ. ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಆಕೆಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗ ಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಹುಡುಗನನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜಪದವಿಗೆ ತಕ್ಕವನಾಗಲೆಂದು ತಿದ್ದಿ ಸಾಕಿದಳು. ಜನರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತ, ನಾಡಗೌಡರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತ, ಸೇನೆಯ ಮಂದಿಯನ್ನು ಸಂಬಳ ಸಾರಿಗೆಯಿಂದ ವಿಧೇಯಭಾವದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಾನು ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದ ದಿನದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಶ್ರೀರಂಗನು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಗುಣಶಾಲಿ. ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಸಾಕಿದ ಹುಡುಗನೆಂದು ಒಂದು ಮಾತಿದೆ. ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೆಂಗಸು ಸಾಕಿದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಡಿಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದನು. ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸು ಆದಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯದ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಶಕ್ತಿ ಬರುವ ಮೊದಲು ಅವನು ಚಿಕ್ಕ ರಾಜನಾದನು.

ರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮಮಾಂಬೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಳು. ರಾಜ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದಿರ ಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಜನವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಮುಖವಾಗಿ ಒಪ್ಪಬಹುದಾದ ಉದ್ದೇಶ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು ಎಂದು ಅವಳು ಬಲ್ಲಳು. ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವುದು; ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನದ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವರ ಕಷ್ಟಸುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವುದು; ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿರಿಯ ವನು ದೇವರು, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹಿರಿಯದು ಧರ್ಮ, ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸು ತ್ತೇನೆ, ಧರ್ಮವನ್ನು ಆರ್ಜಿಸುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವುದು; ಇವು ಇಂಥ ಉದ್ದೇಶ

ಗಳು. ಅದರಿಂದ ರಾಣಿಯು ಪೂರ್ವಿಕರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಸದಾಶಿವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಪಡಿಸಿದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಗೋಪುರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಚಿಕ್ಕ ಅರಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸದಾಶಿವೇಶ್ವರನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೂ ಅದಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಹೊಸದೊಂದು ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲು ಆರಂಭಮಾಡಿದಳು. ಕುಶಲಿಯಾದ ಶಿಲ್ಪಿ ಯೊಬ್ಬನು ಬಂದಿರಲಾಗಿ ಹಲವು ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವನಿಂದ ಕಡೆಯಿಸಿದಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಈ ಕೃಷ್ಣವಿಗ್ರಹ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಆಲಯ ಕಟ್ಟುವವರೆಗೆ ತನ್ನ ವಾಸದ ಗೃಹದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಒಂದು ಮಂದಿರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಳು. ಅದು ಆಕೆಯ ಇಷ್ಟಮೂರ್ತಿ. ಮಗುವಿಗೆ ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸುವ ತಾಯಂತೆ ಅವಳು ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಂಗಾರದ ಕೊಳಲನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ದ್ದಳು. ತನ್ನ ಕೆಲಸ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊ ಎಂದು ಆಕೆ ಈಗ ಮೆಯ್ ಮನಗಳಿಂದ ವಂದಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ಆ ಇಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದುಗಡೆ.

ರಾಣಿ ಮಗನಿಗೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ದ್ದಳು. ಆ ಹುಡುಗಿ ಬಾಂಧವ್ಯದ ಹೆಣ್ಣು. ಗುಣವಂತೆ, ರೂಪವಂತೆ. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಣಿಯಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಏನೋ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹಿರಿತನವಿರಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸು ವರು. ಚಿಕ್ಕ ರಾಣಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವಳಾದರೂ ಸಂಪನ್ನೆ; ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವಳು. ಅವಳು ರಾಜನಿಗಿಂತ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ಚಿಕ್ಕವಳು. ಮದುವೆಯಾದ ಒಡನೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅತ್ತೆಯ ಬಳಿಯೂ ಹಿರಿತನವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತಳು. ತಂದೆ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಆಮೇಲೆ ತಾನು ಚಿಕ್ಕರಾಜನಾಗುವವರೆಗೂ ಶ್ರೀರಂಗನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ನಡೆದುಕೊಂಡನು. ತಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ದಿಂದಲೂ ಭಯದಿಂದಲೂ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಆಡಳಿತದ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಇದು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಮನೆಯ

ವೈಭವದ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರಾಜನಾದವನ ಹತ್ತಿರ ಸುಳಿಯುವ ಹೆಂಗಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಬಂದ ರಾಜರ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ನಾಟಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಹಿರಿದಾಗಿ ಬಾಳಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ನಾನಾ ದೇಶದ ವಿಲಾಸಜೀವಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಪೆನುಕೊಂಡೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಜನ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಿಂದ ಉತ್ತರ ದೇಶದಿಂದ ಇವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಬೇಡಿ ಗಾಯಕ ಗಾಯಕಿಯರು ನರ್ತಕಿ ವಿಲಾಸಿನಿಯರು ವರುಷ ವರುಷವೂ ಬರುವುದುಂಟು. ಈ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕರಾಯನೆಂಬವನೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನೆಂಬ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನ ಮಗನೂ ರಾಜರೆಂಬಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ದಾನ ಕೊಡುವುದು, ಕವಿಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕರಾಯನಾದವನ ಕೈಗೆ ಒಂದೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಗಾಯಕರು ನರ್ತಕರು ಬಂದರೆ ಅರಸಾದವನು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಗಾಯನವನ್ನು ಕೇಳುವುದು, ನರ್ತನವನ್ನು ನೋಡುವುದು, ಯುಕ್ತವೆಂದು ತೋರಿದ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಶ್ರೀರಂಗನು ಚಿಕ್ಕರಾಯನಾದ ವರ್ಷ ಗಾಯಕಿಯರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ತರುಣಿಯೊಬ್ಬಳು ಬಂದಳು. ಅವಳು ರೂಪವಂತೆ, ಕಲಾವಿದೆ. ರಾಜನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಹಾಡಿದಳು. ಮೂರು ವರ್ಷ ಸಂಸಾರದ ಸವಿ ನೋಡಿದ್ದ ತರುಣನಿಗೆ ಈ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಧರ್ಮಕಾಂತೆಯ ಚೆಲುವು ಕಳೆಗುಂದಿ ಮರೆಯಿತು. ಅವನು ಆ ಗಾಯಕಿ ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡಿದನು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಚಿತ್ತ ತಿಳಿಯುವುದು ತಡ. ತಿಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಜನರು ಅನುವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಗಾಯಕಿ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗೃಹ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲೇ ರಾಯನು ಅವಳನ್ನು ಉಪಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲೆ ಚಿಕ್ಕ ಅರಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದೇವಾಲಯದ ಬಲಗಡೆಗೆ ಇದ್ದ ಗಗನಮಹಲು ಅವಳ ವಾಸಗೃಹವಾಯಿತು. ಮೊದಮೊದಲು ಶ್ರೀರಂಗನು ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯನ್ನು

ಅರಮನೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಗಗನಮಹಲಿನಲ್ಲೂ ಕಳೆಯು ತ್ತಿದ್ದನು. ಐದಾರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರಾತ್ರಿಯನ್ನೂ ಗಗನಮಹಲಿ ನಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿದನು. ಈ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಅಳಿಯ ರಾಮರಾಯನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಸದಾಶಿವರಾಯನೂ ತಿರುಮಲರಾಯನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅದರ ಶಯ್ಯಾಗೃಹದ ಗವಾಕ್ಷದಿಂದ ಬೆಳಗಾಗ ಎದ್ದೊಡನೆ ಎದುರಿನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವಾಲಯದ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಆ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ವಿಲಾಸಿನಿ ಯೊಬ್ಬಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಳಾದಳು. ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕರಾಯನು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ದೇವರ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸು ವುದನ್ನು ಮರೆತನು.

ಮಗನು ಕೆಟ್ಟದಾರಿಗೆ ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಂಬೆ ಬಹಳ ಕುಗ್ಗಿದಳು ; ಹಿರಿಯರ ಮುಂದೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆನ್ನುವುದು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಳು. ಅವಳು ಮಗನನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಆ ದಾರಿ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ತಾನು ಹುಡುಕಿ ತಂದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಅವನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಅಧಿಕಾರದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು. ರಾಯನು ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗೆ ಪ್ರತಿಹೇಳಲಿಲ್ಲ ; ಆದರೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪುದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಒಂದು ಸಲ ರಾಯನು ತನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಉಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. "ನಾನು ನಿನಗೆ ಮಾನಕ್ಕೆ ಏನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿದೆ? ನನ್ನ ಅರಮನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಾಯನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಂಬೆಗೆ ಒಂದು ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇತ್ತು. ಕೆಲದಿನ ಹೀಗೆ ಅಲೆದು ಮರಳಿ ಮಗನು ಒಳ್ಳೆಯ ದಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ, ಬಾರದೆ ಉಂಟೆ, ಎಂದು ಆಕೆಗೆ ಒಂದು ಧೈರ್ಯ. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ, ಅಧರ್ಮದ ಹುಸಿಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಮನುಷ್ಯ ಹೊರಗೇನು ಬಂದಾನು, ಎಂದು ಭಯ. ಹೀಗಾದರೆ ಇನ್ನು ಇವನು ರಾಜನಾಗುವ ಹಾಡುಂಟೆ? ಚಿಕ್ಕರಾಜನು ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೆಂದರೆ ಅವನು ರಾಜನಾಗಲು ಜನ ಒಪ್ಪುವರು. ಅವನು ಅಯೋಗ್ಯನಾದರೆ,

ಇವನು ಬೇಡ, ಇನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು ಸತ್ಯವಂತನಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳಲಿ, ಎನ್ನುವರು. ಈ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಂಬೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಭಯಪಟ್ಟಳು. ರಾಜ್ಯದ ಕೇಡು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಭಾವದ ಭಾರದಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕುಗ್ಗಿ ಅಶಾಂತವಾಯಿತು.

ಇದು ಎರಡು ವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಅದರಿಂದೀಚೆಗೆ ಶ್ರೀರಂಗನ ಸಂಸಾರದ ಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ಬೆಟ್ಟದ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ್ಗೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಊರೇ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಶತ್ರುಗಳು ಎಂದಾದರೂ ಬಂದರೆ ಊರಿನ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಧನಕನಕವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಇರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಆಗ ವಾಡಿಕೆಯಾದ ಭಾವನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹಲವರಿಗೆ ಮನೆಗಳಿದ್ದುವು. ರಾಜನು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಅರಮನೆ. ಬದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯವೂ ಇತ್ತು. ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಆಳವಾದ ಒಂದು ಕೊಳ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ತೆಪ್ಪೋತ್ಸವ ನಡೆಯುವುದು. ಅಲಕಸುಂದರಿ ಬಂದಮೇಲೆ ರಾಯನು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವನು. ಅವಳಿಗೆ ತೆಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಳದ ಮೇಲೆ ಓಡಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಆಸೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಕೆಳಗೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕೆರೆ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ರಾಯನೂ ಅವಳೂ ತೆಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಓಡಾಡುವುದೆಂದರೆ ಬಹಳ ಜನ ನೋಡಬಹುದು. ಅದು ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಇವರು ಬೆಳದಿಂಗಳ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ, ಇದ್ದು ರಾತ್ರಿಯ ಅರ್ಧವನ್ನು ಕೊಳದಲ್ಲಿ ತೆಪ್ಪದ ಮೇಲೆ ಕಳೆಯುವರು. ಈ ಸಲದ ಆಶ್ವೀಜ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿರುತ್ತ ಕೊಳದಮೇಲೆ ತೆಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಅಲಕಸುಂದರಿಯ ಗಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ತಾನು ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ರಂಭೆಯೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವೇಂದ್ರನೋ ಎಂದು ಭ್ರಮೆಗೊಂಡನು. ಜೀವನವು ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಹು ಸುಖಮಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಗಗನಮಹಲಿನಿಂದ ದೇವರು ಕಾಣದೆ ಹೋದಂತೆ ಇವನಿಗೆ ಬೆಟ್ಟದ ತಲೆಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರ ಕಾಣದೆ ಹೋಯಿತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವರೆಂದು ಮಾತುಹುಟ್ಟಿತು. ಊರಜನ ಬಹಳ ಭಯಪಟ್ಟರು. ಜಗದೇವರಾಯನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡುಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ದಳಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಡೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಯುದ್ಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜಾಗಿ ಇದ್ದನು. ರಾಜನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನೈದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಸೇನೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿಯಿತು. ಅದಾದ ಕೆಲವು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳು ದಾರಿಯ ಎರಡು ಪಾಳೆಯದವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಪೆನುಕೊಂಡೆಗೆ ಎರಡು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದರು. ಜಗದೇವರಾಯನು ತಾನೇ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಶತ್ರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಕಾರಣ. ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಂಬೆ ಚಿಕ್ಕರಾಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಸೂಯೆ. ಅವನ ತಂಗಿಯನ್ನು ವೆಂಕಟಾದ್ರಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವಳ ಮಗನು ಚಿಕ್ಕ ರಾಯನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಆಸೆ. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳಾಗಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೊದಲೇ ಶ್ರೀರಂಗನು ಚಿಕ್ಕರಾಜನೆನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಜಗದೇವನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ದ್ದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಂಬೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಜಗದೇವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮನೆಯವರು ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕರಾಯನ ಯೋಗ್ಯತೆ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿ ಎಂದೇ ಇವನಿಗೆ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶ. ಕೊನೆಗೆ ಶತ್ರುವನ್ನು ಸೋಲಿಸುವೆನೆಂಬ ಧೈರ್ಯವೇನೋ ಉಂಟು. ಮಧ್ಯೆ ಏನಾಗುವುದು ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಅವನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ರಾಜನ ಅವಿವೇಕದಿಂದಲೂ ಸೇನಾಪತಿಯ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ, ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಶತ್ರುಸೇನೆ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ರಾಜ ಧಾನಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿತು.

ರಾಯನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಏನಿರಬಹುದೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಸುಖಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಯೋಚನೆ

ಹರಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಂದಿದ್ದ ಸೇನೆಯೇನೋ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದವರೆಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಅವಿವೇಕವಾಯಿತೆಂದು ರಾಜನು ಮನಗಾಣಲಿಲ್ಲ. ಶತ್ರು ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ಬಳಿ ಪಾಳೆಯ ಹಾಕಿದ ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅವನು ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಇಳಿದನು; ಸೇನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿ, ಇಂದು ತಪ್ಪಿದರೆ ನಾಳೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ, ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ತಾಯಿ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಮಾಂಬೆ ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು. "ದೊಡ್ಡವರು ಆಳಿದ ರಾಜ್ಯ. ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಪುಣ್ಯವಿರಬೇಕು. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತ ಶತ್ರುಸೇನೆ ಎರಡು ಹರಿದಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ತಪ್ಪು. ಊರಜನ ರಾಜನನ್ನು ನಂಬಿ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿದಾರೆ. ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವನ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಾರೆ. ತನ್ನ ಹೊಣೆ ಎಂಥದೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ರಾಜನು ಸುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದರೆ ಊರಿಗೇನು ಗತಿ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇನು ಗತಿ? ತಾನು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಮಂಗಳವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಅದು ತನಗೂ ಇರಲಿ. ನಮ್ಮವರು ಸೋತು ಶತ್ರುಸೇನೆ ಊರಿನೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದರಲ್ಲವೆ ತನಗೆ ಭಯ. ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ತಡೆಯದಿದ್ದರೆ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೇನೆಯನ್ನು ಹುರಿಗೊಳಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದಳು. ರಾಜನಿಗೆ ಕೋಪಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಅವನು ಮಾತನಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬೆಟ್ಟದಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವಳು "ನಾನು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಮರಳಿ ನೋಡಲಾರೆ" ಎಂದಳು. ರಾಣಿ "ನೀನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರು ತಾಯಿ. ನನಗೆ ಏನೂ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಯದ ಹೆಣ್ಣು ನೀನು ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ" ಎಂದಳು. ಸೊಸೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ "ಗಂಡನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಂಸಾರಮಾಡಿದೆ. ಕೊನೆಗೂ ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಏನಾದರೂ ಕೆಟ್ಟದಾಗುವುದೆಂದರೆ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು

ನಾನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಗೂ ಹೋಗಲಾರೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಯೂ ಇರಲಾರೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ರಾಯನು ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿನಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ಸೈನ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಶತ್ರುಗಳು ಬಂದು ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ಸೇನೆ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಜಗದೇವರಾಯನು ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕದನಮಾಡಿದನು. ಶ್ರೀರಂಗನೂ ಅವನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹುರಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಸೇನಾಧಿಪತಿಯು ಚಿಕ್ಕರಾಜನ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡನು. ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ ಯೋಧನು. ಆದದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಂಗನ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದನು. ಅಸೂಯೆ ಇದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ರಾಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಹುಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ರಾಜನಿಗೆ ಏನಾದರೂ ತೊಂದರೆಯಾದೀತೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ಹಲವುಸಲ ಅವನು ಶ್ರೀರಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು "ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಯುದ್ಧದ ಮಧ್ಯೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಾವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ತಾವು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ನಾವು ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಬೇಡಿದನು. ಚಿಕ್ಕರಾಯನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಶತ್ರುಗಳು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದರು. ಮಾರನೆಯ ರಾತ್ರಿ ಪುನಃ ಬಂದರು. ಮತ್ತೆ ಹಾಗೆಯೇ ಯುದ್ಧ. ಯುದ್ಧದಷ್ಟೇ ಮಾತಾಗಿದ್ದರೆ ಪೆನುಕೊಂಡೆಗೆ ಅಂದೂ ಭಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶತ್ರುಗಳು ಪಿತೂರಿಯಿಂದ ಕೆರೆಯ ಕಡೆಯ ದಿಡ್ಡೀಬಾಗಿಲ ಕಾವಲವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಕಡೆಗೆ ಕೆಲವು ಜನ ಹೋಗಿ ಗೋಡೆಯನ್ನೇರಿ ಊರೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ದೀನ್ ದೀನ್ ಎಂದು ಓಡಿಯಾಡಿ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರು. ಕೋಟೆಯ ದೊಡ್ಡ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಮಾಡಿದರು. ಯುದ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದ ಶತ್ರುವನ್ನು ನೋಡಿದ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲ ಸೇನೆ ಊರಿನಿಂದ ಇಷ್ಟಷ್ಟು ದೂರ ಸರಿಯಿತು. ಈ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗನು ತಾಯಿಗೂ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಈಗಲಾದರೂ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ

ಹೋಗಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಚಂದ್ರಗಿರಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳು ಹಿಸಿದನು. ರಾಣಿಯೂ ಸೊಸೆಯೂ ಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಮಾತು ಬಂದಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಮಾಂಬೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಮಗನು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ನಡೆಯು ತ್ತಿದಾನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಚಿಕ್ಕರಾಣಿ "ಅಮ್ಮಾಜಿ, ನನ್ನ ಆಣೆ, ನಾನು ಆ ಹೆಂಗಸಿರುವ ಕಡೆಗೆ ಬರಲಾರೆ. ನೀವು ಹೋಗಿ. ನನ್ನ ಪಾಡು ಹೇಗಾದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ" ಎಂದಳು. ರಾಣಿ "ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಹೋಗಲೇ? ನನಗೇನು ಹೆದರಿಕೆ? ಹಾಗಾದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರೋಣ" ಎಂದಳು. ಚಿಕ್ಕರಾಣಿ "ನನ್ನ ಅರಸು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರಲಾಗಿ ನಾನು ಏನೆಂದು ಓಡಿಹೋಗಿ ಈ ಮೈಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ? ಎರಡು ವರುಷವಾಯಿತು, ವೈದ್ಯರನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಷದ ಗುಳಿಗೆಯನ್ನು ತಂದು. ಇಂದು ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದಳು. ರಾಣಿ ಅವಳನ್ನು "ಯಾತರ ಮಾತು ಆಡುತ್ತೀಯೆ. ನಾನು ಇದ್ದೇನೋ ಹೋದೆನೋ? ಸುಮ್ಮನಿರು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗುರಿಕಾರನನ್ನು ಕುರಿತು "ಈಗ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವುದು ಬೇಡ. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡು. ನಾಳೆ ಬೇಕಾದರೆ ಚಂದ್ರಗಿರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ" ಎಂದಳು. ಗುರಿಕಾರನು ಅರಮನೆಯ ಕಾವಲ ದಳಪತಿ ಯೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಊರಹೊರಗೆ ತಮ್ಮ ಹೊಲದ ಒಂದು ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗೆ ಒಂದು ಸುತ್ತು ದಾರಿಯಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ರಾಣಿ ಒಪ್ಪಿದಳು. ಒಡನೆಯೇ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾದಳು. ಗುರಿಕಾರನು ತನ್ನ ಹೊಲದ ಕಡೆ ಯಾರ ಸುಳಿವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಇವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಹೊರಡುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಏನೋ ತೋರಿ ನಿಂತು "ಊರು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪಾಲಾದ ಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾನ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅರಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾರೆ? ಬಾ, ದೇವರನ್ನು ಎತ್ತಿಕೋ. ನಾನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗ ಲಾರೆ" ಎಂದಳು. ಮೂರ್ತಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಲಘುವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೂ

ಅವಳು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. "ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ನಿನಗೆ ಒಂದು ಆಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ನೋಡಿದೆ. ಅದು ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ನೆಲಸೆಂದು ಬೇಡಿದೆ. ಇಂದು ನಾನು ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಕಾಲ ಬಂದಿದೆ. ನಾನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಇರು. ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು" ಎಂದು ಅದರೆದುರಿಗೆ ಮರಳಿ ಮಂಡಿಯೂರಿ ಬೇಡಿದಳು. ಎದ್ದು ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಳು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಯುದ್ಧವೇನಾಯಿತೆಂದು ಬೇಹಿನ ಜನ ಹೇಳುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು. ರಾಣಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಸಮೇತ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗುರಿಕಾರನ ಹೊಲದ ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಇರುಳು ನೆರೆದಂತೆ ಯುದ್ಧದ ಕೋಲಾಹಲ ಮುಗಿಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ಶತ್ರುಸೇನೆ ಊರೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಓಡಿಯಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ರಾಯನು ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಇನ್ನೂ ಕಾದುತ್ತಲೇ ಇರಲು ಜಗದೇವರಾಯನು ಬಂದು "ತಾವು ಖಂಡಿತ ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇರಕೂಡದು" ಎಂದು ಹಠಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಒಂದು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ "ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ರಾಜಕುಟುಂಬದೊಡನೆ ಈಗಲೇ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಜೊತೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಸವಾರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಚಿಕ್ಕರಾಯನ ತಪ್ಪನ್ನು ದೊಡ್ಡದೆನ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಈಗ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ತಟ್ಟಿತು, ಇದು ತಿಳಿದರೆ ವೆಂಕಟಾದ್ರಿರಾಯನು ತನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸಿಯಾನು, ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಚಿಕ್ಕರಾಯನನ್ನೂ ಅವನ ಕುಟುಂಬವನ್ನೂ ಉಳಿಸುವುದು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಅತ್ತ ಕಳುಹಿಸಿ ಇತ್ತ ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೂ ಹರಡಿ ಬಲವಾಗಿ ಕಾದಿದನು.

ರಾಯನು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಚಿಕ್ಕರಾಣಿಯ ತೊಟ್ಟಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಟನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡ ಸೇವಕರು ರಾಣಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೋದರೆಂದರು. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೋ

ಅವರು ಕಾಣರು. ದಳಪತಿ ಬಲ್ಲನು. ಆದರೆ ಅವನು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸೇವಕರು ತೋರಿಸಿದ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ರಾಣಿಯರು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. "ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೇ?" "ಹೋಗಿರಬಹುದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ. ಜನಕ್ಕೆ ತೋರದೆ ಇರಲಿ ಎಂತ ಹೀಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು." ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲಬಳಿ ಗದ್ದಲ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಸವಾರನೊಬ್ಬನು ಬಂದು, ಸೇನಾಧಿಪತಿ ಅರಸನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದಾರೆ, ಎಂದನು. ರಾಯನಿಗೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ತಾಯೂ ಪತ್ನಿಯೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಒಡನೆಯೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರಲು ಹೊರಟನು. ಪೆನುಕೊಂಡೆ ಅಂದು ಶತ್ರುಗಳ ಪಾಲಾಯಿತೆಂಬಂತೆಯೇ ಇತ್ತು. ಹಗೆ ಊರೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಜನವನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಬಿಜಾಪುರದ ಸೇನೆ ಗೆದ್ದೆನೆಂಬ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿತು. ಒಂದು ದಳ ಸದಾಶಿವನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಬೆಳಗಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪೆನುಕೊಂಡೆ ಬೀಜಾಪುರದ ಸುಲ್ತಾನನ ಒಂದು ಪಾಳೆಯದ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣವೇ ಆಗಬೇಕು. ಆದರೆ ಜಗದೇವರಾಯನು ಅಸಹಾಯಶೂರನು. ಏನಾದರೂ ಸರಿಯೆ ಎಂದು ಅವನು ಮತ್ತೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹುರಿಗೊಳಿಸಿ ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಒಳಗೆ ಸೇರಿದ್ದವರನ್ನು ಊರಹೊರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮಾರನೆಯ ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಯತ್ನ. ಸಂಜೆ ಅವನು ಊರಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿ ಇದ್ದ ಜನವನ್ನು ಸುತ್ತ ಕಾವಲಿಟ್ಟು ಚಿಕ್ಕರಾಜನು ಚಂದ್ರಗಿರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದೂ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಮಾರನೆಯ ರಾತ್ರಿ ನಾಲ್ಕು ಗಳಿಗೆಯಾಯಿತು.

ಹಿಂದಣ ರಾತ್ರಿ ರಾಯನು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ ರಾಣಿಯರು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಊರು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪಾಲಾದಂತೆಯೇ ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ಜಗದೇವರಾಯನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುವ

ಮೊದಲೇ ರಾಜನು ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಕೋಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಹಾಯವನ್ನು ತರುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಗಿತ್ತು. ಜಗದೇವರಾಯನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ ಮೇಲಂತೂ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಜನದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೇರೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದಿಂದಿಳಿದು ಅವನೂ ಅಲಕಸುಂದರಿಯೂ ಉಳಿದ ಪರಿವಾರವೂ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಹೋಗುತ್ತಾ ರಾಯನು ತನ್ನ ತಾಯನ್ನೂ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅವರು ಏನಾದರೋ ಎಂದು ಚಿಂತೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದನು. ಅವರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಜಗದೇವರಾಯನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣವಲ್ಲದ ಒಂದು ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ಅವರು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಚಂದ್ರಗಿರಿಗೇ ಹೋದರೋ ಏನೋ ಎಂದು ಕೂಡ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಚಂದ್ರಗಿರಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಅವರು ಏನಾದರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುವವರಿಲ್ಲವಾದರು. ಇತ್ತ ಜಗದೇವರಾಯನು ಅವರ ವಿಷಯ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಬಹಳ ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಗುರಿಕಾರನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋದರೆಂದು ಬಲ್ಲ ದಳಪತಿ ಆ ಗುರಿಕಾರನ ಹೆಸರನ್ನು ಕಾಣನು. ಅದು ತಿಳಿದರೂ ಆ ಹೊಲ ಯಾವುದೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಳಿಗೆಯೆಲ್ಲಿಯೋ ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಕೆಲವು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಒಂದು ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗೆ ಹೋದರೆನ್ನುವ ಮಾತು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಹರಡಿತು. ಆದರೆ ಅದರ ಗುರುತು ಯಾರಿಗೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಗಿರಿಯಿಂದ ಸಹಾಯ ಬಂದು ಶತ್ರುಸೇನೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದಟ್ಟುವುದು ಹದಿನೈದು ದಿನವಾಯಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಇವರು ಹೋದ ದಾರಿಯ ಗುರುತು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದಂತಾಯಿತು. ರಾಣಿಯೂ ಸೊಸೆಯೂ ಏನಾದರು?

ಯುದ್ಧದ ಆ ರಾತ್ರಿ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಆ ನೆಲಮಾಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಂಬೆಗೂ ಅವಳ ಸೊಸೆಗೂ ಸಮಾಧಿಯಾಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ಹಗಲು ಅಲ್ಲಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಹೊರಟು ಬರುವುದೆಂದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶ, ಗುರಿಕಾರನ ಉದ್ದೇಶ. ಇವರ ನೆಲ

ಮಾಳಿಗೆಯ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರೆ ಒಂದು ಮಂಟಪ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅದು ಬರಿಯ ಒಂದು ಮಂಟಪವೆಂದು ಕಾಣುವುದು. ಕತ್ತಲಾದ ಒಡನೆ ಗುರಿಕಾರನು ಹೋಗಿ ಊರ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ತರುವುದೆಂದೂ ಆಮೇಲೆ ತಾವು ಏನುಮಾಡುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದೆಂದೂ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಂಬೆ ಯೋಚಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಆ ಸಂಜೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದ ಶತ್ರುಸೇನೆ ಕೆರೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಹೊಲದ ಮೇಲೆ ಪಾಳೆಯ ಮಾಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲಜನರು ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹುಕ್ಕಾ ಸೇದುತ್ತಾ ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯುತ್ತಾ ಸಿಕ್ಕಾಪಟ್ಟೆ ನಗುತ್ತಾ ಕೂಗುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಗುರಿಕಾರನು ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನೈದು ದಿನ ಪಾಳೆಯ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಒಳಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮಾಂಬೆಯೂ ಅವಳ ಸೊಸೆಯೂ ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೋದ ಗುರಿಕಾರನೂ ಹಸಿವು ದಾಹದಿಂದಲೂ ವಿಷದ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ ಜೀವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು.

ಜಗದೇವರಾಯನು ಪೆನುಕೊಂಡೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿದನು. ಶ್ರೀರಂಗನು ಮರಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಚಿಕ್ಕರಾಯನಾಗಿ ಬಂದನು. ಆದರೆ ರಾಣಿಯರಿಗೆ ಏನಾಯಿತೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಪೆನುಕೊಂಡೆಯ ರೈತನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಮಂಟಪವಿದ್ದ ಒಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಸರಿಪಡಿಸಲು ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಗುದ್ದಲಿ ಕಲ್ಲುಹಲಗೆಗಳಿಗೆ ಬಡಿಯಿತು. ಇದೇನೆಂದು ಅವನು ಮೇಲಣ ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆಸಿದನು. ಒಂದು ಮಾಳಿಗೆ ಇರುವುದು ತಿಳಿಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏನಿರುವುದೋ ಎಂದು ಆಸೆಯಿಂದ ಅವನು ಸಂಜೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಹಲಗೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಒಳಗೆ ನೋಡಿದನು. ಏನಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಒಳಗೆ ಇಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಭಯ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗಾದ ಮೇಲೆಯೇ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆದರೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಇದರ ಸುದ್ದಿ ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂದರು. ಜನರನ್ನು ಒಳಗಿಳಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಳಿದ ಕಡೆ ಮೊದಲು

ಕೆಲವು ಗುಡಾಣಗಳು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಹಳೆಯದಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತುಪ್ಪದ ಜಿಡ್ಡು, ಅದರ ಎದುರುಗಡೆಯ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿ ಒಂದು ಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹ, ಇಷ್ಟು ಕಂಡವು. ಆ ವಿಗ್ರಹದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಂಗಾರದ ಕೊಳಲಿತ್ತೆಂದು ಜನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಕಾಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಎರಡು ಮೂಳೆಗಳ ಸಾಲು, ಎರಡು ತಲೆಬುರುಡೆಯ ಚಿಪ್ಪುಗಳು ಇದ್ದವು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗೋಡೆಯ ಒತ್ತಿಗೆ ಮೂಳೆಗಳ ದೊಂದಷ್ಟು ರಾಸಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು.

ಈ ಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹ ಬಹು ಸುಂದರವಾದದ್ದೆಂದು ಕಲಾಭಿಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರಂತೆ. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದು ತೋರಿತು. ಪೂಜೆಯಿಲ್ಲದ ಇಂಥ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಲಾ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲ. ಸರಕಾರದವರು ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಚ್ಯಕಲಾಮಂದಿರದ ವಿಚಿತ್ರವಸ್ತುಗಳ ಶಾಖೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ಯುಗದವೆಂದು ಬೇಕಾದರೆ ನೋಡಬಹುದೆಂದು ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಪಂಡಿತರು ಆ ಮೂಳೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವು ಈ ಯುಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುವೇ, ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು ದೇಹದವು, ಒಂದು ಗಂಡು ದೇಹದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನ್ನು ಒಂದು ಮಂಚಿಗೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದರು.

ಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹ ಈಗಲೂ ಆ ವಿಚಿತ್ರ ವಸ್ತುಶಾಖೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಮೂಳೆಗಳೂ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವು ಸಿಕ್ಕಿದ ಸಂದರ್ಭ ಬಹು ದಿನದ ಮಾತಾದದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಈಗ ಯಾರೂ ನೆನೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ಪ್ರಣಯ

೧

ಈ ಸಲದ ರಜದಲ್ಲಿ ನಾನು ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಒಂದು ಸಂಜೆ ನಾನೂ ಅವನೂ ಅವನು ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ತೋಟದ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತೆವು. ಅದು ಬಹು ಸೊಗಸಾದ ಸ್ಥಳ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಗದ್ದೆಯ ಬೈಲು. ಅದರ ಬಲಗಡೆಗೆ ಒಂದು ಮಾವಿನ ತೋಪು. ಎಡಗಡೆಗೆ ಊರ ಹೊಲಗಳು. ಕೆರೆಯ ನೀರು ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ನಾವು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾಲುವೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಹೊಲಗಳ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಸುರು ಚೌಕ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದು ದನಕರುಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಮೊದಲೇ ಊರಕಡೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದವು. ಸುತ್ತ ಯಾರೂ ಜನರಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹರಿದುಬರುತ್ತ ಹೊಲ ಗದ್ದೆ ತೋಪು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅದರದರ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಗಾಳಿ ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಜೆಯ ಶಾಂತಿ ಕೈಗೆ ನಿಲುಕಬಹುದೆಂಬಂತೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವನದ ಸುಖ ವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿದಂತಾಯಿತು. ನಾನು ರಾಮಸ್ವಾಮಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಳ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದೆನು.

ರಾಮಸ್ವಾಮಿ "ಹೌದು, ಇದು ನನ್ನ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾದ ಸ್ಥಳ. ಅದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಇಲ್ಲಿ ಈ ಮರವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದರು. ನಾನು ಇದರಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಕಲ್ಲನ್ನು ನೆಡಿಸಿದೆ" ಎಂದನು. ನಾನು "ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೆ ಬಲ್ಲವರು ಯಾರೋ ಅಲ್ಲಿ ಆ ತೋಪನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮರವನ್ನೂ ಮಧ್ಯೆ ಇನ್ನೊಂದನ್ನೂ ನೆಡಿಸಿ ಪಂಚವಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದಾರೆ" ಎಂದೆನು.

ರಾಮಸ್ವಾಮಿ "ಅದೂ ನಿಜ. ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರ ನಾಯಿಂದನ ಮಗ ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ಗೋರಿಯಿದೆ. ಮಧ್ಯದ ಆ ಬೇವಿನ ಮರ ಅವನ ಗೋರಿಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಅವನು ತೀರಿಹೋಗು ವಾಗ್ಯೆ ತನ್ನನ್ನ ಇಲ್ಲಿ ಹೂಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದ. ಆ ಹೊಲ ಅವರ ತಂದೆಯದು. ಮಗನ ಇಷ್ಟ ನಡೆಸೋಣ ಎಂತ ತಂದೆ ಅವನ ಶವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಸಿ ಈ ಮರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆಡಿಸಿದ. ಅದು ಒಂದು ಪ್ರೇಮದ ಕಥೆ" ಎಂದನು.

ನಾನು "ಪ್ರೇಮದ ಕಥೆಯೆ? ನನಗೆ ಹೇಳಬಾರದೆ" ಎಂದೆನು. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದನು.

೨

ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ನನಗಿಂತ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರುಷ ದೊಡ್ಡವನು. ನಾನು ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ್ಯೆ ಅವನು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಓದುಬರಹ ಕಲಿಸಬೇಕು ಎಂತ ಅವರಪ್ಪ ನರಸನಿಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆ. ಹುಡುಗ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟುದಿನ ಹೋದ. ಆದರೆ ಎರಡನೇ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಓದನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ. ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ ವೆಂಕಟಶಾಮಿಗೆ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಹಡಪವನ್ನು ತಗಲಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಂದೆಯ ಹಾಗೆ ಕಸಬು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ. ಕೈ ಬೇರೆ ಬಹಳ ನಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಕೂಲಿನ ಮೇಷ್ಟರುಗಳು ಆ ಮೊದಲು ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನ ನೋಡಿಕೊಂಡು ನರಸನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ದೊಡ್ಡವ ನಾದಮೇಲೆ ಯಾವಾಗ ತೋರಿದರೆ ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಗ ಹೇಗಾದರೂ ಜೀವನ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಂದೆ ಅವನನ್ನು ಅವನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು.

ಹೀಗಿರುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಒಂದು ದೊಂಬರ ಗುಂಪು ಬಂದಿತು. ನಮ್ಮೂರ ರಾಮೇಗೌಡ ಕೈತುಂಬ ಕೊಡುವ ಧಣಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ದೊಂಬರ ಯಜಮಾನ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದ.

ಊರಿನ ಜನಕ್ಕೇನು, ಕೊಡುವವನು ಕೊಡುತಾ ಇರಲಾಗಿ ತಾವು ತಮಾಷೆ ನೋಡುವುದೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲವೆ ಎಂತ ಸಂತೋಷ. ನಾವು ಹುಡುಗರು. ನಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದುಬಂದಂತೆ ಉತ್ಸಾಹ. ಅಂತು ದೊಂಬರು ಬಂದದ್ದೊಂದು ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬದಂತಾಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಆಟ. ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಮೇಷ್ಟರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರ ಬಂದಿತು. ಆ ದಿನ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರು. ಡೆಪಟಿ ಕಮಿಷನರು ಬಂದರೆ ಆಗುವ ಮರ್ಯಾದೆ ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ದೊಂಬರ ಆಟ ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಆಯಿತು. ಆ ದಿನ ಊರಿಗೆ ಊರೇ ಆಟವನ್ನು ನೋಡಿತು.

ಆಟ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಮಗೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ದೊಂಬರ ಹುಡುಗರು ಸಾಲು ಪರಟೆಹಾಕುವ ಮೊದಲು ಯಜಮಾನ ಸಣ್ಣ ಗಡೆಯ ಮೇಲೆ ಚಕ್ರ ಸುತ್ತಿದ್ದರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಚೆನ್ನವೇ. ಊರ ದೊಡ್ಡವರಾದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದದ್ದು ಆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿ ಚಕ್ರ ಸುತ್ತಿದ ರೀತಿ. ನಾನು ಈಚೆಗೆ ಇಂಥ ಗಡೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೇನೆ. ಈಗ ಅವು ನನಗೆ ಆಗ ಕಂಡಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಗಡೆಯೊಂದರಿಂದ ಬಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಬದುಕಲಾರರು. ದೊಂಬರ ಹೆಣ್ಣು ಆ ದಿನ ಗಡೆಯನ್ನೇರಿದಾಗ ನನಗಂತೂ ಎಲ್ಲೋ ಆಕಾಶವನ್ನೇ ಮುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಳೆಂಬಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಮೈಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಸೀರೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಉಟ್ಟು ಬಿಗಿಯಾದ ಕುಪ್ಪಸವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ನಡುವಿಗೆ ಬಲವಾದ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹುಡುಗಿ ಗಡೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಏರಬೇಕಾದರೆ ತೆಂಗಿನ ಮರವನ್ನೇರುವ ಅಳಿಲಂತೆ ಕಂಡಳು. ಸರ್ರನೆ ಏರಿ ಗಡೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅದರ ಮೊನೆಗೆ ನಡುವನ್ನು ಇರಿಸಿ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಸಾಮು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಸಾಮು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸುತ್ತಿದಳು. ಗಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನೊತ್ತಿ ಸುತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ, ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಚಾಚಿ ಅದು ಯಾವುದೋ ರೀತಿಯಿಂದ ಓಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಳು. ಮೊದಲು ಕೈಕಾಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಓಟದ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಾಗೆ ಅವಳು ಗಾಡಿಯ

ಚಕ್ರ ಓಡುವಂತೆ ಕಂಡಳು. ನೋಡುವ ಜನ ಮೊದಮೊದಲು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಆಹಾ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿದಾಳೆ, ಎಲಾ ಅವಳ ಕೈಯಾಡುವುದು ನೋಡೋ, ಏನಯ್ಯಾ ಕೈಬಿಟ್ಟಳು, ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಈ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಾದಾಗ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು; ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಭೀತಿಯಿಂದ ಉಸಿರು ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು; ಒಳಗೊಳಗೆ ಸದ್ಯ ಇವಳು ಇಳಿದುಬಂದರೆ ಸಾಕು ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಅವಳ ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಂತು ಸಣ್ಣ ಡೋಲು ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳ ತಂದೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿತು ದೊಡ್ಡ ಒಂದು ಡೋಲನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳ ತಾಯಿ ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಗಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಚಕ್ರದ ಸುತ್ತು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸುತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಊರಿನ ಗೌಡ ದೊಂಬರ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಸಾಮಿ ಸಾಕು ಬಿಡು ಎಂದನು. ಅವನು ಇನ್ನೇನು ಸ್ವಾಮಿ ಅದೂ ಆಯಿತು ಎಂದನು. ಹುಡುಗಿ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲೇ ಸುತ್ತುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸರ್ರನೆ ಎದ್ದು ಗಡೆಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಡಗಾಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಗುಂಪಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹಗ್ಗ ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಜಾರಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಂದಳು; ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಾಯಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು.

ನಾನು ಆಗ ಇನ್ನೂ ಎಳೆಯವನು. ಆದರೆ ನನಗೂ ಅವಳ ಆ ದಟ್ಟಿಯ ವೇಷವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆನ್ನುವಂತಿತ್ತು. ವಯಸ್ಸಾದವರ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದೇನು? ನಮ್ಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗರಿದ್ದರು. ಅವರು ನಮ್ಮ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರವರ ಮಾತು ಆಮೇಲೆ ಮೂರು ದಿನ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹೊರತು ಬೇರೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು: ಆದರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವಂತರು ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರು ರಸಿಕರಾದ ಜನ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಉಳಿದ ಜನರ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಅಂತು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಏನೂ ಗುಜುಗುಂಪು ಇರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಇವರೆಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ದೊಂಬರು

ಅಂದೂ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೂ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿದ್ದು ಗೌಡನಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪಕ್ಕದ ಊರಿಗೆ ಹೋದರು. ಹುಡುಗರಷ್ಟಕ್ಕೆ ದೊಂಬರ ಬರವು ಹೋಗು ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಊರಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ತಂಟೆ ಉಳಿಯಿತು.

ದೊಂಬರು ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ದಿನ ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಇನ್ನು ಕೆಲವರ ಸಹಿತ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಹೋದನು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆಂದನು. ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಪಕ್ಕದೂರಿನಿಂದ ಬಂದವರು ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಅವನು ದೊಂಬರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಯಾರೋ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನು ಅರ್ಥ ನಗುತ್ತಾ ತಾನು ಆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ. ಆ ಮಾತು ಊರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಳಿದ್ದಿತು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಜನಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಂತೆಯೇ ಆಯಿತು.

ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ತಾಯಿ ಮುನಿಯಮ್ಮ ಗಂಡನನ್ನು ಕೂಗಿ, ಮಗನನ್ನು ಕರೆತರಬಾರದೆ, ಎಂದಳು. ಅವನು ಒಡನೆ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಒತ್ತಾಯಮಾಡಿ, ಹೆತ್ತ ಮಗ ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟು ಅಗತ್ಯ ಬೇಡವೇ, ಎಂದಳು. ಅವನು ಆಗಲೂ ಕದಲದೇ ಇರಲು, ಮಗ ಎಂಥಾ ಪೋಲೀ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ನೋಡುತಾ ಇದೀಯಲ್ಲಾ ಇದೇನೋ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದ ನಡತೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವರುಷ ವೆಂಕಟಶಾಮಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಮಾತು ಬಂದಿತ್ತು. ತಾಯಿ ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಬೇಡವೆಂದಿದ್ದಳು. ನರಸ ಈಗ ಆ ಮಾತನ್ನು ತೆಗೆದು, ಹೈದನಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಆಯಿತು ಸೊಸೇನ ತರೋಣ ಅಂದರೆ ಯಜಮಾನಿಪಟ್ಟ ಹೋಗುತ್ತೆ ಎಂತ ಬೇಡ ಅಂದೆಯಲ್ಲಾ ಈಗ ಅನುಭವಿಸು ಯಜಮಾನಿತನವನ್ನ, ಎಂದನು. ಅವಳು, ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನತನಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಯಜಮಾನಿತನ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಕು ಹುಡುಗ ದೊಂಬಗ ಹುಡುಗೀನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಾನು ಹೋಗಿ ಕರತಾ, ಎಂದಳು. "ಅಲೇ ಅಲೇ ಯಜಮಾನಿಗಿತ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಮಾತನಾಡುತೀಯಾ ಬಿಡತ್ತ. ನೀನೇನು ಮಗನ್ನ ದೊಂಬರಿಗೆ ಹೆತ್ಯಾ ಅವನು ದೊಂಬರ

ಹುಡುಗೀನ ಮದುವೆಯಾಗೋಕೇ. ಆ ಕೈನೆ ಎಲ್ಲೋ ಒಸಿ ನಕ್ಕಾಳೆ. ಇವ ಹಂಗೇ ನಿಂತಾನೆ. ಇದಕ್ಯಾಕ ಇಷ್ಟು ಕೂಗ್ಯಾಟ? ಎರಡು ದಿನ ನೋಡುತಾನೆ ಬರುತಾನೆ'' ಎಂದು ತಂದೆ ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ದಿಕ್ಕು ತೋಚದೆ ಮುನಿಯಮ್ಮ ಗೌಡನಲ್ಲಿ ಪಿರ್ಯಾದು ಮಾಡಿದಳು.

ಗೌಡನೂ ಊರ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ದೊಡ್ಡವರೂ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರಬೇಕಾದರೆ ಮುನಿಯಮ್ಮನ ಕೂಗಾಟ ಅವರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿತು. ನರಸ ಅಸಡ್ಡೆಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಗೌಡ ಈ ಮಾತನ್ನು ಬಿಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರಿನ ಹೆಸರು ಕೆಟ್ಟೀತು ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಯೋಚನೆ. ತನ್ನ ಊರಿನ ನಾಯಿಂದನ ಮಗನನ್ನ ಯಾರೋ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಳು ಎಂದರೆ, ಬೇಟೆಗಾರನ ನಾಯನ್ನು ನರಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಹಾಗೆ, ಗೌಡನ ಗೌಡಿಕೆಯ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಕಡಮೆ. ಅವನು ತೋಟಿ ಮರಿಯನನ್ನು ಕರೆದು "ಲಾ ಮರಿಗ್ಯಾ, ಹೋಗಿ ಆ ವೆಂಕಟಶಾಮಿನಾ ಆ ದೊಂಬರ ಯಜಮಾನನ್ನ ಕರೆತಾರೋ'' ಎಂತ ಹೇಳಿದನು. ಗೌಡ ಮಗನನ್ನ ಹೇಗಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಡುತಾನೆ ಎಂತ ಮುನಿಯಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುತರುವುದಕ್ಕೆ ಮರಿಗಾ ಹೋಗಬೇಕಾಗ ಲಿಲ್ಲ. ಊಟದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಆಗ ನರಸ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತಿದ್ದ. ಮುನಿಯಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು, ಏನೋ ಶಾಮಿಗಾ ನಿನ್ನೆ ಮನೆಗೇ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನರಸ ಅವನನ್ನು ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಡದೆ, ಏನೋ ಕೆಲಸ ಇತ್ತು ಪಕ್ಕದ ಊರಾಗೆ ಇದ್ದ, ಅದಕ್ಕೇನು ಅಷ್ಟು ಯಿಶಾರಣೆ, ಎಂದ. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ತಂದೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತ. ಅವನ ತಾಯಿಗೆ ಆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಯ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಬೇಕು ವಿಷಯ ಫೈಸಲು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂತ ಆತುರ; ಆದರೆ ಗಂಡ ಪ್ರಾಯಶಃ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರುತಾನೆ ಎಂತ ಸಂದೇಹ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಳು ಎಲ್ಲೋ ಮನಸ್ಸಾಗಿ ಮಗನಿಗೆ ಬಡಿಸಿದಳು. ಅರ್ಧ ಊಟ ಆಗಿರಬೇಕಾದರೆ ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ತಂದೆಯನ್ನ "ಅಪ್ಪಾಜಿ ನಾನು ನಿನ್ನ ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳಬೇಕು ಅಂತ ಇದ್ದೆ'' ಎಂದ.

"ಏನಪ್ಪಾ ಅದು?"

"ನಾನು ಮೊನ್ನೆ ರಾಯರ ಮಗನಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರು, ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ನಿನ್ನ ಕೈ ಬಹಳ ನಯವಾಗಿದೆ, ಇಷ್ಟು ನಯವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ, ನೀನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದರೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು, ಎಂದರು. ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಎಂತ ಮಾಡಿದೇನೆ ಅಪ್ಪಾಜಿ."

ಮುನಿಯಮ್ಮ "ಏನೋ ಶಾಮಿಗ, ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ್ನ ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ಆಯ್ತು ಅಲ್ಲೀ? ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳೋದು ಕೇಳೋದು ಏನೂ ಬೇಡ" ಎಂದಳು.

ವೆಂಕಟಶಾಮಿ "ನಿನ್ನ ಕೇಳದೀರ ಹೋಗುತೀನ ಅಮ್ಮ. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಇದೀರಾ ಎಂತಲೇ ಈಗ ಹೇಳಿದ್ದು" ಎಂದ.

ತಂದೆ: "ಹೋಗೊಿವಂತೆ."

ವೆಂಕಟಶಾಮಿ: "ನಾಳೆ ನಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೋಗೋಣ ಅಂತಿದೀನಿ."

ತಂದೆ: "ನೋಡೋಣಂತೆ. ಶಾನುಭೋಗರನ್ನ ಕೇಳಬೇಕು; ಗೌಡರನ್ನ ಕೇಳಬೇಕು. ಊರ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗೋ ಮಾತು; ಧಣಿಗಳು ಒಪ್ಪಬೇಕೋ ಇಲ್ಲೋ."

ಮುನಿಯಮ್ಮ: "ಶಾನುಭೋಗರೂ ಗೌಡರೂ ಹೋಗಬಹುದು ಅಂದರೆ ಮಗನ್ನ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತೀ ಏನು? ಇರೋ ಒಬ್ಬ ಮಗನ್ನ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ನಾನೂ ನೀನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸರಸಗಳಾಡುತಾ ಇರೋಣ" ಎಂದಳು.

ತಂದೆ "ಏನೆ ಇದು ಮನೆ ಯಜಮಾನತಿ ಬಹಳ ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚತಾ ಇದೀಯಾ. ಮಗ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಅಂತಲೋ. ಶಾನೆ ಮಾತ ಆಡಬೇಡ. ಮುಚ್ಚಿರಲಿ ಬಾಯಿ" ಎಂದ. ಮುನಿಯಮ್ಮ ಗೊಣಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ತಂದೆಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೂ ಆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಗೂ ಏನೋ ಸಂಬಂಧ ಇದೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಮಗನು ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹತ್ತು ದಿನ ಓಡಿಯಾಡಿದ್ದರೆ ಅವನು ಬೇಡವೆನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಜನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

ಆದರೆ ಮಾತು ಬಂದಾಗ, ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗ, ಎಂದರಾಯ್ತು. ಈಗ ಯಾಕೋ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವ ಸಂದರ್ಭ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮಗ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ನಾಯಿಂದ ಬರೋಣ. ತನ್ನ ಇನಾಮತಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಆ ಇನಾಮತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೆಳೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಇನಾಮು ಹಿಡಿದಿರುವ ಮರ್ಯಾದೆ, ಗ್ರಾಮದ ನೌಕರ ಎನ್ನುವ ಹೆಮ್ಮೆ, ಇದೆಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡದು. ಇದಕ್ಕೇನು ಗತಿ. ಮಗ ಹುಡುಗಿಯ ಮಾತನ್ನು ಏನಾದರೂ ಎತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಬಾರದೋ, ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಈಗ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯಾದವನು ಬೆಳೆದ ಮಗನಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ಇಂತ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋರದೆ ಅವನು ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗೌಡನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಮುನಿಯಮ್ಮ "ಎಲಾ ಶಾಮಿಗಾ ಊರಜನ ಎಲ್ಲಾ ಏನೇನೋ ಅಂತಾರಲ್ಲಾ ಅಪ್ಪಾಜಿ. ಇಂಥಾ ಮಾತಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಬಹುದೇನೋ" ಎಂದಳು.

"ಏನಂತಾರಮ್ಮ?"

"ಆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗೀನ ಕಂಡು ಮರುಳಾದ ಅಂತಾರಲ್ಲೋ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತೀಯಂತಲ್ಲ?"

"ಹೌದಮ್ಮ."

"ಹಿಂಗೆ ಮಾಡಬೌದೇನೋ?"

"ಬೌದೋ ಗಿವ್ದೋ ಅವಳ ಬಿಟ್ಟು ನಾನಿರಲಾರೆ ಅಮ್ಮ."

"ಹಿಂಗನ್ನೋರುಂಟೇನೋ, ಹೆತ್ತೋರು ಸಾಕಿದೋರ ಮರ್ಯಾದಿ ಬೇಡವಾ, ಜಾತಿಯೋರು ಏನೆಂದಾರು ಅಂತ ಭಯ ಬೇಡವಾ?"

"ಅದಕ್ಕೇ ಕಾಣಮ್ಮ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುತೀನಿ ಅಂದದ್ದು."

"ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಅವಳೂ ಬರುತ್ತಾಳೇನೋ."

"ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಂತೂ ಅವಳು ನನಗೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡೋಹಂಗಿಲ್ಲ. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡ್ತೀನಿ."

"ಅಪ್ಪನ್ನ ಅಮ್ಮನ್ನ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟು?"

"ಯಾಕೆ ಮರೀತೀನಮ್ಮ, ದುಡ್ಡು ಕಳುಹಿಸುತೀನಿ."

"ಅಂದರೆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗೀನ ನನ್ನ ಸೊಸೆ ಅನ್ನಬೇಕೇನೋ ನಾನು ?"

"ಅಮ್ಮ ಅದು ಬಂಗಾರದಂತ ಹುಡುಗೀಮ್ಮ."

"ಹೌದಪ್ಪಾ ಹೌದು. ಅವಳು ನಿನಗೆ ಬಂಗಾರ, ನೋಡಿದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಬಂಗಾರ, ಅವರಪ್ಪನಿಗೆ ಬಂಗಾರ." ಮುನಿಯಮ್ಮ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಳು.

ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಯೋಚನೆಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತು ಇಷ್ಟು ಮಾತನ್ನಾಡಿದ್ದನು. ಇನ್ನು ಈ ಚರ್ಚೆಗೆ ಕೊನೆ ಕಾಣದೆ ಎದ್ದು ಬೀದಿಗೆ ನಡೆದನು. ಮುನಿಯಮ್ಮ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಅವನು ದೊಂಬರು ಇಳಿದಿದ್ದ ಊರಿನ ಕಡೆ ಹೋದದ್ದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ತಂದೆ ಗೌಡನ ಹತ್ತಿರ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಗೌಡನ ಸಂಗಡ ದೊಂಬರ ಯಜಮಾನ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ.

"ಹೌದು ಮಾಸೋಮಿ, ಊರ ಗೌಡಗೋಳು ನೀವು ಯಿಚಾರಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸದೀರ ಇದ್ದರೆ ನಮ್ಮಂತವರ ಗತಿಯೇನು. ನಾವು ಕಾಗೆ ತಿಂಬೋರು. ಇವರು ಕೋಳಿ ತಿಂಬೋರು. ಈ ಹೈದ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಸಂಬಂದ ಬೇಡೋದುಂಟೆ. ಇವ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಹುಡುಗೀನ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನ ಹೆಂಗಾಗೋದು? ನಾನು ಮುದುಕನಾದೆ. ನನ್ನ ಹೆಂಡರು ಗಡೆ ಹತ್ತೋಹಂಗಿಲ್ಲ. ಹೈಕಳು ಇನ್ನಾ ಸಣ್ಣೋರು. ಗಡೇ ಮುರಿದು ಒಲೇ ಹಚ್ಚೇ ಅದರಾಗೆ ನಾವು ಏನು ಅಡೋದು?"

ಗೌಡ "ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನ ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡ ಅಂದರಾಗದೇನೋ?" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ವೇಳೆಗೆ ನರಸ ಬರಲು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು "ನಿನ್ನ ಮಗನ ಮಾತೋ" ಎಂದನು. ನರಸ ಬಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತನು. ದೊಂಬರವನು "ಹೇಳಿ ಆಯಿತು ಮಾಸೋಮಿ, ಅವಳಿಗೂನೂ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮನ್ನ ಬಿಡೋ ಇಷ್ಟ ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಪ್ರಾಯಸ್ಥನ್ನ ಕಂಡರೆ ಮನಸ್ಸು ಕದಲತದೆ ಅಂತ ಕಾಣತದೆ. ಅಳುತಾ ಕುಳಿತವಳೆ. ಹಂಗೂ ಹಿಂಗೂ ಮಾಡಿ ಇವನ್ನ ನಮ್ಮ ಮನೆ ತಾವಲಿಂದ ಅಟ್ಟದೆ. ಇನ್ನೈದಾರು ದಿನ ನಾವೇನೂ ಗಡೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಂಗಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಜ್ಞಾನ

ವಾಗಿ ಅವಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಿದ್ದರೆ ಏನುಮಾಡೋದು. ದೊಡ್ಡ ಧಣಿಗಳು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬದುಕೋಣ ಅಂತ ಬಂದಿವಿ. ಈಗ ಹಿಂಗಾಗಿಬಿಟ್ಟದೆ'' ಎಂದನು.

ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ತಂದೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ. ಹಾಗಾದರೆ ಭಯವಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡ. ಗೌಡನಿಗೆ "ನಾನು ಇದೇ ಮಾತೇ ಹೇಳೋಣ ಅಂತ ಬಂದೆ. ಇವರೂ ಬೇಡ ಎಂತ ನಾವೂ ಬೇಡ ಎಂತ ಹೇಳುತಿರುವಾಗ ಇನ್ನೇನು? ನಾಲ್ಕು ಜನ ದೊಡ್ಡವರು ಛೀಗುಟ್ಟಿದರೆ ಆಯ್ತು'' ಎಂದ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡಿದ ಮೇಲೆ ದೊಂಬರು ನಮ್ಮೂರಿಂದ ದೂರದ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಇಲ್ಲಿ ಇವರು ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾವಲು ಹಾಕುವುದೆಂದೂ ಏರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಅವರವರು ಅವರವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು.

ದೊಂಬರು ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಗೇನೋ ಹೋದರು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟುದೂರ ಹೋದರೆತಾನೆ ವೆಂಕಟಶಾಮಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದಷ್ಟು ದೂರ ಆದೀತು? ಅಲ್ಲದೆ ನಿಜವಾಗಿ ಅದು ಬಹಳ ದೂರವೂ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಈ ಬಯಲುಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಹಳ್ಳಿ ಆಚೆ ಹೋದರೆ ಬಹಳ ದೂರ ಎಂತ ಲೆಕ್ಕ. ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹಳ್ಳಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವಹಾಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಬೇಕು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗ ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಇಂಥಾ ಹತ್ತು ದೂರವನ್ನು ಅಳೆಯಬಹುದು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತಾಲೇ ಇದ್ದಳು. ತಂದೆ ಕೂಡ ಘುಖಕೊಟ್ಟು ಮಾತನಾಡದೆ ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನ ತೋರಿಸುತಾ ಇದ್ದ. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭಾನುವಾರ ಭಾನುವಾರ ನಾವು ಹುಡುಗರು ಈ ಕೆರೆ ಇವೆಯಲ್ಲಾ ಇದರಾಚೆ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಕಾರೆಹಣ್ಣು ಮಿರುಪೇಹಣ್ಣು ಬುಡುಮೇಕಾಯಿ ಏನು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದೆವು. ಒಂದು ಭಾನುವಾರ ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯೂ ಆ ಹುಡುಗಿಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ಕೈಲಿ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲು ಇತ್ತು. ಅವನು ಆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಗಾಗಿ ಕಾಗೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗರು ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿ ಇರುವುದನ್ನೂ ಅವಳಿಗಾಗಿ

ಅವನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ನೋಡಿ ನಕ್ಕರು. ಆ ಹುಡುಗಿ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಮುಖ ಮರೆಸಿಕೊಂಡಳು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಏನೂ ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಆಗ ನನ್ನ ಜೊತೆಯವರ ಈ ನಗು ಏಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಇವರೆಲ್ಲಾ "ನೋಡಿದಾ, ಹುಡುಗೀನ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಕೆ ನಾಯಿಂದ ಕಾಗೆ ಹೊಡೆಯೋಕೆ ಹೊರಟಿದಾನೆ" ಎಂದ ಮಾತು ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿತು. ಈಗಲೂ ಈ ಕಡೆ, ದೊಂಬರ ಜೊತೇಗೆ ದೋಸ್ತೀಮಾಡಿ ನಾಯಿಂದ ನಾಯಿ ತಿಂದ, ಎಂತ ಒಂದು ಗಾದೆ ಇದೆ.

ಆ ದಿನವೋ ಆ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೋ ನಮ್ಮೂರ ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಮರಿಯಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದನಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರು ನಿಂತಿದ್ದಂತಿತ್ತು. ಭೂತ ಅಲ್ಲ ಅಂತ ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನೇನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವವನಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಖಾತರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು, ಯಾರದು, ಎಂದ. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ, ನಾನು ಮರಿಯಣ್ಣಾ, ಎಂದ. "ಏನೋ ಈಸೊತ್ತನಾಗ ಇಲ್ಲಿ." "ನಮ್ಮ ಪಡ್ಡೆ ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿತ್ತು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ." "ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಏನೋ? ಸರಿಬಿಡು" ಎಂದು ಮರಿಯಣ್ಣ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟು ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ "ಪಡ್ಡೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವಹಂಗಿದೆಯಲ್ಲಾ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದ. ಮರಿಯಪ್ಪನ ಹಾಸ್ಯದಮಾತಿಗೆ ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮರಿಯಪ್ಪ ಪಡ್ಡೆ ಎಂದದ್ದು ಹುಡುಗನ ಜೊತೆಗಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣನ್ನ.

ಇದಾದ ಕೆಲವು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿರುವಾಗ ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದ. ಅವರ ತಾಯಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ತಟ್ಟಿದ. ತಂದೆ, ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲೇನೇ ನಾ ತೆಗೀಲಾ, ಎಂದ. ತಾಯಿ, ಈ ಪೋಲಿ ಮುಂಡೇದಕ್ಕೆ ಬಾಗಿಲೇನ ತೆಗೆದೀಯ, ಮಲಗಿಕೋ, ಇವನು ಬಂದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯೋಕೆ ಇದೇನು ಇವನ ಸೂಳೆಮನೇನ, ಎಂದಳು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ತಾಯಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದನ್ನ ಕೇಳಿದನು. ಬೇಕೆಂದೇ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೋ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ವಿಚಾರಿ

ಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೊರಟುಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ದೊಂಬರ ಯಜಮಾನ ಬಂದು ಗೌಡನಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಯಾರೇನು ಮಾಡುವುದು? ಎಲ್ಲರೂ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐದು ಮೈಲಿ ದೂರದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಗೌಡ, ತಾನಿತ್ತಲಾಗಿ ಬರುತ್ತಾ, ತಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯನ್ನು ಅವರ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದನು. ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿ ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಳಂತೆ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವಳ ತಂದೆ ಅವಳನ್ನ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ದೊಡ್ಡ ಕಾಯಿಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮಲಗಿದನು.

ಅವನು ಆ ಜ್ವರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾದ ಹುಡುಗ. ದೊಡ್ಡ ಮುಖ. ಕಪ್ಪು ನಿಜ; ಆದರೆ ಬಹು ಸೊಗಸಾದ ಕಪ್ಪು. ಆ ಮುಖದ ಕಪ್ಪು, ಆ ಮೀಸೆಯ ಕೂದಲಿನ ಕಪ್ಪು, ಆ ಕಣ್ಣಿನ ಗುಡ್ಡಿನ ಕಪ್ಪು, ಇವು ಮೂರು ಜಾತಿಯ ಚೆಲುವಾದ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣಗಳು. ಮುಖ ಕಪ್ಪಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸಕ್ಕರೆ ಮೋಡ ನಿಂಚಿದಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಮೈ: ಸುತ್ತಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊಡೆದರೆ ಸಗ್ಗಲಾರದೆನ್ನುವಂತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಬಂದ ಜ್ವರ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಪಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಈಚೆಗೆ ಇದನ್ನು ವಿಷಮಶೀತ ಜ್ವರ ಎಂದು ಬೇಗನೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗಿನ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಇದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಆಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ನಾಲಿಗೆಗೆ ದೋಷ ಬಂತು ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಗೊತ್ತು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿಗೆ ಹಳ್ಳಿ ಔಷಧಿಗಳೇನೇನನ್ನೋ ಕೊಟ್ಟರು. ಹಳ್ಳಿಯ ಪಥ್ಯ ಆಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಹದಿನೈದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ತೀರಿಹೋದ. ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕನವರಿಕೆಯೆಲ್ಲಾ ಆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಇತ್ತು. ಮಧ್ಯೆ ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯಾದರೆ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರೆಕಳುಹಿಸುವುದೂ ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ ಎನ್ನುವುದೂ ನ್ಯಾಯವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗನನ್ನ ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಎಳೆದು ಅವನೊಡನೆ ಪೋಲಿ ತಿರುಗಿದ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನ ಜ್ವರದ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದು

ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತಾರೆಯೆ? ಕೊನೆಗೂ ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ತೀರಿಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವನು ಅಪ್ಪನಿಗೆ, ಅಪ್ಪ ನಾನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳುತೇನೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತೀಯಾ, ಎಂದ. ತಂದೆ ಯಾಕೋ ಏನಾಗ್ತದೆ ಎಂದ. ಮಗ "ಏನೂ ಆಗೋಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆಟ ಮುಗಿಯಿತು. ನನಗೆ ನಮ್ಮ ಹೊಲ್ದ ಪಕ್ಕದ ಹುಲ್ಲು ಇದೆಯಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿ ಜಾಗ ಮಾಡಬೇಕು" ಎಂದ. ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದವರು ಯಾರೋ "ಏನು ಮಾತು? ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂತ ಆಡ್ತಾ ಇದ್ದೀ ಏನೋ?" ಎಂತ ಕೇಳಿದರು. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ "ನಿನ್ನ ಚೆನ್ನಗಿನ್ನ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು. ಹೇಳ್ದೀರ ಇದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೂತುಬಿಡ್ತಾರೆ" ಎಂದ. ಅವರು, ಹೋಗೋನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೂತರೆ ಏನು, ಎಂದರು. ವೆಂಕಟ ಶಾಮಿ "ನಾನು ಶಾನೆ ಮಾತ್ನಾಡಲಾರೆ. ಮಾತು ಕೊಟ್ಟೀಯಾಪ್ಪಾ" ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ತಂದೆ, ಆಗಲಿ ಅಣ್ಣ, ಎಂದ. ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಒಂದು. ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು "ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ವಿ" ಅಂದ. ಸುಮಾರು ಅದೇ ಅವನ ಕೊನೆಯ ಮಾತು ಎಂತ ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕ.

ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ತೀರಿಹೋದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಶವವನ್ನು ಅವನ ಇಷ್ಟದ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಹೂತರು. ಅವನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಈ ಮರಗಳನ್ನು ನೆಡಿಸಿದರು. ನಾನು ಸಣ್ಣವನಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗೋದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರುತಾನೆ ಇದ್ದೆ ......

೩

ಸ್ನೇಹಿತನು ಹೇಳಿದ ಕಥೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತು. ನಾನು ಆ ದೊಂಬರ ಹುಡುಗಿ ಏನಾಯಿತು ಎಂದೆ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು ಎಂದ. ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು ಅಂತ ತೋರಲಿಲ್ಲವೇನಯ್ಯ ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. "ಈಗಾಗಿದ್ದರೆ ತೋರಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಅಥವಾ ನನಗೆ ತೋರದೆ ಇದ್ದರೂ ನೀನು ಕತೆ ಬರೆಯುವ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ, ನಿನಗೋಸ್ಕರ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆಗ ನಮಗದೆಲ್ಲಾ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಯಸ್ಸಾದ

ಗೌಡ ಬಂದು ರಾಮುಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು, ಏನು ಸ್ವಾಮಿ ಕೂತುಕೊಂಡೆ, ಎಂತ ಕೇಳಿದನು. ರಾಮುಸ್ವಾಮಿ "ಇವರು ನಮ್ಮ ನ್ಯಾಸ್ತಗಾರ್ರು. ಇವರಿಗೆ ವೆಂಕಟಶಾಮಿ ಕತೆ ಹೇಳಿದೆ" ಎಂದ. ಗೌಡ "ಓ ಹೇಳಿದ್ರೋ ಅಂಗಾದ್ರೆ? ನೋಡಿರ, ನಮ್ಮೂರ ನಾಯಿಂದ ನಮ್ಮೂರಿನ ಕಂಬಳಾನ ಬೇರೆಯವರು ದುಡಿಯೋಹಂಗೆ ಮಾಡಿಹೋದ" ಎಂದನು. ನಾನು "ಪಾಪ ಅವನು ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಏನು ಸುಖಪಡಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ? ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಹೋದ. ನಿಮಗೆ ಯಾರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಏನು" ಎಂದೆ. ಗೌಡ "ಅದೆಲ್ಲಾ ಬೆಂಗಳೂರ ಮಾತು ಸ್ವಾಮಿ. ಹಳ್ಳೀ ಜನ ಹಂಗನ್ನೋಕಾಗ್ತದೆಯೇ. ನಮ್ಮೂರಿನ ಮಿರಾಸಿಗೆ ಬೇರೆ ಊರಿನೋರು ಹಚ್ಚಡ ಹರ್ದ್ವೋ ಹಂಗಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ನಾಯಿಂದನಾದ್ರೆ ಯಾಕೋ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ಬೇರೆ ಊರ್ನೋರ್ನ ಮಾತ್ನಾಡ್ಸೋಕಿಲ್ಲ" ಅಂದ. ನನಗೆ ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ಕತೆ, ರಾಮುಸ್ವಾಮಿಯ ಔದಾಸೀನ್ಯ, ಗೌಡನ ಗ್ರಾಮ ಪ್ರೇಮ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುರುಳಿಸುತ್ತಿದುವು. ಮೂವರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದೆವು.

ರಾಮುಸ್ವಾಮಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಕಥೆಯೋ ಅಲ್ಲವೋ ನಾನು ಕಾಣೆ. ವೆಂಕಟಶಾಮಿಯ ಆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಓಡಿಯಾಟವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಊಹಿಸಿ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತೋಷ ವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಭಾವ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿದೆಯೋ ನಾನರಿಯೆ. ಅದು ಬೇಸರ ಆಗಿರಲಾರದೆಂದು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಆಸೆಯಿಂದ ಕೋರಿದೇನೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾವ ತಲೆದೋರಿದರೂ ನಾಯಿಂದರ ಆ ಹುಡುಗನೂ ದೊಂಬರ ಆ ಹುಡುಗಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ, ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಆ ಕೆರೆಯ ಬಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾರೆಯ ಗಿಡದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಹೊಲದ ಬಳಿಯ ಚೌಕ ದಲ್ಲಿ, ಸುತ್ತಾಡಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೀವು ಊಹಿಸುವುದಾದರೆ, ಹುಡುಗನಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದು ಅವನ ಸಾವಿನಿಂದ ಆ ಪ್ರಣಯ ಮುಗಿಯಿತೆನ್ನುವುದನ್ನು ನೆನೆಯುವಿರಾದರೆ, ಅವನಿಗಾಗಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆ ಹುಡುಗಿ ಗಾಗಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಕರಗುವುದೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ.

ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಂದುಪಿಶಾಚ

೧

ನಾನೂ ರಾಮರಾಯರೂ ಒಂದು ಸಲ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕತೆಗಳ ಮಾತು ಬಂದಿತು. ಆ ಕಥೆ ಈ ಕಥೆಯ ಪ್ರಾತನಾಡುತ್ತ ರಾಮರಾಯರು ಅವರ ಸ್ನೇಹಿತ ರೊಬ್ಬರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕೇಳಿದ ಒಂದು ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

೨

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಆಚೆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಗುಡ್ಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದ ಕಾಡುಗಳ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ. ಅದು ಅಲ್ಲಿಯ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥದು. ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಟಪಾಲಾಫೀಸು ಉಂಟು. ಆಫೀಸು ಮತ್ತು ಟಪಾಲು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಕಾವಲಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರು ಇರುವನು. ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಹೋಗುವುದು ಸರಾಸರಿ ಮೂರು ಕಾಗದ ಇರಲಾರದು. ಆದರೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ವಾದ ಏರ್ಪಾಡೂ ಬಹಳ ಖರ್ಚೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಂದೋಬಸ್ತೂ. ಅಂಚೆ ಇಲಾಖೆಯವರು ಇಂಥ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರು ಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಸಲ ಅವರು ಈ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಕೊಯಮುತ್ತೂರಿನ ನರಸಿಂಹನ್ ಎಂಬಾತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ನರಸಿಂಹನ್ ಇನ್ನೂ ತರುಣ. ಇದು ದೂರದ ಸ್ಥಳವಾದರೂ ಸಂಬಳ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಅಲೋಯೆನ್ಸ್ ಬೇರೆ ಸೇರಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮರಳಿ ಬಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿ ಈ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

ಇಂಥ ಊರಿಗೆ ಹೊಸ ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರು ಬರುವುದೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವೈಸರಾಯರು ಬಂದಂತೆ. ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರು ಒಂದುರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಜಾರ್ಜರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೌಡರೂ ಶಾನುಭೋಗರೂ ಮಹಾರಾಜಾ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆಂಬಂತೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಒಂದು ವಿಶೇಷದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರು ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹೆದರಿಸಬಲ್ಲ ಸ್ಥಳದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರೂ ಕೂಡ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಜನರಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅವನು ಊರಿನ ಪುಂಡರು ಪಟಿಂಗರನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಬಹುದು. ಬರುವ ಕಾಗದವೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಕೈ ಹಾದು ಹೋಗಬೇಕು. ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಗದ ಬರುತ್ತದೋ ಅವನು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಹಾರಿಸಿದರೆ ಇವರ ತಲೆ ಹೋಗುವುದು. ಅವನ ತಲೆ ಉಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಭಯ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೊಸ ಪೋಸ್ಟು ಮೇಸ್ಟರು ಬರುವುದೆನ್ನುವುದು ಇಂಥ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಜೃಂಭಣೆಯ ಸಂದರ್ಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ನರಸಿಂಹನ್ ಈ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದ ದಿವಸ ಊರೆಲ್ಲಾ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಅವರವರ ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದರು. ಕಾಯಿಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಡಸರು ಬಾಗಿಲ ಜಗಲಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೋಡಿದರು. ಕಾಯಿಲೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದವರು ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸಿನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವನ ಗುರುತುಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಊರಿನ ಅನುಕೂಲದ ವಿಚಾರ ನರಸಿಂಹನ್ ಬಹಳ ಯೋಚಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಡಿಸಲಂತಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಫೀಸು ಮನೆ ಎರಡನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅದರ ಮಾಲೀಕ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಬಾಡಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾಲೀಕನಾಗಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಾಸಿನ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಯಿದ್ದ ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರು ಯಾವುದೋ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಮನೆಯನ್ನು

ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಮನೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಇಷಾದ ಕೆಲದಿನದಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದನು. ಕೆಲವು ದಿನ ತಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಬಂದಿತು. ಆರು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದನು. ಅವನನ್ನು ಬೇರೆ ಒಂದೂರಿಗೆ ಹಾಕಿ ನರಸಿಂಹನ್ ಅನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಕಿದರು. ನರಸಿಂಹನ್‌ಗೆ ಊರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಯಲಲ್ಲಿರ ಬಹುದು, ಎಂದು ಕಂಡಿತು. ಅವನು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಅಂದಿನ ಸಂಜೆ ಊರಿನ ಮುಖಂಡರೊಂದಿಗೆ ಕಷ್ಟಸುಖದ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತ ನರಸಿಂಹನ್ ತಾನು ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ತರುವ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ದನು. ಕುಳಿತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯಪಟ್ಟಂತೆ ಕಂಡು "ಆ! ಗರ್ಭಿಣಿಯೇ" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ನರಸಿಂಹನ್ "ಹೌದು ಏಕೆ ಹಾಗೆ ಕೇಳುತ್ತೀರಿ?" ಎಂದನು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಏನೋ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಂಡು "ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳಿದೆ" ಎಂದನು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು "ಇಲ್ಲಿ ಹೆರಿಗೆಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಡಮೆ. ಊರಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಇಲ್ಲ. ವೈದ್ಯರು ಇಲ್ಲ. ಮೂರು ಮೈಲಿ ದೂರ ಇನ್ನೊಂದು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರು ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಒಬ್ಬರಿದ್ದದ್ದಿಲ್ಲ. ಇರುವ ವೈದ್ಯರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅನಾನುಕೂಲ. ಮಲೆನಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಹೆಂಗಸರೇನೋ ಹೆರುತಾರೆ; ಪುಣ್ಯವಿದ್ದರೆ ಬದುಕು ತಾರೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಯುತಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಬಯಲು ಸೀಮೆಯ ಹೆಣ್ಣು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತೊಂದರೆಪಡಬೇಕಾದೀತಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು" ಎಂದನು. ನರಸಿಂಹನ್ ಅದು ದೊಡ್ಡ ಊರೋ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದೂ ಇಷ್ಟೇ ಇದೆ ಎಂದರು. "ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಇಟ್ಟ ಮಹರಾಯರೂ ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸಿಟ್ಟ ಮಹರಾಯರೂ ದೊಡ್ಡ ಊರೆಂದು ಯಾವುದಾದರೂ

ಒಂದೂರಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ" ಎಂದು ನರಸಿಂಹನ್ ಕೇಳಿದನು. "ನಾವು ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಿದೆವು. ಆದರೆ ಆ ಊರಿನವರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಹಟಮಾಡಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ನಮ್ಮ ತಾಲ್ಲೂಕ್ ಸುಬೇದಾರರು 'ಯಾರಿಗೂ ಜಗಳ ಬೇಡ. ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು, ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಇರಲಿ' ಎಂದು ಜಗಳ ಹರಿಸಿದರು. ಆ ಊರಿಗೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಾಯಿತು. ನಮಗೆ ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸಾಯಿತು" ಎಂದು ಊರ ಮುಖಂಡರು ಹೇಳಿದರು. ನರಸಿಂಹನ್ "ಬಲತಾಯಿ ಹೆತ್ತ ತಾಯೊಂದಿಗೆ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು ಎಂತ ಕಥೆ ಒಂದಿದೆ. ಇದು ಅದರ ಸಮಾಚಾರವಾಯಿತು" ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅನ್ಯಾಯವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ ನರಸಿಂಹನ್ ತನ್ನ ಅನನುಕೂಲದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಷ್ಟು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ, ಆ ಸಂಜೆ "ಗರ್ಭಿಣಿಯೇ ಹಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಇವನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು; ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು "ನಿಮಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಹತ್ತು ಜನರೆದುರಿಗೆ ಏಕೆ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುತರಬೇಡಿ" ಎಂದನು. ನರಸಿಂಹನ್ ಯಾಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಮುದುಕನು ಕೊಂಚಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಬಲವಂತಮಾಡಿದ್ದರ ಮೇಲೆ "ನೀವು ಪರಸ್ಥಳದಿಂದ ಬಂದಿರುವವರು. ನಿಮಗೆ ಸ್ಥಳದ ಈ ವಿವರವೆಲ್ಲ ಬೇಡ. ಊರಿನ ಮಾತು ಸಾವಿರ ಇರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ನಿಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೆರಿಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ" ಎಂದನು. ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಇದು ಏನು ವಿಷಯವೋ ಎಂದು ಕುತೂಹಲ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಕೇಳಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಜನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯ ಜನವೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ತೊಂದರೆ ಇದ್ದರೂ ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಕರೆದುತರಬೇಕು. ಆ ಹೆರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಬೇಕು.

ಇನ್ನು ಈ ಮನುಷ್ಯನ ಮಾತನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಕೇಳಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಭಯ ಬಂದಹಾಗಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಫಲವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡ ಒಡನೆಯೇ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಯೋಚನೆ ತೋರಿತು. ತೊಂದರೆ ಏನೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿದರೆ ಅದರ ನಿವಾರಣೆ ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಬಹುದು; ಕೈಯಲ್ಲಾದ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡ ಬಹುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಆ ಬರುವ ತೊಂದರೆ ಎನ್ನುವುದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬಂದು ಆಗ ಏನೂ ತೋಚದೆ ಪೇಚಾಡುವ ಹಾಗೆ ಆದರೆ ಇವನ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತು ವ್ಯರ್ಥವಾದಂತಾದೀತು. ಇದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿ ನರಸಿಂಹನ್ ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು "ನೀವು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಯವೇನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ. ನಾನು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ "ಸ್ವಾಮಿ ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಣಂತಿ ಪಿಶಾಚ ಇದೆ. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಆ ಬಾಣಂತಿ ಜೀವ ಬಿಟ್ಟಳೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆರಿಗೆಯಾಗಬೇಕಾದರೂ ಜನ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಹೆರಿಗೆ ಯಾದ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಹೊಲೆ ಕಳೆಯುವವರೆಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಮನೆಯವರು ಅಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪಿಶಾಚಿ ಹೊಲೆಯ ಮನೆಗೆ ನುಸುಳಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮಗುವನ್ನು ಕೊಂದು ತಾಯನ್ನು ಮಾಯ ಮಾಡು ತ್ತದೆ. ತಾನು ಆ ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ಹೊಲೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ತಿಂಗಳೋ, ಎರಡು ತಿಂಗಳೋ ಆ ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಸಂಸಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದು ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ಹೊರಗೆ ಹೋದದ್ದು ಮರಳಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹೆರಿಗೆಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಮಗೆ ನಾನು ಆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು. ಇಲ್ಲಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀವು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಸುಖವಾಗಿರುವ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರೋಣವೇಕೆ, ಆಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೆರೋಣವೇಕೆ, ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು

ಕಡಮೆಯಾಗಿ ನಿಮಗೆ ದುಃಖ ಬರೋಣವೇಕೆ? ಏನೋ ನಾನು ಮುದುಕ, ನೀವು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವರು, ಸುಖವಾಗಿರಲಿ ಎಂದಾಸೆಯಿಂದ ಇವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು'' ಎಂದನು.

ನರಸಿಂಹನ್ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಓದಿದ ಮನುಷ್ಯ. ಪಿಶಾಚ ಗಿಶಾಚ ವೆಂದರೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ನಂಬುವವನಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಪಿಶಾಚ ಇವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಪಿಶಾಚ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಇಂಥ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ನಾವು, ಏನೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು, ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ. ಅಥವಾ ಪಿಶಾಚವೆನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದರೂ ಅದು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಹೃದ್ಗತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಇಂಥ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುತ್ತದೆ. ನರಸಿಂಹನದು ಇದೇ ಸ್ಥಿತಿ. ಅವನು ಬಂದಿದ್ದ ಈ ಸ್ಥಳವೋ ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಜನವಿಲ್ಲ. ಇವರ ಹೊಲೆ ಮೈಲಿಗೆ ಏನೆನ್ನು ವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅಥವಾ ತಾನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಂಬದೆ ಇದ್ದರೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ವರೂ ಕೇಳಿದರೆ ಅವಳ ಗತಿ ಏನು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕುರಿತು ನರಸಿಂಹನ್ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿದನು; ಈ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ತಾವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಎಂದು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು; ತಾನು ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಭಾವವನ್ನು ಅದುವರೆಗೆ ಅನುಭವಿಸದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿ ದನು; ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ನಾಳೆ ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿದ್ದೆಬಾರದೆ ಆಮೇಲೆ ನಿದ್ರಿಸಿದನು. ಆ ನಿದ್ದೆಯೂ ಅಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಭೂತ ಏನೋ ಪ್ರೇತ; ಎಲ್ಲಿಯೋ ಬಲಿಯಾಗುವುದು, ಯಾವುದೋ ಕೊಲೆ. ಕನಸಿನಿಂದ ಎದ್ದು ನರಸಿಂಹನ್ ಉದಯದ ಬೆಳಕನ್ನು ನೋಡಿ ಸದ್ಯ ಬೆಳಗಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಆ ದಿನ ನರಸಿಂಹನ್ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದನು. ಅದರಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಹೆರಿಗೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲ ನೀನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಹೆರಿಗೆಯಾದಮೇಲೆ ಬರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹೆಂಡತಿ '' ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದ

ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುವವರು ಯಾರು? ನಾನು ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಊಟ ಉಪಚಾರ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ನೀವು ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದು ನನ್ನ ಕಷ್ಟ ಸುಖ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳು ವುದಕ್ಕಿಂತ ಅಲ್ಲಿ ನೀವೇ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಖವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತವೆ'' ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿಸಿದಳು. ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತು. ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಈ ಬಾಣಂತಿ ಪಿಶಾಚಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ಹೇಳಿದರೆ, ಅದರಂತೆ ತಾನು ನಡೆದೆನೆಂದರೆ, ಜನರು ತನ್ನನ್ನ ಏನೆಂದಾರು? ಹೇಳದೆ ಇದ್ದರೆ, ಹೆಂಡತಿ ಬೇರೆ ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆರಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವುದು? ಬಹಳ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಯನ್ನು ಆ ಊರಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ನಾಲ್ಕು ಹೊತ್ತೂ ಹೆರಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕಾವಲು ಇರಿಸುವುದು, ಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ ಮಾಯದ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದು, ಹೆಂಡತಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಪಿಶಾಚದ ಕಥೆ ಬೀಳದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಎಂದು ದೃಢಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುತಂದನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಈ ಬಾಣಂತಿ ಪಿಶಾಚಿಯ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ''ಊರಿನ ಜನ ಯಾರೂ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮಗೆ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ—ಇದು ನರಸಿಂಹನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು—ಆ ಹಳ್ಳಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಆನಂದಪಟ್ಟಳು. ''ಹಾಕಿದವರು ಹಾಕಿದರು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಂಥ ತೋಟದ ಮಧ್ಯೆ ಎಂಥ ಊರಿಗೆ ಹಾಕಿದರು ನೋಡಿ. ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಊರು ಎಂದರೆ ಬೇಸರ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದೆ'' ಎಂದಳು. ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ. ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗ ಆಫೀಸು. ಹಿಂಭಾಗ ವಾಸದ ಮನೆ. ಆಫೀಸಿನ ಕೆಲಸವೇನಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮನೆ ಯಲ್ಲೇ ಮಾಡುತ್ತ ಅವನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸದಾ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಊರಿನ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಕರೆದು ಕೈತುಂಬ ಹಣ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಅವಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು.

ತಾನೂ ಅರವತ್ತು ಗಳಿಗೆಯೂ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಿಶಾಚದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ಮುದುಕನ ಮೂಲಕ ಒಬ್ಬ ಮಾಂತ್ರಿಕನಿಂದ ಒಂದು ರಕ್ಷೆಯನ್ನು ತರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹೆಂಡತಿ ಮಲಗುವ ಕಡೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯ ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಹೊಲಿದನು.

ಹೆರಿಗೆಯ ದಿನ ಬಂದಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಹೆರಿಗೆಯೂ ಆಯಿತು. ನರಸಿಂಹನ್ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಹೆರಿಗೆಯಾದ ಒಡನೆ ಮಗು ಅತ್ತಿತು. ನರಸಿಂಹನ್ "ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದ್ದೀಯಾ" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಹೆಂಡತಿ ಗೊಣಗಿದ್ದು ಹೊರತು ಉತ್ತರವೇನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಸೂಲಗಿತ್ತಿ "ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ" ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದ ಊರಿನಿಂದ ಡಾಕ್ಟರು ಬಂದರು. ಬಾಣಂತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಔಷಧದ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೋದರು. ಸಂಜೆಗೆ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತನಾಡಿ "ನಾನು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ. ಮಗುವೂ ಸುಖವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ನರಸಿಂಹನ್ ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ಇನ್ನು ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಸರಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿನ ಹೆಂಗಸು ಹೆರಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನ ಮುಂದೆ ಮಲಗಿದ್ದವಳು, ಹೋ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಎದ್ದು, ಈ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದವರು ಯಾರು, ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನರಸಿಂಹನ್ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ. ದೀಪ ಆರಿರಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಿದರೆ ಹಾಕಿದ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದಿತ್ತು. ಒಳಗೆ ಯಾವ ಶಬ್ದವೂ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದು ಕರೆದನು. ಒಂದು ಧ್ವನಿ 'ಆ' ಯೆಂದು ಹೇಳಿತು. ಧ್ವನಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಎಂದಿನ ಧ್ವನಿ ಅಲ್ಲವೆಂದು ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಆ ಸಂದೇಹವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಅವನು ನಿದ್ದೆ ಬಂದಿತ್ತೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಹೌದು ಯಾಕೆ ಕೇಳುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿತು. ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಈಗಲೂ ಧ್ವನಿ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವನು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಏಕೆ ಧ್ವನಿ ಹೀಗಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. "ಹೇಗಿದೆ ಧ್ವನಿ? ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ. ಹೆತ್ತ ದಿವಸ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆಯೆ ಧ್ವನಿ" ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು.

ನರಸಿಂಹನು ಕಾವಲ ಹೆಂಗಸನ್ನು "ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ, ಗಾಳಿಗೆ ತೆರೆದಿದೆ" ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ತಾನು ಮರಳಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಏಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಗು ತೀರಿಹೋಗಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾನು ಹೆತ್ತ ಮಗು ಹೀಗಾಯಿತೆ ಎಂದು ಬಹಳ ಗೋಳಾಡಿದಳು. ಕಾವಲ ಹೆಂಗಸು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಊರಿನ ವಾಡಿಕೆಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೂತು ಬಂದಳು. ಹತ್ತು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ನರಸಿಂಹನ್ ಎಂದಿನಂತೆ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಊರಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮರೆತಂತೆಯೇ ಇದ್ದನು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಏನೋ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ನರಸಿಂಹನ್ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದನು. ಅವಳು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿದ್ದ ಕಡೆ ಕೈಹಾಕಿ ನೋಡಿದನು. ಅವಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಎದ್ದು ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದುಮಾಡಿ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಅಡಿಗೆ ಮನೆ ಸ್ನಾನದ ಮನೆ ಹಜಾರವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಾಗಿಲಕಡೆಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿದೀರಿ, ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ ಒಳಗೆ ಬಂದಳು. ನರಸಿಂಹನ್, ನೀನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೆ, ಎಂದನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ "ಇದೇನು ಹೆಂಡತಿಯ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತೀರಿ. ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡವೆ?" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ನರಸಿಂಹನ್ "ನೀನು ಹಿತ್ತಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಬೀದಿಗೆ ಹೋಗುವುದುಂಟೆ? ಇಲ್ಲಿ ಹುಲಿ ಚಿರತೆ ಉಂಟು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ "ಆ ಭಯವೆಲ್ಲ ನಿಮಗೆ, ನನಗಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ ನಕ್ಕಳು. "ಬನ್ನಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ" ಎಂದು ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಇದಾದ ಎಂಟು ದಿನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಸರಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಆಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಅವನು ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಅವಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿ

ದನು. ಅವಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೂ ಬೀದಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಳು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ, ನೀವೇನು ನನಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಂದೀಖಾನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೀರಿ, ಎಂದಳು. ನರಸಿಂಹನ್ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟನು. ಬಂದು ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಅವಳು ಬಂದು ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು.

ನರಸಿಂಹನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭೀತಿ ಮೂಡಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ನಡೆನುಡಿಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು. ಹೆತ್ತ ದಿನದ ರಾತ್ರಿ ಒಳಗಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ ಧ್ವನಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರೀತಿ ಕಂಡಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಈ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಯಾವುದೋ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದಾಳೆಂದು ತೋರಿತು. ಯಾವ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಇದು ತೋರಿತೆಂದರೆ ಅವನು ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾರ್ಪಾಡು ಉಂಟೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಆಗಾಗ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ "ಏನು ನನ್ನನ್ನ ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತೀರಿ, ಎಂದೂ ಕಾಣದಹಾಗೆ" ಎಂದು ಕೇಳುವಳು. ನರಸಿಂಹನ್, ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಿದೆ, ಎನ್ನುವನು. ಒಂದು ಸಲ ಹೀಗಾದಾಗ ಅವಳು "ನನ್ನನ್ನು ಏನೋ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡುವಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತೀರಲ್ಲಾ" ಎಂದಳು. ನರಸಿಂಹನ್, ಹೌದು, ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ "ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೆ?" ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಕಟ ರೀತಿಯಿಂದ ನಕ್ಕಳು.

ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಅಶಾಂತವೇ ಆಯಿತು.

ಅದರ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಇವನು ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಪಿಶಾಚಿಯ ಕಥೆ ಹೇಳಿದ ಮುದುಕನೂ ಇವನ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದನು. ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರ ಕೇಳುತ್ತ ಅಮ್ಮಾವರು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದಾರೆಯೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ನರಸಿಂಹನ್: ಸೌಖ್ಯವಾಗಿದಾರೆ.

ಮುದುಕ: ಹೆತ್ತ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೆ ಮಗು ಹೋಯಿತಲ್ಲವೆ?

ನರಸಿಂಹನ್: ಹೌದು.

ಮುದುಕ: ಅಮ್ಮಾವರು ಎಂದಿನಂತಿದಾರಷ್ಟೆ?

ನರಸಿಂಹನ್: ಏನು ಹೀಗೆ ಕೇಳುತ್ತೀರಿ?

ಮುದುಕ: ಸ್ವಾಮಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವನು. ನನಗೆ ನಯ ತಿಳಿಯದು. ನಮಗೇನು ನಂಬಿದ್ದೆಲ್ಲ ನಂಬಿಕೆಯೆ. ನನಗೇನೋ ಭಯ. ಹೆತ್ತ ದಿನ ಏನು ಹೊಲೆಯಾಯಿತು, ಅಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿದ್ದೀತೇ, . ಎಂದು ಶಂಕೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೇ ಹೊರತು ಇನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಇದ್ದು ಅಮ್ಮಾವರು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ನನಗೆ ಏನು ಆಗಬೇಕು?

ನರಸಿಂಹನ್: ಹೌದು ನೀವೇನೋ ಕಥೆ ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲ. ಪಿಶಾಚ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟು ಹೆಂಡತಿ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತೆ ಅಂತ. ಅದು ಪಿಶಾಚ .ಅಂತ ಆ ಗಂಡನಿಗೆ ತಿಳಿಯೋದು ಹೇಗಂತೆ?

ಮುದುಕ: ಆ ವಿವರವೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದು ಈಚೆಗೆ ನಡೆದ ವಿಷಯವಲ್ಲ ನೋಡಿದಿರಾ. ಎಂದಿನದೋ ಮಾತು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ.

ನರಸಿಂಹನ್: ಅಲ್ಲ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಏನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮುದುಕ: ಅಯ್ಯೋ ಕಥೆ ಮಾತು ಏನು ಸ್ವಾಮಿ? ಕಥೆಗೆ ಕಾಲಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಹಾಗೇ ಇರುತ್ತಾಳಂತೆ. ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದಂತೆ. ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಅಂತ ಹೇಳೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅದೇನೋ ವಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಊರಹೊರಗೆ ಇರುವ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳಂತೆ. ಗಂಡ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಅಂತ ಕೇಳೋಣ. ಪಿಶಾಚಿ ಎಲ್ಲೋ ಹಿತ್ತಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಎನ್ನೋಣ. ಮನೆಯ ಹೆಂಗಸು, ಸಂದೇಹಪಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಬಿಡೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಕಥೆಗೆ ಏನು ಹೇಳಿ, ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ಕಥೆಯೆ.

ನರಸಿಂಹನ್ ಎದೆಗುಂದಿದನು. ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ಈ ಮುದುಕನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಈಗ ತನ್ನೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ತನ್ನ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಲ್ಲ; ಆ ಬಾಣಂತಿ ಪಿಶಾಚಿ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಯಿತು. ನಡೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನು

ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಏನೋ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದಳು; ಎಂದಿನಂತೆ ಬಡಿಸಿದಳು; ಎಂದಿನಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದಳು. ನರಸಿಂಹನ್ ಇದು ಯಾವುದೂ ಬೇಡದವನಂತೆ ಇದ್ದನು. ರಾತ್ರಿ ಊಟವಾದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ನರಸಿಂಹನ್ ಎಂದಿಗಿಂತ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇದೇನು ಎಂದಳು. ನರಸಿಂಹನ್ ಏನೂ ಕಾಣದಹಾಗೆ, ಏನು, ಎಂದನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಇವನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿಗೆ ಸೆಳೆದಳು. "ನೀವು ದೂರ ಹೋದರೆ ನಾನು ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆಯೆ? ನಿಮಗೆ ನಾನು ಬೇಡದೆ ಇದ್ದರೂ ನನಗೆ ನೀವು ಬೇಕು" ಎಂದಳು.

ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಇಂಥ ಮಾತುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ವಿಕಾರವಾದ ಅರ್ಥ ತೋರಿತು. ಇದು ಪಿಶಾಚಿಯೋ ಇಲ್ಲ ನನ್ನ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯೋ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲೇ ಬೇಕು ಎಂದು ಅವನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡನು; ಇದು ತಿಳಿಯುವವರೆಗೆ ದೇವರೇ ಗತಿಯೆಂದು ಎಂದಿನಂತೆ ಇದ್ದುಬಿಡುವುದು, ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಇದಾದ ಕೆಲದಿನದಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಯಾವ ವಾರವೆಂದು ಅವನು ನೋಡಿಕೊಂಡನು. ಅದರ ಮೂರನೆಯ ವಾರ ಅದೇ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಬಾಗಿಲ ಅಗಳಿ ಹಾಕಿ ಅದರಡಿಗೆ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಒಂದು ತೆಂಗಿನ ಕರಟವನ್ನಿಟ್ಟನು. ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಂತಾಗಲು ಕರಟ ಒಡೆದ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ನರಸಿಂಹನ್ ಎದ್ದು ಯಾರದು ಎಂದನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಮಾಡಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಮುಂದಿನ ವಾರ ನರಸಿಂಹನ್ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸೀರೆಯ ಒಂದು ನೂಲನ್ನು ಎಳೆದು ತನ್ನ ಬೆರಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡನು. ರಾತ್ರಿ ಅವಳು ಎದ್ದರೆ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಡುವಲ್ಲಿ ಆ ದಾರ ಎಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆಗ ತನಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇವನು ದಾರವನ್ನು

ಎಳೆದು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಾಗ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆಂದು ಇವನು ಎಣಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಇವನು ದಾರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುಗಿಸಿ ತಾನು ಮಲಗಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಕಣ್ದೆರೆದು ನಗುತ್ತ "ಇದೇನು ಕಥೆಯಂತೆ ಮಾಡು ತ್ತಿದೀರಿ. ನಾನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ" ಎಂದಳು. ನರಸಿಂಹನ್ ನಕ್ಕಂತೆ ಮಾಡಿ, ಇದು ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಅನಂತನದಾರ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿದನು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಎತ್ತಲಾದರೂ ಹೋಗುವುದು ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭವೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಪಿಶಾಚದ ಕಥೆಯೋ ಅನ್ಯಾಯದ ಕಥೆಯೆಂದು ತೋರಿ ಬಂದಿತು.

ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಅದೇ ವಾರ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗಲೇ ಇವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣನ್ನು ತೀರಾ ತೆರೆಯದೆ ಏನು ಮಾಡುವಳೊ ಎಂದು ಇವನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇವನ ಕಡೆ ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನೋಡಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ಮುಖದ ಹತ್ತಿರ ಮುಖವನ್ನಿಟ್ಟು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಳು. ಆ ಮುಖ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಏನೋ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಇದು ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಲ್ಲ ಯಾವುದೋ ಕೆಟ್ಟ ಕನಸು ಎಂಬಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಇವನನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿ ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ತೆಗೆದ ಸದ್ದಾಯಿತು. ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬೆವರಿತು. ಮನಸ್ಸು ಉದ್ವೇಗಗೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಏನೆಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಠ ಬೆಳೆದಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದನು. ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಬೇಗ ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆಕಾರ ಬೀದಿಯನ್ನು ಸೇರಿತ್ತು. ಇವನು, ದೇವರೇ ನೀನು ಕಾಪಾಡು, ಎನ್ನುತ್ತ ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋದನು. ಆ ಆಕಾರ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಊರ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ಒಂದು ಸೀಳುದಾರಿ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ಕಡೆಗೆ ಆ ಕಡೆಗೆ

ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳು. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮರದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಊರ ಭೂತದ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ತಗ್ಗು ಹತ್ತಿರವಾದಹಾಗೆ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕುಗ್ಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಅವನು ದೇವರನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಮುಂದೆ ನಡೆದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೆ ಅವನು ಗುಡಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಒಳಗೆ ಭೂತದ ವಿಕಟಮೂರ್ತಿ. ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೀಪ. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆಕೃತಿ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಭೂತದ ಎದುರಿಗೆ ಮಂಡಿಯೂರಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿತು. ದೀಪದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬರಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಂಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಆ ಕೈಯಿಂದ ದೀಪದೊಳಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ಸುರಿಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಆಕೃತಿ ತನ್ನ ನಾಲಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಆ ದೀಪದ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಸರಿಪಡಿಸಿತು. ಇದಾದಮೇಲೆ ಮರಳಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ಮಂಡಿಯೂರಿ ಎದ್ದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಆ ಆಕಾರ ಮೊದಲು ಮಂಡಿಯೂರಿದಾಗ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ನರಸಿಂಹನ್, ಇದು ಎದ್ದು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿ ಮರಳಿ ಮಂಡಿಯನ್ನು ಊರಿ ಎದ್ದು ತಿರುಗುವ ವೇಳೆಗೆ, ತನ್ನನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಗುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸರಿದು ಬಂದಿದ್ದನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಯಪಡುವ ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಈ ಭೀಕರ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಆದದ್ದಾಗಲಿ ಎಂಬ ಒಂದು ನಿರಾಶೆಯ ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಇದು ಪಿಶಾಚಿ. ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಂದಿತ್ತು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೊಂದಿತ್ತು. "ಇದನ್ನು ನಾನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಡಿದು ಏಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಅವನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಆಕೃತಿ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ನಿಂತನು. ಅದನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಚಾಚಿ, ರಾಮಚಂದ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು, ಎಂದು ಪಿಶಾಚವನ್ನು "ಯಾರು ನೀನು? ಏಕೆ ನನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿ ಚೀರಿದನು. ಪುಟ್ಟಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆಕಾರ ಇವನನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಂತೆ ತೋರಿತು. "ಅಯ್ಯೋ ಕೊನೆಗೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಹಠವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೆ? ನನಗೆ ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಗಂಡ ಸಿಕ್ಕಿದನೆಂದುಕೊಂಡೆ. ಇನ್ನು ಕೊಂಚದಿನ ನೀನು

ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕರ್ಮ ಸವೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗೆ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತೆ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ತೋರಿತು. ಅದು ಮಾತನಾಡಿತೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಇವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು. ಒಡನೆ ಅದರ ರೂಪು ವಿಕಾರವಾಯಿತು. ಏನೋ ಕಂಡಂತಾಗಿ ನರಸಿಂಹನ್ ರಾಮಾ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಮೂರ್ಛೆ ಬಿದ್ದನು.

ಅವನು ಎದ್ದಾಗ ಹಗಲಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಜನ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ''ಇದ್ಯಾಕೆ ಸ್ವಾಮಿ ಭೂತನ ಗುಡಿ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದ್ದೀರಿ'' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಯಾರೋ ಬಂದು ''ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಮೇಲೆ ಕೇಳುವಿರಂತೆ, ಮೊದಲು ಅವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಡೆಯಿರಿ'' ಎಂದರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದವನು ಪಿಶಾಚದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದ ಮುದುಕ. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದರು. ಅವನಿಗೆ ಅಂದು ಜ್ವರ ಬಂದಿತು. ಬಹು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಅವನು ಎಂಟು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಎದ್ದನು. ತನಗೆ ಆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನೆದು ನಡುಗಿದನು.

ಇವನು ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದೇ ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಆ ಊರಿಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ಪೋಸ್ಟುಮೇಸ್ಟರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಇವನು ರಜಾಮುಗಿದಮೇಲೆ ಬೇರೊಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ಸೇರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಜ್ವರ ನಿಂತು ಶಕ್ತಿ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ನರಸಿಂಹನ್ ಆ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ಹೊರಡುವ ಮುಂದು ಪಿಶಾಚದ ಕತೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಮುದುಕ ಇವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ''ಪಾಪ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಂದು ತಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಆಯಿತು'' ಎಂದನು. ನರಸಿಂಹನ್ ''ನೀವು ದೇವರ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರೆ, ನನಗೀಗ ಹೆಂಡತಿ ಮಗು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾದೆ'' ಎಂದನು. ಅವನ ಕೈಗೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ''ಬರುವ ಜನಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ. ಹಿಂದಿನ ಕಥೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಡಿ; ಇಂದಿನದೆಂದು ಹೇಳಿ. ಜನ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇರಲಿ'' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

೩

ರಾಮರಾಯರು ನನಗೆ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಇದು ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ನಾನು ಸಹಜವಾಗಿ ಅಂಜುಬುರುಕ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ನಿದ್ದೆ ಬರುವ ಸಂದರ್ಭ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ರಾಯರನ್ನು, ರಾಯರೇ ಇದು ನಿಜವಾದ ಕಥೆಯೇ, ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು ಯಾಕೆ ಎಂದರು. ನಾನು, ಪಿಶಾಚ ದೀಪವನ್ನು ನಾಲಗೆಯಿಂದ ಸರಿಪಡಿಸುವುದು ಎನ್ನುವ ಮಾತು ನಮ್ಮಲ್ಲುಂಟೆ, ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಎಂದರು. ನಾನು "ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಡೆ ನೀವಿದ್ದಿದೀರಲ್ಲ? ಅಲ್ಲಿ ಇದು ಜನರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆಯೆ" ಎಂದೆ. ಅವರು "ಇರಬಹುದಪ್ಪ. ಒಂದೊಂದು ಊರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪಿಶಾಚಿ, ಒಂದೊಂದರದೂ ಒಂದೊಂದು ದಾರಿ" ಎಂದರು. ನಾನು "ನೀವು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇದರ ಅಮಲು ನನಗೆ ಮರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ರಾತ್ರಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟದೀರಿ. ನನಗೆ ನಿದ್ದೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ" ಎಂದೆ. ರಾಯರು "ನೋಡಿ, ಇದು ಕಟ್ಟುಕಥೆ. ಇದು ನಿಜವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು ಉಂಟೆ? ಸಾಧ್ಯವೆ? ಆದರೆ ಏನು? ಹೇಳು ವವರು ಹೇಳಿದರೆ ಕೇಳುವವರು ನಂಬಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ" ಎಂದರು. ನಾನು "ಕಟ್ಟಿದ ಕಥೆಯೆಂದರೂ ನನಗೆ ಒಡನೆಯೇ ನಿದ್ರೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ" ಎಂದೆ. ರಾಮರಾಯರು ನಕ್ಕು ಇನ್ನೊಂದು ಮಗ್ಗುಲಿಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡರು. ಐದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಾ ಇರುವುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ನಾನು ನಿದ್ರಿಸಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಎರಡು ಗಂಟೆಗೆ. ಇದನ್ನು ಓದುವ ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ. ಇದು ಕಟ್ಟುಕಥೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಜವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವ ಮೊದಲು ಓದಬೇಡಿ. ಹಾಗೆ ಓದಿಯೂ ನಿಮಗೆ ನಿದ್ರೆಗೆ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದಾದರೆ ನೀವು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳು. ಆಗ್ಯೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡಿ. ನಾವು ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಜೋಗ್ಯೋರ ಅಂಜಪ್ಪನ ಕೋಳೀಕತೆ

೧

ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಹಳೇ ಮುದುಕರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಳಬ ಜೋಗ್ಯೋರ ಅಂಜಪ್ಪ. ಯಾವುದಾದರೂ ಮಾತಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅಂಜಪ್ಪ, ತಾನು ಹೈದನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅದು ಇದು ಆಯಿತು, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂಥ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಈಗ ಜೀವಂತರಾಗಿಲ್ಲ. ಶಿಪಾಯಿ ದಂಗೆ ಆದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಂಜಪ್ಪ ಹುಡುಗನಂತೆ. ಈಗವನ ವಯಸ್ಸು ಕೇಳಿದರೆ ಅವನು ನೂರುವರುಷ ಇರಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ಹತ್ತುವರುಷದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನೂರು ವರುಷ ವಯಸ್ಸು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಜಪ್ಪ ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಥವರಿಗಾದರೂ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಸಂದೇಹವಿದ್ದರೂ ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಲೇಶವಾದರೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾಡು, ಹಾಗೆ ಮಾಡು, ಎಂದು ಅಂಜಪ್ಪ ಹೇಳಿದಾಗ ಯಾರಾದರೂ ಒಡನೆಯೇ ಒಪ್ಪದೇ ಇದ್ದರೆ ಅವನು "ಏನಯ್ಯ ಇದು? ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಗಡ್ಡ ನರೆತಿತ್ತು. ನನ್ಮಾತು ನಿನಗೆ ಹಗುರಾಯಿತೆ" ಎಂದು ಕೇಳುವನು. "ಪ್ರಾಯಶಃ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅವನ ಅನುಭವದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನು ಕೊಡುವ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಾಂಬವಂತನಾಗಿದ್ದಹಾಗೆ ಅಂಜಪ್ಪ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತ.

ಮೂರು ದಿವಸದ ಹಿಂದೆ ಅಂಜಪ್ಪ ರಂಗಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ನಮ್ಮ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಚು ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿ ಈಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಆರ್ಡರು ಬಂದಿತು. ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಇದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷ: ನಮ್ಮ ಶಾನುಭೋಗರು ಸಜಾಕೊಡುವ ಅಧಿಕಾರಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಎಂತ. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ

ಈ ಸಜಾಕೊಡುವುದು ಎನ್ನುವುದು ಬಹು ದರ್ಪದ ಶಕ್ತಿ ಎಂದು ಭಾವನೆ. ಏನಿಲ್ಲ ಎಂದರೂ ಈ ಅಧಿಕಾರ ಬಂದವನು ಒಬ್ಬ ಸುಬೇದಾರರಿಗೆ ಸಮನಾದಹಾಗೆ ಲೆಕ್ಕ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸುಬೇದಾರ್ರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಅಧಿಕಾರವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಸರ್ಕಾರ ದವರು ಅದನ್ನು ಸುಬೇದಾರರಿಂದಲೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿದಾರೆ ಎಂದು ಜನರ ಎಣಿಕೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೇನೇ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಅಧಿಕಾರ ಬಂದ ಮನುಷ್ಯ ಸುಬೇದಾರರಿಗಿಂತ ಒಂದು ಗುಲುಗಂಜಿಯಷ್ಟು ಮೇಲಿನ ಹುದ್ದೆ ಪಡೆದ ಹಾಗೆಯೇ. ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯ ವೃದ್ಧನಾದ ಅಂಜಪ್ಪ ತನ್ನೂರ ಶಾನು ಭೋಗರಿಗೆ ಬಂದ ಈ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಬಂದ.

ಅಂಜಪ್ಪ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಗಪ್ಪ "ಬಾ, ಅಂಜಪ್ಪ ಕುಳಿತುಕೋ" ಎಂದ.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಏನಪ್ಪ, ನಿನ್ಗೆ ಮೇಸ್ಟ್ರೇಟು ಕೆಲಸ ಬಂತಂತಲ್ಲ. ಬಾಳಾ ಸಂತೋಸ.

ರಂಗಪ್ಪ: ಸಂತೋಸ ಏನೋ ಸರಿ ಅಂಜಪ್ಪ. ಆದರೇನು? ಬಿಟ್ಟಿ ದುಡಿಯೋದು. ದುಡ್ಡಿಲ್ಲ, ಕಾಸಿಲ್ಲ.

ಅಂಜಪ್ಪ: ದುಡ್ಡಿಲ್ಲೆ? ಯಾಕ ದುಡ್ಡಿಲ್ಲ?

ರಂಗಪ್ಪ: ಇದು ಬೆಂಚುಮೇಸ್ಟ್ರೇಟು ಎಂತ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಕೆಲ್ಸಾ ಮಾಡೋದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದವರು ಸಂಬಳ ಕೊಡೋದಿಲ್ಲ.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಸಂಬ್ಳಾ ಇಲ್ಲದೀರ ಇದ್ದರೂ ದುಡ್ಡು ಯಾಕಿಲ್ಲ? ಸಂಬ್ಳಾ ತಕ್ಕೊಳ್ಳೋರು ಸಂಬ್ಳಾನ ಮೇಲ್ಕರ್ಚಿನ ದುಡ್ಡು ಅಂತ ಮಾಡ್ತಿರ ಲಿಲ್ಲವಾ? ಸಂಬ್ಳಾ ಒಂದಾದರೆ ಸಂಪಾದನೆ ಹತ್ತು.

ರಂಗಪ್ಪ: ಅದೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಮಾತು. ಈಗ ಲಂಚಾ ಗಿಂಚಾ ನಡೆಯೋದಿಲ್ಲ.

ಅಂಜಪ್ಪ: ನಡೆಯೋರಿಗೆ ನಡೀತದೆ. ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದೋರಿಗೆ ಇಲ್ಲಾ ತಾನೆ. ಹೋಗ್ಲಿ, ಈಗ ನೀನು ಕೋಪ ಬಂದೆ ಸುಬೇದಾರ್ರ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಹಾಕಬಹುದೋ ಇಲ್ಲೋ?

ರಂಗಪ್ಪ: ನೀನು ಮೇಸ್ತ್ರೀಟಾಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನಾನು ಶಾನುಭೋಗ ಸುಬೇದಾರ್ರಿಗೆ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಹಾಕಿದರೆ ಖಾತೇ ಬರಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಅವರು ನನ್ನ ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೀತಾರೆ.

ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಇದು ನ್ಯಾಯ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಓ ಹೌದು ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅವನು ಸಂಚಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಅಡಕೆ ಎಲೆಯನ್ನು ಆರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಅಂಜಪ್ಪನ ಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಎಲೆಯೂ ಅಡಕೆಯೂ ಮೂರು ಪಾಲು ಅಪನ ಹಾಗೆಯೇ ವಯಸ್ಸಾದುವು. ಅವನು ಆಗಾಗ ಎಲೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಅಯ್ಯೋ ಇದು ಹೋಗುತ್ತದಲ್ಲಾ ಎಂದು ಬಹಳ ಬಾಡಿರುವ ಎಲೆಯನ್ನೇ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅದನ್ನು ಎಸೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಬಾಡಿರುವ ಎಲೆ ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡ ಎಲೆಯೂ ಬಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದು. ಅಂತು ಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಹಸುರು ಎಲೆ ಇದ್ದರೂ ಅವನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಾಡಿದ ಎಲೆಯನ್ನೇ. ಅವನ ಸಂಚಿಯ ಅಡಕೆಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಅಡಕೆ ಎನ್ನುವುದು ಎಲೆಯೊಡನೆ ಅಗಿದು ನುಂಗುವ ಪದಾರ್ಥ ಎಂದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರ ಭಾವನೆ. ಅಡಕೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ, ತಾನು ನೀರಾಗುವುದಲ್ಲ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಬಾಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೀರೂರಿ ನೆನೆದಮೇಲೆ ಅದು ಎಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಚೂರ್ಣವಾಗಬೇಕು. ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೆದುವಾಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಅರವತ್ತು ಗಳಿಗೆಯೂ ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಹಾಕೋದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಅಡಕೆ ಆದರೆ ಸಾಕಾದೀತು? ಅಂಜಪ್ಪ ಬಾಡಿದ ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನೂ ಸಣ್ಣ ಒಂದು ಅಡಕೆಯನ್ನೂ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸುಣ್ಣದಕಾಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಣ್ಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು "ಅದಿರಲಿ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕು ಅಂತ ಬಂದೆ" ಎಂದ.

ರಂಗಪ್ಪ: ಏನು ಮಾತು ಅಂಜಪ್ಪ? ಹೇಳು, ನೀನು ಅನುಭವಸ್ಥ. ನಮ್ಮಂತವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದು ನಿನಗೆ ನೂರು ಮಾತು ಗೊತ್ತಿದೆ.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಅದಕಾಗಿಯೇ ನಾ ಬಂದದ್ದು. ನೀನು ಮೇಸ್ತ್ರೀಟಾಗಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ. ಜನರು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಇವರು ಸತ್ಯವಂತ್ರು, ಇವರು ಕಳ್ರು, ಅಂತ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಶೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಪೋಲಿಸೋರೂ

ಲಾಯರೀಗಳೂ ಹೇಳೋ ಮಾತು ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟು ಶೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಬಾರದು. ಅದನ್ನ ನಿನಗೆ ಹೇಳೋಕೆ ಬಂದೆ.

ರಂಗಪ್ಪ: ಅದೇನೋ ಸರಿ. ಆದರೆ ಸತ್ಯವಂತ್ರು ಕಳ್ರು ಅನ್ನೋದು ಅವರ ಮಾತು, ಇವರ ಮಾತಿನಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮೇಸ್ಟ್ರೀಟು ಇನ್ನೇನು ಮಾಡೋಕೆ ಆಗ್ತದೆ.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಮೇಸ್ಟ್ರೀಟು ಅಂದಮೇಲೆ ನಿಜ ಹೇಗಿರಬಹುದು ಎಂತ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಿರೋ ಮನುಷ್ಯನನ್ನ ಏನು ಅಂತ ಕೇಳಬೇಕು.

ರಂಗಪ್ಪ: ಅಂಜಪ್ಪಾ ನೀನು ಕೋಪಿಸಿಕೋಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳ್ತೀನೆ.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಏನು ಕೇಳಪ್ನ, ಕೋಪ ಯಾಕೆ?

ರಂಗಪ್ಪ: ನಿನ್ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಮೇಸ್ಟ್ರೀಟ್ ಫಿರ್‍ಯಾದಾಗಿತ್ತೆ?

ಅಂಜಪ್ಪ: ಸೈ, ನನ್ನ ವಂತಕಾರಿ, ಅದ್ನೇ ಅಣ್ಣ ನಾನು ಹೇಳೋಕೆ ಬಂದಿದ್ದು ನಿನ್ಗೆ. ಒಂದು ಕೋಳಿ ಕದ್ದೆ ಅಂತ ಫಿರ್‍ಯಾದು ಮಾಡಿದರು. ಕದೀಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ನಾನು. ಕದ್ದ ಅಂತ ಅವರು. ಕೊನೆಗೆ ನಾನು ತಪ್ಪಿತಸ್ತ ಅಂತ ಮಾಡಿದರು. ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹಾಗೆಬಿಡುತ್ತೀವಣ್ಣ, ಆಗದಿದ್ದರೆ ಜೈಲು ಅಂದರು. ಜುಲ್ಮಾನೆ ಕೊಟ್ಟು ಮಾನವಾಗಿ ಬಂದಿ.

ರಂಗಪ್ಪ: ನೀನು ಕೋಳಿ ಕದ್ದೆ ಅಂತ ಅವರು ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಿದರು? ಕೋಳಿ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇತ್ತೇನು?

ಅಂಜಪ್ಪ: ಇತ್ತು ನನ್ನಪ್ನ, ಹಾಳುಮುಂಡೇ ಕೋಳಿ ನನ್ನ ತಾವ ಇರೋವತ್ತಿಗೇ ಅಲ್ಲವಾ ನಾನು ಸಿಕ್ಕೊಂಡದ್ದು.

ರಂಗಪ್ಪ: ಇನ್ನು ನೀನು ಕದ್ದಹಂಗಾಯಿತಲ್ಲ.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಅದ್ನೆ ಅಪ್ನ ನಾನು ಹೇಳೋದೂ. ಕೋಳಿ ನನ್ನ ತಾವಿತ್ತು. ಆದ್ರೆ ನಾನು ಅದನ ಕದೀಲಿಲ್ಲ.

ರಂಗಪ್ಪ "ಹಾಗಾದಮೇಲೆ ಏನು ಸಮಾಚಾರ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು ಕೇಳೋಣಂತೆ" ಎಂದ. ಅಂಜಪ್ಪ ಹೇಳಿದ.

೨

ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಸುಮಾರು ನಲವತ್ತು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ಇರ ಬಹುದು. ಆಗ್ಗೆ ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಮಧ್ಯದ ವಯಸ್ಸು. ಆಗಿನ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಕಸಬಿಗಾಗಿ ಊರು ಊರು ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಇದ್ದ. ಜೋಗಿ ಯವರ ಕಸಬು ಅಂದರೆ ಸೊಗಸಾಗಿ ವೇಷ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಎಡಹೆಗಲಿಗೆ ಜೋಳಿಗೆ ಬಲಹೆಗಲಿಗೆ ಕಿಂದರಿ ತೂಗುಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಬಂದ ಪದಗಳನ್ನ ಹಾಡುತ್ತಾ ಊರೆಲ್ಲ ಭಿಕ್ಷ ಎತ್ತುವುದು. ಅಂಜಪ್ಪನ ತಾತ ಮುತ್ತಾತನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜೋಗಿಗಳು ಭಿಕ್ಷ ಎತ್ತುವುದು ಹೊರತು ನೆಲ ಉತ್ತದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಚೆಗೆ ಕಾಲ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿ ಜೋಗಿಗಳೂನೂ ಸಾಗುವಳೀ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದಾರೆ. ಅಂಜಪ್ಪ ಇದನ್ನು "ಬ್ಯಾಮಣರು ಪ್ಯಾಟೆ ಗಳಾಗೆ ಜೋಡಿನ ಅಂಗಡಿ ಇಟ್ಟಿರೋಹಂಗೆ" ಅಂತ ವರ್ಣಿಸುತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಬೇಕು ಅಂದರೆ ನೀಚವೃತ್ತಿ ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯುಬಹುದು. ಅಂಜಪ್ಪ ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪುವವನಲ್ಲ. "ಜೋಗಿ ಅಂದ್ರೆ ಏನು ಸುಮ್ಮನೆ ಆಯಿತ? ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಸ ಅಪ್ನ ಜೊತೆಗೋ ಮಾವನ ಜೊತೆಗೋ ಕಿಂದ್ರಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ, ಹಾಡೋ ಪದಾನ ಜೊತೆಗೆ ಹಾಡ್ತಾ, ಕಸಬು ಕಲಿಯೋದು ಅಂದ್ರೆ ಬಿಟ್ಟೀಯಾಯ್ತೇನಪ್ಪ? ಯಾವ ಹೈದಾ ಬೇಕಾದ್ರೂ ನೇಗಿಲ ಹಿಂದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಎತ್ತಿನ ಬಾಲಾ ತಿರುವಿ ಚೋ ಚೋ ಎನ್ನಬಹುದು. ಪದಾ ಕಲಿಯೋದ್ಕೆ ನಾಲ್ಗೆ ಬೇಡಾ? ಬುದ್ಧಿ ಬೇಡಾ? ಉಂ ಅಂದ್ರೆ ಬಂದುಬಿಡ್ತದೆಯಾ? ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ ಅಂತಾ ಅನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಬರ್ತಾದೆಯಾ? ಅನ್ನು ಅಂತ ಕೇಳು. ಕ್ಸಿಮ್ಮ ಕ್ಸಿಮ್ಮ ಅಂತ ಸೀನುತಾರೆ. ದ್ರೌಪದದೇವಿ ಅನ್ನೋಕೆ ಬಾಯಿ ತಿರುಗೋದು ಸುಲಬಾಯ್ತಾ? ನಾನು ಕಸಬು ಕಲ್ತೇ ಅನ್ನೋಕಾದ್ರೆ ನನಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಸ ಆಗಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮಪ್ಪ 'ಈಗ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ. ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗಬಹುದು' ಅಂತ ಬಿಟ್ಟ" ಎನ್ನುವನು. ಎಂದರೆ ಜೋಗಿಯಾಗ ಬೇಕಾದರೆ ಈಗ ನಾವು ಬಿ. ಎ. ಡಿಗ್ರಿ ಪಡೆಯುಬೇಕಾದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಷ್ಟ. ಅಂಜಪ್ಪ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಿನ ಅರವತ್ತು ಎಪ್ಪತ್ತು ಗ್ರಾಮುಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಜೋಗಿಯಾದವನು ಮನೆ

ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಭಿಕ್ಷುಕರಹಾಗೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುವವನು ಹೇಗೆ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹುಬ್ಬಿಗೆ ಕೆನ್ನೆ ಮೀಸೆ ತುಟಿಗೆ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ಹಾಗೆ ಹಾಡು ವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಜೋಗಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜೋಗಿ ಶೈವನೂ ಅಲ್ಲ ವೈಷ್ಣವನೂ ಅಲ್ಲ; ಕ್ಷುದ್ರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನೂ ಅಲ್ಲ; ಇದಿಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟವನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ವಿಭೂತಿ ಕುಂಕುಮ ಅರಿಸಿನ ಈ ಮೂರೂ ಬೆರೆತಿರುವುವು. ಜೊತೆಗೆ ಕಾಡಿಗೆ. ಜೋಗಿಯ ಕಣ್ಣು ಬಹು ಕ್ರೂರವಾದದ್ದು. ಅದರಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಕೇಡಾಗದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ತಿರುಗುವನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಪದಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭೀಮ ಹನುಮಂತರ ಪಾತ್ರಗಳ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಇರದೇ ಇದ್ದರೆ ಆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ದೃಷ್ಟಿ ಏನಾದರೂ ಜನಕ್ಕೆ ಸೋಕಿದರೆ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋದಾರು. ಮುಖಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಲಂಕಾರವಿರುವ ಹಾಗೆ ಆ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಒಂದು ರೀತಿಯದಾಗಿರಬೇಕು. ರುಮಾಲು ಮೂರು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬಣ್ಣಗಳ ಚಿಂದಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂಜಪ್ಪ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದ. ಈ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅವನು ಪದ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಂದರೆ ಊರಿನ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಅವನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವರು. ದೊಡ್ಡ ಗೌಡರ ಮನೇ ಮುಂದೆಯೆಲ್ಲಾ ಹೆಂಗಸರು ಅವನನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಪದವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಕಳುಹಿ ಸುವರು. "ನಾನು ಬಹಳಾ ಪದಾ ಹೇಳಿವ್ನಿ ಬಹಳಾ ಜನಕ್ಕೆ ಸಂತೋಸ ಪಡಿಸಿವ್ನಿ" ಎಂತ ಅಂಜಪ್ಪ ಆಗಾಗ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಅಂತ ಅನ್ನೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವನ ಜೋಗಿ ಕಸಬು ಬಹಳ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿತು, ಇವನು ಬಹಳ ಜನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದನು.

ಇವನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಪುರ ಒಂದು. ನಾನು ಊರಿನ ಹೆಸರನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಾಳಾಪುರ ಎಂದು ಒಂದು ಊರು ಇದ್ದರೆ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಆ ಊರನ್ನು ಅಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯು

ಬೇಕು. ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಒಂದು ಊಹೆಯ ಹೆಸರು. ಕಾಳಾಪುರ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಊರು. ಆದದ್ದರಿಂದ ಅಂಜಪ್ಪ ಅಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ಎರಡು ದಿವಸ ಮೂರು ದಿವಸ ಇದ್ದುಬಿಡುವುದೂ ಉಂಟು. ಅಂಜಪ್ಪ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ. ಅದು ನಾವು ಜ್ಞಾಪಕ ದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮಾತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಇವನು ಅಲಂಕಾರ ಬೇರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದರೆ ಇವನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚುವ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರು ಇರುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸುಂದರನಾದ ನಟನನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿರುವಂತೆ ಸಹಜವಾದದ್ದೇ. ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸರಾದರೆ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಕೂತು ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಂಜಪ್ಪ ಹಿಂತೆಗೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇವನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಿದ್ದ ಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಗದರಿಸುವವರು ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನವ ರಾದರೆ ಅಂಜಪ್ಪ ಹಿಂತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಮನೆಯ ಗಂಡಸರು ನೋಡಿದರು : "ಏನಯ್ಯ ಜೋಗಿ, ಭಿಕ್ಷ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆ ಹೆಂಗಸರ ಕೂಡ ಸರಸವಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೀಯಾ? ನಡಿ ಆಚೆಗೆ" ಎನ್ನು ವರು. ಹೊರಗಿನವರು ಕಂಡರು: "ಏನು ಜೋಗಪ್ಪಾ ಪರವಾಯಿಲ್ಲ" ಎಂದು ನಗುವರು. ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಈ ಎರಡು ಮಾತೂ ಕಷ್ಟವೇ. ಕಾಳಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ ಇವನು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಆ ಊರಿನ ಗೌಡನ ಹೆಂಡತಿ ಇವನನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಪದ ಕೇಳಿದ ಳಂತೆ. ಗೌಡನಿಗೆ ಅವಳು ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿ. ಪದ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಇವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಇವನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತ. ಮಧ್ಯೆ ಗೌಡ ಬಂದು ಇವನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡ. ಅಂಜಪ್ಪ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬದಲು ಹೇಳುವವನಲ್ಲ. ಗೌಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೂ ರೇಗಿತು. "ನನ್ನ ಏನೋ ಮಾತನಾಡಿಬಿಟ್ಟರಿ, ಗೌಡರೇ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರನ್ನ ಏನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರ? ನೀವು ಮಾನವಂತರಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡರಿಗೆ ಹೇಳಿರ, ನನ್ಯಾಕೆ ಬಯ್ತೀರ" ಎಂದ. ಗೌಡ "ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇರು ಜೋಗೀ, ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬಲಿಹಾಕಿಬಿಟ್ಟೇನು" ಎಂದ. ಅಂಜಪ್ಪ

ತಾನೂ ಬದಲಿಗೆರಡು ಮಾತು ಹೇಳಿ ಜೋಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದ.

ಇದಾದಮೇಲೆ ಅಂಜಪ್ಪ ಕಾಳಾಪುರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲವೋ ಎರಡು ಸಲವೋ ಹೋಗಿದ್ದ. ಏನೂ ವಿಶೇಷ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಆ ಊರಿನ ಎಂಥದೋ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಪದ ಹೇಳುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ಪಕ್ಕದ ಮನೆ ಹೆಣ್ಣು ಒಬ್ಬಳು ಪದವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅವರ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಪದವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಜೋಗಿ ಹೊರಡುವುದರಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ಆಗ ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿಕ್ಷ ಹಾಕಿದಳು. ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಅಂಜಪ್ಪ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪದಹೇಳಿದ. ಆ ಹೆಣ್ಣು ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕೂರಿಸಿ ಪದ ಹೇಳಿಸಿ ಭಿಕ್ಷ ಹಾಕಿದಳು. ಅದು ಹಳ್ಳಿಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮನೆ. ಅಂಜಪ್ಪ ಅದು ಯಾರ ಮನೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದ. ಆ ಹುಡುಗಿ ಯಾರ ಮಗಳೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದ. ಯಾರದೋ ಮನೆ. ಅದರ ಹೆಸರು ನನಗೆ ಈಗ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪುಣ್ಯವಂತರು. ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಗಂಡ ಪೋಲೀ ಬಿದ್ದಿದ್ದ. ಹುಡುಗಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಒಳ್ಳೆಯವಳಲ್ಲವಂತೆ. ಅದು ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಆಗ ತಿಳಿಯದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಹುಡುಗಿ, ಅವಳ ಗಂಡ, ಅವಳ ಅತ್ತೆ, ಮೂರೇ ಜನ. ಅವರು ಕೋಳಿ ಸಾಕುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಕೋಳೀ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರಂತೆ. ಅಂಜಪ್ಪ ಆಮೇಲೆ ಕಾಳಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಪುನಃ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದ. ಹುಡುಗಿ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವಳು. ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಉದ್ದೇಶವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಳು ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಪದ ಹೇಳಬೇಕು, ಅವಳು ಸಂತೋಷಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು, ಎಂದು ಇವನಿಗೆ ಚಪಲ. ಕೇರಿಯ ಜನಕ್ಕೆ ಪದ ಹೇಳಿ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ಅಂಜಪ್ಪ ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಹಾಕಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹುಡುಗಿ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದು "ಜೋಗ್ಯಪ್ಪ ನೀನು ಈ ಊರಿಂದ ಕೆಡೆದುಹೋಗುವಾಗ ಹೀಗೇ ಬಂದು ಹೋಗು" ಎಂದಳು. ಅಂಜಪ್ಪ "ಯಾಕಮ್ಮಾ ನಾನು ಈಗ ಹೊರಡು

ವನೆ" ಎಂದ. ಅವಳು "ನಿನ್ನ ಪದ ಕೇಳಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಸ ಆಯ್ತು. ನಿನಗೇನಾದರೂ ಕೊಡೋಣಾಂತ ಬಹಳ ಸಲಾ ಅಂದುಕೊಂಡೆ. ಅಾದರೆ ನೀನು ಅದನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಬೇಗನೆ ಹೊರಟುಬಿಡಬೇಕು. ನಮ್ಮತ್ತೆಗೆ ತಿಳಿದರೆ ತಂಟೆಮಾಡ್ತಾಳೆ" ಎಂದಳು. ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಭಯ. ಒಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವನು ಏನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಮುಂದಾಗಿ ಹುಡುಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ "ಜೋಗ್ಯಪ್ಪಾ ಇಲ್ಲಿ ಬಾ" ಎಂದಳು. ಇವನು ಒಳಗೆ ಹೋದ. ಹುಡುಗಿ ಒಂದು ಕೋಳಿಯನ್ನ ಇವನ ಜೋಳಿಗೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದಳು. "ಹೊರಟ್ಹೋಗು, ಹೊರಟ್ಹೋಗು" ಎಂದಳು. ಏನು ಎತ್ತ ಎಂದು ಬಹಳ ಯೋಚನೆ ಮಾಡದೆ ಅಂಜಪ್ಪ ಹೊರಟುಬಂದ. ಈಗ ಯಾರಾದರೂ ಹಿಡಿದರೆ ಏನು ಗತಿ ಎಂತ ಅವನಿಗೆ ಎದೆ ಡವ ಡವ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಗಿ ಒಳಗಿಂದ "ಭದ್ರ ಜೋಗ್ಯಪ್ಪಾ ನಾನು ಕೊಟ್ಟೆ ಎಂತ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹೇಳೀಯ" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅಂಜಪ್ಪ ಏನೂ ಮಾತಾಡದೆ ಬೇಗನೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ. ಊರಿನ ಹೊರಗಡೆ ಅರ್ಧ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾವಿ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಒಂದೇಸಮ ನಡೆದು ಒಂದು ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಈ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಮೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ.

ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಇದರ ಹಾಗೆ ಆ ಮೊದಲು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಹಾಗಾಗಬಾರದು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಕೋಳಿ ಏನೋ ಒಳ್ಳೇ ಪದಾರ್ಥವೇ. ಅದನ್ನು ಜೋಗಿಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾರು ಕೊಡಬೇಕು? ಆದರೆ ಕಂಡಹಾಗೆ ಕೊಡೋ ಭಿಕ್ಷ ಒಂದು ಮಾದರಿ. ಹೀಗೆ ಮರೆಯಿಂದ ಕೊಡೋ ಭಿಕ್ಷ ಒಂದು ಮಾದರಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಇಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೋಸ ಸೇರಿ ಹೋಯಿತು. ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಎಂಥ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ. ಎಂಥ ಚೆನ್ನಾದ ಹುಡುಗಿ. ಒಳ್ಳೇ ಮಾಗಿದ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ಹಾಗೆ ಇದ್ದಳು. ಇಂಥ ಹೆಂಡತೀನ ಮನೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದೇಕೆ ಅವಳ ಗಂಡ ಪೋಲಿ ತಿರುಗುತ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಯೋಚನೆ ಬಂತು. ಪ್ರಪಂಚವೇ ಹೀಗೆ. ಪುಣ್ಯವಂತರಾದರೆ ಪೋಲಾಟ. ಬಡವರಾದರೆ ಕಳ್ಳತನ.

ಅಂಜಪ್ಪ ಈ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿರುವಿಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಲ್ಲಿರುವುದು ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲವೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆತನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಊರಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ಇವನ ಬಳಿ ನಿಂತು "ಏನು ಜೋಗ್ಯಪ್ಪ ಕುಂತುಕೊಂಡೆ" ಎಂದನು. ಅಂಜಪ್ಪ "ಕುಂತು ಕೊಂಡೆ ಅಪ್ಪ" ಎಂದ. ಹಳ್ಳಿಯವನು "ಜೋಳಿಗೆ ತುಂಬಿತೋ" ಎಂದ. ಅಂಜಪ್ಪ "ಸಾಮಾನ್ಯ" ಎಂದ. ಹಳ್ಳಿಯವನು ಇದೇನು ರಾಗೀನೋ ಎಂತ ಜೋಳಿಗೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಅದನ್ನು ಇಣಿಕಿ ನೋಡಿದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ. ಬಂದವನು "ಇದೇನು ಜೋಗಪ್ಪ ಕೋಳಿ ಅದೆ" ಎಂದ. ಜೋಗಿಗೆ ಎದೆ ಝುಗ್ಗೆಂದಿತು. ಅವನು "ಹೌದಪ್ಪ ಅಲ್ಲೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ರು" ಎಂದ. ಇನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತರೆ ಯಾರು ಎತ್ತ ಎಂತ ಚರ್ಚೆ ಬರುವುದೆಂದು ಎದ್ದು ಜೋಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಡಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾದ. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊರ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಇವರ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡಿತು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಮೊಣಕಾಲು ಹಂಜಿಯ ಹಾಗಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಯಾಕೋ ಅನಾಹುತಕ್ಕೆ ಬಂತು ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಒಳಗೇ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲಲಾಗಿ ಆ ಹೆಣ್ಣು ದೂರದಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಾರದೆಂದು ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆ ಮುದುಕಿ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು "ಇವನೇ ಏನೇ ಜೋಗಪ್ಪ" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅವಳ ಜೊತೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯ ಆ ಊರಿನ ತಳಾರಿ. ಹೌದು ಎಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದ. ಮುದುಕಿ ಇವನನ್ನು "ಜೋಗಪ್ಪ ನಮ್ಮದೊಂದು ಕೋಳಿ. ಏನಾದರೂ ಕಂಡ್ಯಾ ನೀನು" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅಂಜಪ್ಪ "ಅದ್ಯಾವುದೋ ಹಾಳು ಕೋಳಿ ಜೋಳಿಗೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟದೆ! ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಈ ಅಯ್ಯ ಹೇಳ್ದ" ಎಂದ. ಮೊದಲು ಬಂದಿದ್ದವನು "ಯಾರೋ ಕೊಟ್ರು ಅಂದಲ್ಲಪ್ಪೊ"

ಎಂದ. "ಅಯ್ಯೋ ನಮ್ಮಪ್ಪ ಜೋಗಿಗೆ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕೋದು ಕಷ್ಟ. ಕೋಳಿ ಕೊಡೋಕೆ ಬರ್ತಾರಾ" ಎಂದ ಅಂಜಪ್ಪ. ತಳಾರಿ ಬಂದವನು ಜೋಳಿಗೇನ ತೆಗೆದ. ಒಳಗೆ ಕೋಳಿ ಮೂರ್ಛೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಮುದುಕಿ "ಪರವಾಯಿಲ್ಲ. ಪದ ಹೇಳ್ತಾನೆ ಅಂತ ಮನೆ ಹತ್ರ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕೋಳಿ ಹಾರ್ಸೋಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡಿದ" ಎಂದಳು. "ನಡೆ ಊರಿಗೆ ಗೌಡನಿಗೆ ಹೇಳೋಣ. ಚೆನ್ನಾಯ್ತು ಜೋಗಿತನ" ಎಂದು ಇವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈದಳು. ಅಂಜಪ್ಪ "ಅಮ್ಮ ಕೋಳೀನ ನಾನು ಕದೀಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕೋಳಿ ಆದರೆ ನೀನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗು. ನನ್ನ ತಂಟೆಗೆ ಬರಬೇಡ" ಎಂದ. "ಏನಯ್ಯ ಬಹಳ ಸಂಪನ್ನನಹಂಗೆ ಮಾತ ನಾಡ್ತೀಯ. ಕದಿಯದಹಂಗಿದ್ದರೆ ಕೋಳಿ ನಿನ್ನ ತಾವು ಹೆಂಗೆ ಬಂತು?" ಎಂದು ಮುದುಕಿ ಹುಡುಗಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ "ಇದು ನಮ್ದಲ್ಲವೇನೇ ಕೋಳಿ" ಎಂದಳು. ಹುಡುಗಿ "ಏನೋ ನಮ್ಮದು ಅಲ್ಲ ಅನ್ನೋ ಹಂಗದೆ, ಹೌದು ಅನ್ನೋಹಂಗದೆ. ಜೋಗಪ್ಪ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕೊಂಡು ಕೊಂಡಿರಬಹುದು" ಎಂದಳು. ತಳಾರಿ "ಇದೆಲ್ಲಾ ಯಾವ ಮಾತು. ಊರ ಗೌಡನ ತಾವ ಹೋಗೋಣ. ಸಮಾಚಾರ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳೋಣ. ಅವನು ನ್ಯಾಯ ಅಂದದ್ದನ್ನು ಮಾಡ್ಲಿ" ಎಂದ. ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡನಿಗೋ ತನ್ನಮೇಲೆ ಕೋಪ ಇದೆ ಅಂತ ಬಲ್ಲ. ಇದೇನೋ ಗ್ರಹಚಾರ ಬಂತು ಎಂತ ಅವನು ಜೋಳಿಗೇನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಮರಳಿ ಊರಿಗೆ ಹೋದ.

ಅಲ್ಲಿ ಆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದವರು, ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಇದ್ದವರು, ಎಲ್ಲರೂ ಜೋಗಪ್ಪ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದ ದಿವಸ ತಮ್ಮದೊಂದು ಕೋಳಿ ಹೋದ ಹಾಗೆ ನೆನಪು ಎಂದರು. ಗೌಡ ಬಂದ; "ಏನೋ ಜೋಗಿ, ಇಷ್ಟು ದಿನ ಹೇಳಿದ್ದು ಪದ ಅಲ್ಲ. ಈಗ ಲಾಕಾಪಿಗೆ ಕಳಿಸ್ತೀನಿ. ಆಗ ಹೇಳು ಪದಾನ" ಎಂದ. ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್ ಬಹಳ ದೂರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಪರಾಧಿ ಯನ್ನು ದಾಗೀನಾ ಸಮೇತ ರಿಪೋರ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದಾ ಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೆ ಕೇಳಿಕೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಆದವು. ಅಂಜಪ್ಪ ವಿಚಾರಣೆಯ

ದಿನ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹಾಜರಾಗುತ್ತೇನೆ ಅಂತ ಜಾಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದ.

ವಿಚಾರಣೆ ಆಯಿತು. ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಏನಿದೆ? ಮುದುಕಿ ಮನೆಯಿಂದ ಕೋಳಿ ಹೋದದ್ದು ನಿಜ. ಆ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಅವಳು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಳು. ಅದು ಜೋಗ್ಯಪ್ಪನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ. ಅದನ್ನು ಮೂರು ಜನ ನೋಡಿದ್ದರು. ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಅಂಜಪ್ಪನನ್ನ ನೀನು ಏನು ಹೇಳತೀಯಾ ಎಂತ ಕೇಳಿದರು.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಎಲ್ಲೋ ಬುದ್ಧಿ ನಾನು ಪದಾ ಹೇಳ್ತಾ ಇರಬೇಕಾದ್ರೆ ಕೋಳಿ ಬಂದು ಬೆಚ್ಚಗೆ ಅದೆ ಅಂತ ಚಳಿಗೆ ಒಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ನನಗೆ ತಿಳೀಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ತಂದುಬಿಟ್ಟೆ.

ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು: ಏನು ಪುರಾಣ ಹೇಳ್ತೀ ನೀನು. ಕೋಳಿ ಬಂದು ನಿನ್ನ ಜೋಳಿಗೆ ಒಳಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯಾ? ಸತ್ಯಾ ಹೇಳು.

ಜೋಗಪ್ಪ: ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ಸತ್ಯ ಹೇಳ್ತೀನಿ. ನೀವು ಹೇಳಿದ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಆಣೆ ಮಾಡ್ತೀನಿ. ನಾನು ಕೋಳೀ ಕದೀಲಿಲ್ಲ.

ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು: ನೀನು ಕೋಳೀ ಕದೀಲಿಲ್ಲ ಅನ್ನು. ಕೋಳಿ ಏನೋ ಜೋಳಿಗೆಗೆ ತಾನೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಕೊಟ್ರೇನೋ.

ಅಂಜಪ್ಪನಿಗೆ ಆ ಹುಡುಗಿ ಕೊಟ್ಟಳು ಎಂತ ಹೇಳಿಬಿಡಬೇಕು ಎಂತ ನಾಲಗೆಯ ಕೊನೆಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವಳು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ ಎಂತ ಹೇಳಿದ್ದದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ತನಗೆ ಸನ್ನೆಮಾಡಿದ್ದದ್ದು, ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂತು. ಏನೋ ಪಾಪ, ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಒಂದು ಕೋಳಿ ಕೊಟ್ಟಳು, ಅವಳನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು, ಎಂತ ಯೋಚನೆ ಬಂದು ಆ ಮಾತು ತಡೆಯಿತು. ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದನು. ಏನು ಹೇಳ್ತೀಯಾ ಎಂತ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಪುನಃ ಕೇಳಿದರು.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಏನು ಹೇಳ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ. ಧರ್ಮದ ದಣಿ. ನಿಜ ಏನು ಅಂತ ನಿಮಗೆ ದೇವರು ತಿಳಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಕದಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಇವನಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಾರ್ಜು ಅಂತ ಬರೆದು ನಿನ್ನ ಕಡೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅಂತ ಕೇಳಿದರು. ಅಂಜಪ್ಪ "ಅಯ್ಯೋ

ಮಾಸ್ವಾಮಿ. ನನಗ್ಯಾರು ಸಾಕ್ಷಿ. ದೇವರು ಸಾಕ್ಷಿ" ಎಂದ. ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಕಳ್ಳನಾದರೂ ಎಷ್ಟು ನಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡ್ತಾನೆ ಎಂತ ಹೇಳಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಜುಲ್ಮಾನೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ಹದಿನೈದು ದಿನ ಸಜಾ ಎಂದು ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದರು. ಅಂಜಪ್ಪ ಜುಲ್ಮಾನೆ ತೆತ್ತು ಪೆಚ್ಚು ಮುಖ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಬಂದ.

೩

ಇದಾಗಿ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಆಗಿದೆ. ಅಂಜಪ್ಪ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿ "ಸುಮ್ಮನೆ 'ಮೇಸ್ಟ್ರೀಟ್' ಅಂದ್ರೆ ಏನಾಯ್ತಪ್ಪ. ತಪ್ಪಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡುವುದು, ಸತ್ಯವಂತ್ನ ಕಾಪಾಡೋದು, ದೇವರ ಕೆಲ್ಸ. ಆ ಕೆಲ್ಸ ಮನುಷ್ಯನ ಕೈಗೆ ಬಂದಾಗ ಮನುಷ್ಯ ದೇವರ ಹಾಗೆ ನಡಕೋಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಆದೀತು ಎಂತ ಭಯದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಇಲ್ದೀರಾ ಇದ್ರೆ ಆ ಮೇಸ್ಟ್ರೀಟ್ರು ಬೇಡಿಹಾಕತೇನಂದರಲ್ಲಾ ಹಂಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಆದಾತು" ಎಂದ.

ನಾನು: ನೀನು ಹೇಳೋದು ಸರಿ ಅಂಜಪ್ಪ. ಆದರೆ ಏನಾಯ್ತು ಅಂತ ನೀನು ಹೇಳ್ದೀರಾ ಇದ್ರೆ ಮೇಸ್ಟ್ರೀಟರಿಗೆ ತಿಳೀಬೇಕು ಹೇಗೆ?

ಅಂಜಪ್ಪ: ಹೇಳೋ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯ ಮಾಡೋದಾದ್ರೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ಬುದ್ಧಿವಂತ್ರು ಯಾಕೆ ಬೇಕು? ಸತ್ಯಾವು ಏನು ಎಂತ ತಿಳಕೊಳ್ಳೋದು ಮೇಸ್ಟ್ರೀಟ್ರ ಕೆಲ್ಸ.

ನಾನು: ಹುಡುಗಿ ಮರ್ಯಾದೆ ಉಳಿಸಬೇಕೂ ಅಂತ ನೀನೇ ಜುಲ್ಮಾನೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಂಗಾಯ್ತು. ಒಳ್ಳೆಯದಾಯ್ತು ಬಿಡು.

ಅಂಜಪ್ಪ: ಅಯ್ಯೋ ಅದೇನ ಕೇಳ್ತೀಯಾ? ಅವಳು ಒಬ್ಬವನ ಕೂಡ ನ್ಯಾಸ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳಂತೆ. ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಅವನಿಗೆ ಕೋಳಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳಂತೆ. ಅವರತ್ತೆ ಕೋಳಿ ಏನಾದುವು, ಕೋಳಿ ಏನಾದುವು, ಎಂತ ಕೇಳ್ತಾ ಇದ್ಲಂತೆ. ಯಾರೋ ಕದ್ದಿರಬೇಕು ಅಂತ ಹುಡುಗಿ ಹೇಳ್ತಾ ಇದ್ಲು. ಆ ಅತ್ತೇಗೆ ನಂಬಕಾ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಲ ಕೋಳಿ ಹೋದ ಹೊತ್ನ್ಯಾಗೆ ಇಂಥಾವರ ಕೈಯಾಗೆ ಇದೇ ಅಂತ

ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ರೆ ತನ್ನ ಮೋಸ ಮುಚ್ತಾದೇ ಅಂತ ಇದೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಗೀನೇ ಮಾಡಿದಳೂ ಅಂತ ನನಗೆ ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು.

ರಂಗಪ್ಪ: ಏನು? ಹುಡುಗಿ ನಿನಗೆ ಕೋಳಿ ಕೊಟ್ಟು ಅತ್ತೆಗೆ ತಾನೇ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಲೆ?

ಅಂಜಪ್ಪ: ಊಂ, ಹಂಗೇ ಆಯ್ತು ಅಂತನ್ನ. ಅತ್ತೆ ಬಂದ್ಲು, ಕೋಳಿ ಎಲ್ಲಿ ಅಂದ್ಲು. ಸೊಸೆ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಅಂದಳು. ಅತ್ತೆ, ಹಂಗಾದ್ರೆ ಏನಾಗಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಿದ್ರಾ, ಅಂತ ಕೇಳಿದಳು. ಸೊಸೆ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಾ, ಅಂದ್ಲು; ಆಮೇಲೆ, ಯ್ಯಾರೋ ಜೋಗಪ್ಪ ಬಂದಿದ್ದ, ಅಂದ್ಲು. ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯುವನು, ಹೌದು ಜೋಗಿ ಇತ್ಲಾಗಿಂದ ಬಹು ಬಿರ್ನೆ ಹೋಗ್ತಾ ಇದ್ದ, ಅಂದ. ಸರಿ, ಕಾಲ ಎಲ್ಲ ಸೇರ್ರು, ನಾನು ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದೆ.

ರಂಗಪ್ಪ "ಆಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಗೀನ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಹುದೇ ಅಂತ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ" ಅಂದ. ಅಂಜಪ್ಪ "ಅಪ್ನ, ನೀವೆಲ್ಲಾ ಹೈಕ್ಳು, ನಾನು ಮುದುಕ್ನಾದಿ. ಸನ್ನ ಪ್ರಾಯದ ಮಾತು ಈಗ ಯಾಕ ಕೇಳೀಯಾ? ಹೋದ್ನಿ, ಕೇಳಿದ್ನಿ, ಎಲ್ಲಾ ಆಯಿತು" ಎಂದ. ನಾವು ವಿವರವನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ರಂಗಪ್ಪ, "ಸರಿ ಬಿಡು. ನಿನ್ನ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರೇನಾದರೂ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥ ಅಂತ ತಂದ್ರೆ ಸತ್ಯ ಏನು ಅಂತ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡ್ತೀನಿ" ಅಂದ. ಅಂಜಪ್ಪ "ಇನ್ನ ನಾನು ನರಮನುಸನ ಮುಂದೆ ಏನು ಬಂದೇನು, ಬಿಡಪ್ನ. ಇನ್ನ ನನ್ನ ಮೇಸ್ತ್ರೀಟು ನಮ್ಮಪ್ಪ ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟರಮಣಸ್ವಾಮಿ. ಹೋಗ್ಬೇಕು, ನಿಲ್ಲಬೇಕು; ಏನೋ ಅನ್ನೋ ಹೊತ್ಗೆ ತಪ್ಪಾಯ್ತು ಅಂತ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕು. ನಮ್ಮಪ್ನ ಕಾಪಾಡ್ತಾನೆ" ಎಂದ. ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದೆವು. ಅಂಜಪ್ಪ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದು "ಅಪ್ನಾ ನೀನು ಮೇಸ್ತ್ರೀಟಾದ್ದಕ್ಕೆ ನನ್ಗೆ ಒಸಿ ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಕೊಡಲೊಲ್ಲೆಯಾ?" ಅಂದ. ರಂಗಪ್ಪ ಹುಡುಗರನ್ನ ಕರೆದು ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಕೊಡಿಸಿದ. ಅಂಜಪ್ಪ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, "ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕ ಇರ್ಲಿ. ಇನ್ನ ಬರೋಣಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದ.

ಪಂಡಿತನ ಮರಣಶಾಸನ

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ರಾಜಪದವಿಗೆ ಬಂದ ಒಡನೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಧಾನನಾದನು. ಒಡೆಯರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದು ಹಂಗಳದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಣಿಂದ ಪಂಡಿತನ ಪರಿಚಯ. ಅವನು ಮತದಿಂದ ಜೈನ, ಜಾತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಆಗ ಅವನು ಚಾಮರಾಜನಗರದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾದ ಆಸ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯದಿಂದಲೂ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಂಡಿತನಿಗೂ ಒಡೆಯರ ತಂದೆಗೂ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಸ್ನೇಹ. ಪಂಡಿತನು ಯಾವಾಗಲೋ ಒಂದುಸಲ ಒಡೆಯರ ಜಾತಕವನ್ನೂ ಹಸ್ತದ ರೇಖೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ "ಅಣ್ಣಾಜಿ, ನೀನು ರಾಜನಾಗುತ್ತೀಯೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಒಡೆಯರ ಮನೆಯವರು ಮೈಸೂರ ಅರಸರ ಅನುಬಂಧಿಗಳು ನಿಜ. ಆದರೆ ಈ ಬಾಲಕನಿಗೆ ದೊರೆತನ ಬರಬಹುದೆಂದು ಆಗ ಯಾರೂ ಊಹಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಂಡಿತನ ಮಾತಿನಿಂದ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವೇನೋ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಅವರು ನಂಬಲಿಲ್ಲ.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗನನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, "ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಕಲಿಯಬೇಕು. ಕತ್ತಿಯ ಸಾಮು ಕಲಿಯಬೇಕು. ದೊರೆತನ ಬಂದರೆ ದೇಶವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಳುತ್ತೇನೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು. ದೊರೆಯಾದಾಗ್ಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಮಂತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏನು ಹೇಳುತ್ತೀಯಾ? ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳುವನು. ಬಾಲಕನು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹೂಂ ಹೂಂ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕೊನೆಯ ಮಾತಿಗೂ ಹೂಂ ಎಂದನು. ಅವನಿಗೆ ಅದು ಒಂದು ಆಟದ ಮಾತು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಪಂಡಿತನ ಮಾತು ನಿಜವಾದರೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಕಂಡಿತು. ಆದರೆ ಆಗ ದೊರೆತನ ಇವರ ದಾಯಾದಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಇದಾದ ಕೆಲವು ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಮರಳಿ

ಒದಗಿದ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜನು ಅರಸಾದನು. ಆಗ ಅವನು ಹಿಂದಿನ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರು ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷರೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರದೇಶಕ್ಕೆ ಮೊಗಲ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತಂದವರು ಇವರು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೋಶ ತುಂಬಿರುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದು ಇವರು ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಹರಿದುಬರುವ ಪ್ರವಾಹ ಬತ್ತದೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಇವರ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರವಾಹ ಒಂದು ಜೀವನದಿಯಾಯಿತು. ಒಡೆಯರು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯಾಣದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಗೆ ಮೀರಿದ ರೀತಿಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನ ಮಂತ್ರವು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿತು. ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏನುಮಾಡುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವನ ಕುಶಾಗ್ರ ಬುದ್ಧಿ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ಪಂಡಿತನಿಗೆ ಸಂಸಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲಸ ಹೊರತು ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಹವ್ಯಾಸ ಇಲ್ಲ. ರಾಜನ ಮಂತ್ರ, ಅವನೊಂದಿಗೆ ಚದುರಂಗ, ಬಿಡುವಾದಾಗ ಓದು, ಇದೇ ಅವನ ಬದುಕು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ತನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಈಗ ಹೀಗೆ ನೆರವಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಪಂಡಿತನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವೂ, ಹಿರಿದಾದ ಅಭಿಮಾನವೂ, ಅಚಲವಾದ ಪ್ರೇಮವೂ ಹುಟ್ಟಿದವು. ರಾಜನೂ ಮಂತ್ರಿಯೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಜರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪ್ರಧಾನನಿದ್ದನು. ಅವನ ಮನೆಯವರು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅರಮನೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನೂ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನು. ಪಂಡಿತನು ಚಾಮರಾಜನಗರದಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಧಾನಪದವಿಗೆ ಬಾರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಧಾನರಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಜನರಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನೂ ಒಬ್ಬನು.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಇವನು ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾದನು. ಅರಮನೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ಪದ್ಮರಸ ಪಂಡಿತನೂ ಈತನ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ಒಡೆಯರು ದೊರೆತನಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯದ ವಸೂಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ನಡೆದು ಒಂದೆರಡು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ಸ್ಥಳದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಗೋ ಪಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಜನರು ಕಂದಾಯ ಕೊಡದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡರು. ಒಡೆಯರ ಪ್ರಕೃತಿ ಖಂಡಿತ ವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಕೆಲಜನರು ದಂಗೆ ಎದ್ದರು. ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಗಮರು ದಂಗೆಕಾರರನ್ನು ಉತ್ತೇಜನಗೊಳಿಸಿದರಂತೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ತಾವೇ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೋಗಿ ದಂಗೆಯನ್ನಡಗಿಸಿ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದರು. ದಂಗೆಯ ಜನರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ಸಭೆಯನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಜಂಗಮರಿಗೆ ಕ್ರೂರವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದರು. ಈ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನೇ ಕಠಿಣನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಆಗದವರು ಅವನು ಜೈನನಾದ್ದರಿಂದ ವೀರಶೈವರ ಮೇಲಣ ಪೂರ್ವದ ವೈರವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಮಾತನ್ನು ಹರಡಿದರು. ರಾಜರು ಮಾಡಿದ ಏರ್ಪಾಡಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನ ಹೆಸರು ಕೆಟ್ಟಿತು. ಇವನು ಜಂಗಮರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ವೀರಶೈವರು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಇರುವುದಾಗಿ ವರ್ತಮಾನ ಹುಟ್ಟಿತು.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹೆದರುವ ಚೇತನವಲ್ಲ. ಏನಾಗ ಬೇಕೊ ಅದು ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯ. ದೇವರು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದಾನೆ ಎಂಬ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವವನಂತೆ ಇಂಥ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಬೇಕಾದವರು ಏನಾದ ರೊಂದು ಎಚ್ಚರದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಹಸನ್ಮುಖ

ದಿಂದ "ನಾವು ಏನೂ ಅನ್ಯಾಯಮಾಡಿಲ್ಲ. ಇದರಮೇಲೆ ಹಗೆಯಾದವನಿಗೆ ನಾವು ಏನು ಮಾಡುವಹಾಗಿದೇವೆ? ದೇವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಹೇಳುವನು.

ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಧಾನನೂ ಉಳಿದ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಮಿಳಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಾತಿ ಮತಗಳ ಜಗಳ ಬಂದಾಗ ನಾಲ್ವರೂ ಕುಳಿತು ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಏನಾದರೊಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರುವರು. ಒಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ತಾನೇ ಏನಾದರೊಂದು ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಉಳಿದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೂ ಅದನ್ನು ರಾಜನಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರಂತೆ ನಡೆಸುವುದೂ ಉಂಟು. ಒಂದು ಸಲ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೂ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಬಂದಿತು. ಬೇಲೂರು ಸೀಮೆಯ ಒಂದು ದೇವಾದಾಯದ ಉಂಬಳಿಯ ಗ್ರಾಮ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಬೇಲೂರಿನ ಚೆನ್ನಕೇಶವದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹಳೇಬೀಡಿನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಜೈನರು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇವಾಲಯದ ಉಂಬಳಿಯೆಂದೂ ಅದನ್ನು ತಮಗೆ ಕೊಡಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಯಾವುದೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಜೈನದೇವಾಲಯದಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇವರಿವರ ವ್ಯವಹಾರ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಪ್ರಧಾನನಾದಾಗ ಜೈನರ ಜನಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇದರಮೇಲೆ ಹಳೇಬೀಡಿನ ಸೀಮೆಗೆ ಬುಚ್ಚಣ್ಣನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಜೈನ ಮತಸ್ಥನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾದನು. ಆಗ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಈ ಉಂಬಳಿ ಜೈನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ ಎಂದು ರಾಜರಿಗೆ ಒಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನಾ ಪತ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅವನು ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ವೈಷ್ಣವರ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿದನು. ವಿಜ್ಞಾಪನಾ ಪತ್ರ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಪಂಡಿತನು ಅವನನ್ನು ಕರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇದು ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಗ್ರಾಮ

ವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಜನರು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ತಾವು ರಾಜನಲ್ಲಿ ದೂರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ರಾಜನಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಹಮಾಡಿ ಆ ಜನರು ಪ್ರಭುವನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬರುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದನು.

ಆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಛೇರಿ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಬಿಜಮಾಡಿ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸುಖಾಸೀನರಾದರು. ಅವರ ಎರಡು ಕಡೆಗೆ ಇತ್ತ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತ ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅತ್ತ ತಿರುಮಲಾರ್ಯ ಪದ್ಮರಸ ಪಂಡಿತರು ಕುಳಿತಿದಾರೆ. ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವರು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಲು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜರು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಇವರ ದೂರು ಏನು, ತಾವು ಬಲ್ಲಿರಾ ಪಂಡಿತರೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ: ಇರುಳಾಪುರ ಗ್ರಾಮದ ವಿಚಾರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಬಿನ್ನವಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಉಳಿದ ವಿವರ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿದರೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಶ್ರುತವಾಗುತ್ತೆ. ನಮಗೂ ತಿಳಿಯುತ್ತೆ.

ರಾಜ: ಹೇಳಲಿ.

ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ಆ ನಿಂತಿದ ಜನರಿಗೆ "ಮಹಾಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿ" ಎಂದನು. ಆ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಮುಖಂಡನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಇರುಳಾಪುರ ಗ್ರಾಮ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಬುಚ್ಚಣ್ಣನೆಂಬ ಜೈನ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಬಂದು ನಮಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಜೈನರು ಕೆಲಜನರನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿ ಅದು ಹಳೇಬೀಡಿನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಯಾದ ಗ್ರಾಮವೆಂದು ಅವರಿಂದ ಒಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನಾ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ಗ್ರಾಮ ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆಯತಕ್ಕದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾಸನ್ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಚೆನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ

ಆಲಯದ ನೌಕರರು. ಆ ಗ್ರಾಮದ ವರಮಾನದಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಸೇವೆಗಳು ನಡೆಯಬೇಕು; ನಾವು ಜೀವಿಸಬೇಕು. ಅದು ತಪ್ಪಿದರೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮುಖ್ಯ ವರಮಾನ ತಪ್ಪುತ್ತೆ. ನಮ್ಮ ಅನ್ನ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಕೈಸೇರುತ್ತೆ. ದೈವಸ್ವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವದ ಅಪಹಾರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಪ್ರಭುವಿಗೂ ಅದು ಅಮಂಗಳ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಹಮಾಡಿ ಸನ್ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಿಂದೆ ಆದ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡಿಸಿ ದೇವರ ಸೇವೆ ಎಂದಿನಂತೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಅನ್ನ ಎಂದಿನಂತೆ ನಮಗೆ ಉಳಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆಯೋಣವೆಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಗ್ರಾಮ ಎಂದಿನಂತೆ ಬೇಲೂರಿನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ" ಎಂದನು. ರಾಜರು "ಇದು ಯಾವಾಗ ಆಯಿತು ಪಂಡಿತರೇ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು "ಈಗ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದೆ. ಆಗ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಮಾಡಿದ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಸ್ಥಳದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯ ವಿಚಾರವಾದಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಪದ್ಮರಸ ಪಂಡಿತರೂ ಇದ್ದರು" ಎಂದನು. ರಾಜರು "ಅಂದು ತಿರುಮಲಾರ್ಯರು ಏಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷನು "ಆಗ ಮೂರು ದಿನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯವೆಂದು ಬರಲಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. ರಾಜರು "ಸರಿ ಇನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ? ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧಾರ ನಿಲ್ಲಬೇಕು" ಎಂದರು. ಎದುರಲ್ಲಿದ್ದ ಅರ್ಥಿಗಳು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ನಾವು ಬಡವರು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತೇವೆ" ಎಂದರು. ರಾಜರು "ಇಲ್ಲವೆ ನೀವು ಕೆಡಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ಅವರು ಕೆಡಬೇಕು. ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ಅನುಭವಿಸುವಂತಿಲ್ಲ" ಎಂದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು "ಅವರು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಚಾರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ವೇದ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಒಂದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಆ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಕಿತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡು

ತ್ತಿದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಹಾಗಾಯಿತು, ಇದು ಬೇಡ, ಎಂದು ಅವರ ಬಿನ್ನಪ'' ಎಂದನು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ''ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಆಯಿತು ತಿರುಮಲಾರ್ಯರೆ. ಈಗ ನೂರು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಅದು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಾಮ. ಆಗ ಯಾರೋ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಅಧಿಕಾರಿ ಅದನ್ನು ಆ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಬೇಲೂರು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಸಿದನಂತೆ. ಅದು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಜನರು ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಬಸತಿಯ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮದ ವರಮಾನ ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ದಾಖಲೆ ಇದೆ. ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಈ ಗ್ರಾಮದ ವರಮಾನ ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದಕ್ಕೆ ಬರಹದ ಪ್ರಮಾಣ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಾಂಬರಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದದ್ದು'' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ''ನಿಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಈ ಗ್ರಾಮದ ವರಮಾನ ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಇದೆಯೇ'' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅವರು ''ಇದೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇವೆ'' ಎಂದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ''ಸರಿ, ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ತರುವುದಕ್ಕೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಏನು ಕಷ್ಟ?'' ಎಂದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ''ಪಂಡಿತರೆ, ಈ ಬಡಪಾಪಿಗಳ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಸುಕೊಂಡದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಇಲ್ಲದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವರೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ತಾವು ದೊಡ್ಡವರು, ಇಂಥ ಮಾತನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು?'' ಎಂದನು. ಪಂಡಿತನು ''ನಾನು ಇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಕಡೆ ಹೀಗಾಗಿರುವುದು ನಿಜ. ನೀವೂ ನಾವೂ ಈ ವಿಷಯ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಮಾತನಾಡಿಲ್ಲವೆ? ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದಾಗ ಅನೇಕ ಜೈನ ದೇವಾಲಯಗಳಿಂದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ನೀವೇ ಹೇಳಿದ್ದೀರಿ, ನಾನೇ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ'' ಎಂದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ಅರಸನನ್ನು ಕುರಿತು ''ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಇದು ನನ್ನ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತರ ಚರ್ಚೆಯಾಗಬಾರದು. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಹಾಸನ್ನಿಧಾನ ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಎಂದೋ ಯಾರೋ ಜೈನರಿಂದ ಸ್ವತ್ತನ್ನು

ಕಿತ್ತು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ದಿವಸ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ರಿಂದ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಿತ್ತು ಜೈನರಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಸರಿಯಾದೀತೆ? ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಂದು ಕಿತ್ತು ಕೊಟ್ಟರೆನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲ ಗತಾನುಗತವಾಗಿ ಕೇಳಿ ದ್ದೇವೆಯೇ ಹೊರತು ಅಂದು ನಡೆದ ವಿಚಾರ ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ನಾವು ಕಾಣದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಂಡಹಾಗೆ ಇಂದು ಒಂದು ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡ ಬಹುದೆ?'' ಎಂದನು. ಪದ್ಮರಸ ಪಂಡಿತನು ''ಕಾಣದ ಅನ್ಯಾಯ ಯಾವುದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ? ಇವರು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆಯೇ ಅದು ಹಿಂದೆ ಜೈನ ದೇವಾಲಯವಾಗಿ ತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಜೈನರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕೊಂಡದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಜೈನ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ ಅವನ್ನು ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಜಿನಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೀದಿಗೆ ಹಾಕಿದರು'' ಎಂದನು. ರಾಜರು ''ಬಟ್ಟೆ ಯಿಲ್ಲದ ದೇವರು, ಇವನಿಗೆ ಮನೆ ತಾನೇ ಏತಕ್ಕೆ ಎಂತಲೇನೋ'' ಎಂದು ನಕ್ಕರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ''ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಯಾರೋ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪಾಪಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನವಿಸಲು ಬಂದಿರುವಾಗ ಅವರ ಅರಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಏನಾದರೊಂದು ಪರಿಹಾರವಿದೆಯೆ ಇಲ್ಲವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ ನಮ್ಮ ಪಂಡಿತರು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ವಿವಾದ ವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇವರು ಹೇಳುವ ಮಾತು ನಿಜವೇ ಆದರೂ, ಈ ಅಶನಾರ್ಥಿಗಳ ಅರಿಕೆಗೂ ಅದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಇಂಥ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆಯೂ ಕಡಮೆ. ಯಾವ ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯ ಹಿಂದೆ ಜೈನ ದೇವಾಲಯವಾಗಿತ್ತು, ಯಾವುದನ್ನು ಕಂಡು ಇವರು ಇಂಥ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ?'' ಎಂದನು. ಪದ್ಮರಸ ಪಂಡಿತನು ''ನಿಮ್ಮ ಮುಖ್ಯವಾದ ಊರು ಮಂಡ್ಯದ ಜನಾರ್ದನ ದೇವಾಲಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜೈನ ದೇವಾಲಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ನಿಮ್ಮವರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆ?'' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ''ನಮ್ಮವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಗೌರವ, ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಗೌರವವಿಲ್ಲ,

ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಇಂಥ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ಬಲ್ಲವರು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಬಹುದೆ? ಹೇಳುವ ಆ ಮೂಢನಿಗೆ ಅದು ಒಂದು ಹೆಮ್ಮೆ. ಜೈನ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯ ಮಾಡಿದರೆನ್ನುವುದೇನು? ದಿನ ಒಂದಕ್ಕೆ ಐನೂರು ಜನ ಜೈನರನ್ನು ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರು ಕಲ್ಲುಗಾಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸಿದರೆಂದು ನಮ್ಮವರು ಜಂಬ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರುಣೈಕಸಿಂಧು ಎಂದು ಹೇಳುವವರೂ ಇವರೆ. ಐನೂರು ಜನ ಜೈನರನ್ನು ಕಲ್ಲುಗಾಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸಿದರು ಎಂದು ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುವವರೂ ಇವರೆ. ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದ ಇವರ ಮಾತಿಗೆ ನಾವು ಬಹಳ ತೂಕ ಕಟ್ಟಬಾರದು" ಎಂದನು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು "ಮಾತು ಎತ್ತಲೋ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜ. ಈ ಗ್ರಾಮದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ಅದು ಹಿಂದೆ ಜೈನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅಂದು ಆ ತೀರ್ಪನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು" ಎಂದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು "ತಾವು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಾನೂ ಅದೇ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಲ್ಲವೆ" ಎಂದನು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷನು "ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ಅದು ಅವರವರ ಮನೋಧರ್ಮ" ಎಂದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು "ಇದೇನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವೆ ಪಂಡಿತರೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಪಂಡಿತನು "ನನಗೆ ನಿಮಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ ತಿರುಮಲಾರ್ಯರೆ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ನೀವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಲ್ಲದ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತೀರಿ" ಎಂದನು. ರಾಜರಿಗೆ ಈ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಒಡನೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. "ನೀವು ಕೇಳಿದ್ದು ಏನು ತಿರುಮಲಾರ್ಯರೆ" ಎಂದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು, "ನಮ್ಮ ಪಂಡಿತರ ಮತದ ಪ್ರಕಾರ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವೆನ್ನುವುದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿರುವ ಜ್ಞಾನ. ಅರ್ಹಂತ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನೋಡದೆಯೇ ಅದರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯಂತೆ. ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದನ್ನು ನಾನು

ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವೆಂದೆ. ಅದರಿಂದ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿದೆ" ಎಂದನು. ರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗು, ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ಮಯ. "ಪಂಡಿತರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಕೋಪ ವೇಕೆ? ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವನ್ನು ನೀವೂ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದರಾಯಿತು" ಎಂದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು "ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿ. ನಮ್ಮ ಮತ ಅಡ್ಡಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿನ ದೀಪವಂತೆ. ದ್ವೈತವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು. ಅದ್ವೈತವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೆಂದು ಎರಡು ಕಡೆಗೂ ಮುಖವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಯುವವರಂತೆ ನಾವು" ಎಂದನು. ಪದ್ಮರಸ ಪಂಡಿತನು "ಅದು ಸರಸದ ಮಾತು. ನೀವೂ ಜೈನ ಮತವನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ಈ ಹೊತ್ತಿನ ಮಾತು ನಿಷ್ಠುರದ ಮಾತು" ಎಂದನು. ಇವರಿವರ ಜಗಳವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹರಿಸುವುದೆಂದು ರಾಜರು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಮಧ್ಯೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನಡೆಸಿದರೆ ಆಮೇಲೆ ವಿವಾದವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಸರಿಪಡಿಸಬಹುದೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯಾಶೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ಕುರಿತು "ತಿರುಮಲಾರ್ಯರು ಜೈನ ಮತವನ್ನು ಇನ್ನೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಪದ್ಮರಸನು "ನಮ್ಮ ಮತದ ಮೂಲಸೂತ್ರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗೆ ತಿಳಿದಹಾಗೆ ಸ್ಯಾದ್ವಾದ. ಸ್ಯಾತ್ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇವರು, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೇಡಿಯ ಮತ ನಿಮ್ಮ ಮತ, ಏನು ಹೇಳಿದರೂ 'ಇರಬಹುದು' ಎನ್ನುತ್ತೀರಿ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಹೆಂಗಸು ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಮತದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದನು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು "ಇಂಥ ಮಾತು ಸರಸದ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಹುವೇಳೆ ನಿಜವಾದ ಅಸೂಯೆಯನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮವರೇ ಮತ ಕೆಟ್ಟು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ರಾದರು, ಅವರ ವಂಶದವರು ತಮ್ಮ ತಾತಂದಿರ ಮತವನ್ನು ಹಳಿಯು ತ್ತಿದಾರೆ" ಎಂದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಿಗೆ ಬಹು ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಅವನು ಎದ್ದುನಿಂತನು. "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಪಂಡಿತರು ಮಹಾಸನ್ನಿಧಿ ಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಜೈನವಂಶಜನೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೀನಾಯ

ವಾದ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಣೆ ಯಾಗಬೇಕು. ನಾನು ಮರಳಿ ಸನ್ನಿಧಿಯ ಸೇವೆಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಈ ಪಾಷಂಡ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಇರಲಾರೆ. ಭಗವದಪಚಾರ ವಾಯಿತು. ಭಾಗವತಾಪಚಾರನಾಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪಚಾರ ವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕುಳಿತಿರಲಿ" ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು "ನೀವು ಜೈನ ವಂಶಜರೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆನೆ, ಏಕೆ ಕೋಪ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ? ಕುಳ್ಳಿರಿ" ಎಂದು ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನು ಮರಳಿ ಕುಳಿತಮೇಲೆ ರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು "ವಿಷಯವೇನೋ ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪುನಃ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾದದ್ದೇ. ನಮ್ಮ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಪ್ರಜೆಗಳು ಗ್ರಾಮ ಹೋಯಿತೆಂಬ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಈಗ ಎಂಟು ದಿವಸದ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಬುಚ್ಚಣ್ಣನನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಹೊಡೆದರಂತೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಗಲಭೆ ಆಗುವುದೆಂದು ನಮಗೆ ತೋಚ ಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅರ್ಥಿಗಳ ಮುಖಂಡನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ನಾವು ಯಾರೂ ಜನರನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಂಥವರಲ್ಲ. ಹುಡುಗರು ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಪುಂಡಾಟಮಾಡಿದರು. ದೊಡ್ಡವರು ಅಡಗಿಸಿದೆವು. ಕೆಲವು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಏಟು ಬಿದ್ದದ್ದುಂಟು. ಅವರು ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಯಾರೋ ಸಂಸಾರಿಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದರೆಂದು ಜನ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಡೆಯವರು ಹೊಡೆದರೆಂದೇ ನಮಗೆ ವರ್ತಮಾನ ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಹುಡುಗರು ಪುಂಡುಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಿ ಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವರೆ? ಏಕೆ, ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನ ರವರನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತೇವೆಂದು ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರು ಹೇಳಿದರು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಏನಾಗಬೇಕು" ಎಂದನು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು "ಸರಿ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಹಾಗಿದೆ. ಅಂದು ಕಂದಾಯದ ಮಾತಿಗೆ ಜಂಗಮ ಮೇಲೆ ಎದ್ದ. ಈಗ ಜಮೀನಿನ ಮಾತಿಗೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮೇಲೆ ಏಳುತಾನೆ. ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲವೆ" ಎಂದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಿಗೆ ಮರಳಿ

ಬಹು ಕೋಪ ಬಂದಿತು. "ಮಹಾಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ಪಂಡಿತರೆ. ದಂಗೆ ಎದ್ದ ಜಂಗಮನಿಗೂ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವ ವೈಷ್ಣವನಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಯ ಸಾಮ್ಯ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದೆನು. ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಅವರು ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕು ಮಾತನ್ನು ಲಾಲಿಸೋಣವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮಹಾಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವುದೋ ಅದನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡೋಣವಾಗಲಿ. ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಮಾತಿನಿಂದ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೆ ನಾಲ್ಕು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಆಡಿ ನಾಲ್ಕು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಬಹುದು. ನನಗೆ ಅದು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಬಂದು ಮರಳಿ ಸನ್ನಿಧಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಹೊರಟುಹೋದನು. ರಾಜರು ಅರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು "ಒಳ್ಳೆಯದು, ನೋಡೋಣ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ನಿಮಗೆ ಪುನಃ ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಪದ್ಮರಸನನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಸಜ್ಜೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಚದುರಂಗವಾಡಲು ಕುಳಿತರು.

ಚದುರಂಗದ ಆಟ ಮುಗಿಯುವುದು ರಾತ್ರಿ ನಾಲ್ಕು ಗಳಿಗೆಯಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅರಸರು ಸೇವಕನನ್ನು ಕರೆದು ಪಂಜಿನವನು ಇದ್ದಾನೆಯೋ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಸೇವಕನು "ಇದಾನೆ ಬುದ್ಧಿ" ಎಂದನು.

ಅರಸರು "ಜೊತೆಗೆ ವೈಗಾವಲು ಹೋಗಲಿ" ಎಂದರು.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು "ಅದೇನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ ಪ್ರಭು. ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಬರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದನು.

ಅರಸರು "ಇದ್ದರೆ ತಪ್ಪೇನು. ನಿಮಗೆ ಆಗದ ಜನ ಅನೇಕರು ಇದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಈ ಇರುಳಾಪುರದ ವೈಷ್ಣವರು ಬೇರೆ" ಎಂದರು.

ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು "ಪಾಪ ಇವರು ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಜನರಲ್ಲ. ಏನೋ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಕೋಪ ಬಂದಾಗ. ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧ ಬೆಳೆಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನ್ನ ತಪ್ಪಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ದುಃಖ ಪಡುತ್ತಿದಾರೆ. ನಾಳೆ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಇನ್ನೊಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರಾಯಿತು. ಇವರೂ ಪ್ರಜೆಗಳೆ, ಅವರೂ ಪ್ರಜೆಗಳೆ. ಯಾರು ಹಸಿದರೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಹಸಿದಂತೆ" ಎಂದನು.

ರಾಜರು: "ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಏಕೆ ಕಿತ್ತು ಕೊಂಡಿರಿ?"

ಪಂಡಿತ: "ಜೈನನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹಿಂದೆ ಯಾರೋ ವೈಷ್ಣವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದು ಅನ್ಯಾಯ ಎಂದು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ಯವರು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಜೈನನಿಗೆ ಕೊಡೋಣವಾಯಿತು."

ರಾಜರು ನಕ್ಕರು. ಪಂಡಿತನು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಅರಸರು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅಂಗರೇಕನ್ನು ಕಳೆದು ಮಡಿವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಸೇವಕನೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದ "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕೊಲೆಗಾರರು ಬಡಿದರಂತೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಅರಸರು "ಆಹಾ, ಎಲ್ಲಿ, ಏನಾಯಿತು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನ ಮನೆ ಕೋಟೆಯ ಉತ್ತರದ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಯ ಬೀದಿಯ ಒಂದು ಮಹಡಿ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ದಾರಿ ಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಮನೆಮನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂದಿಗಳು. ಆ ಸಣ್ಣ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮುಂದೆ ಪಂಜಿನವನು ಹಿಂದೆ ಕಾವಲವನು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಒಂದು ಬರೀ ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯಿಂದ ಯಾರೋ ಧುಮುಕಿ ಪಂಡಿತನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ತಲೆಗೆ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟರು. ಹೋ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಪಂಡಿತನು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಕಾವಲಿ ನವನು ಅಪ್ರತಿಭನಾದನು. ಎಚ್ಚತ್ತು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಕೊಲೆ

ಗಾರರು ಓಡಿದ್ದರು. ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಗಳ ಜನ ಬಂದರು. ಪಂಡಿತನ ತಲೆಯಿಂದ ರಕ್ತ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಬೆನ್ನು ಎದೆಗೂಡು ಮುರಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನು ಕಾವಲವನನ್ನು ಕುರಿತು "ಅರಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸು, ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕಾವಲವನು ಅರಮನೆಗೆ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಅವನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನು.

ಅರಸರಿಗೆ ಪಂಡಿತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಗೌರವ ಬಹು ಪ್ರೇಮ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಒಡನೆಯೇ ಆ ಕೊಲೆಗಾರರನ್ನು ಹಿಡಿಸಿ ಬಲಿಹಾಕಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು. ಪಂಡಿತನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ತೀವ್ರವಾದ ಆಸೆಯಾಯಿತು. ಮರಳಿ ಅಂಗರೇಕನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸೇವಕರನ್ನು ಕುರಿತು, ಊಳಿಗದವರನ್ನು ಕರೆ, ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸು, ಪಂಡಿತರ ಮನೆಗೆ ನಡೆಯಿರಿ, ಎಂದರು. ಅದಾದ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಅರಸರು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅವನು ಮಲಗಿದ್ದ ಮಂಚದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು.

ಒಡೆಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಪಂಡಿತನು ಏಳಲು ಯತ್ನಮಾಡಿದನು. ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅರಸರು "ಚೆನ್ನಾಯಿತು. ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ಬಿದ್ದಿರುವಾಗಲೂ ನಮಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಬೇಕೆ?" ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮುಟ್ಟಿ ಮಲಗಿರೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ "ಹೇಗಿದೆ, ಏನಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಪಂಡಿತನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ "ನನ್ನ ಇಹಲೋಕದ ಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಯಿತು. ನಾನು ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದೇ ಕಡೆಯ ದರ್ಶನವೋ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಮಹಾಪ್ರಭು ಕರುಣಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಜಯ್ಗೈದಿರಿ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆ" ಎಂದನು. ರಾಜರಿಗೆ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿತು. ಪಂಡಿತನು ಬಹಳ ನೋವೆಂದು ಸನ್ನೆಯಿಂದ ತೋರಿಸಿದನು. ರಾಜರು ಮೆಲ್ಲನೆ "ಯಾರು ಹೊಡೆದರೊ? ತಿರುಮಲಾರ್ಯರ ಕಡೆಯವರೋ?" ಎಂದರು. ಪಂಡಿತನು ಅಗಲವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು "ಅಯ್ಯೋ ಉಂಟೆ". ಎಂದನು. ರಾಜನು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಪಂಡಿತನು ಒಂದು ಕ್ಷಣಬಿಟ್ಟು "ಆ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಾರಭ್ಯ ನಿಮ್ಮ ಏಳ್ಗೆಯನ್ನು

ಬಯಸಿದೆ. ಸೇವೆ ಮಾಡಿದೆ. ನೀವೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರಿ. ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ನೀವು ಅವಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ. ಆದರೆ ರಾಜರು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಧಾನನಿರಬೇಕು. ನನ್ನನಿರಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಈ ದೊರೆತನವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಸೇವಾಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇಷ್ಟೇ ಇದ್ದದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ. ತಾವು ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದರೆ ನಾನು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದನು. ಅರಸರಿಗೆ ಕಂಠ ಕಟ್ಟಿತ್ತು. ತಡೆಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅವರು ''ಅಗತ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತೇನೆ ಹೇಳಿ'' ಎಂದರು.

ಪಂಡಿತನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಅರಸರು ''ಏನು ಹೇಳಿ'' ಎಂದರು.

ಪಂಡಿತನು ''ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ ದೊರೆಯಾದಾಗ ನಾನು ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಅನೇಕರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಈಗ ನಾನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ ದೊಡ್ಡವರೆನ್ನುವವರು ನಾನು ಪ್ರಧಾನನಾಗುತ್ತೇನೆ ತಾನು ಪ್ರಧಾನನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಒಡೆಯರು ಸಿಕ್ಕಿದವರನ್ನು ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಸರಿಯಾದವನನ್ನು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಾತು ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೆಸರು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದನು.

ಅರಸರು ''ಇಂಥವನಿಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ. ಆಮೇಲೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ'' ಎಂದರು. ಪಂಡಿತನು ಮತ್ತೆ ಉಸಿರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ''ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅರಸುಮನೆತನದವರಲ್ಲಿ ಅಂಥಾ ದಕ್ಷರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ದ್ರೋಹವಿಲ್ಲದೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಪ್ರಧಾನನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಸಾಲದು. ಉಳಿದ ನಮ್ಮ ಅಮಾತ್ಯರೂ ಅಷ್ಟೇ. ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದವರು. . . . '' ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ''ತಿರುಮಲಾರ್ಯರು''.

ಅರಸರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ''ಇಂದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅವರೂ ನೀವೂ ವ್ಯವಹಾರಮಾಡಿದಿರಿ. ಇದೇನು ಈಗ ನೀವು ಹೇಳುವ ಮಾತು?''

"ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವ್ಯವಹಾರ ಬೇರೆ ವಿಷಯ. ನನಗೆ ನ್ಯಾಯವೆಂದು ತೋರಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವೆಂದು ತೋರಿದ್ದನ್ನು ಆತ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ನಾನಾಗಲಿ ಅವರಾಗಲಿ ಅನ್ಯಾಯವೆಂದು ತೋರಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಕ್ಕಾದರೂ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಭುವಿನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆತನೇ ಸರಿ. ನನಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ಶಾಂತನಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ."

"ಪಂಡಿತರೇ, ನೀವು ಪದ್ಮರಸರನ್ನು ಪ್ರಧಾನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡ ಹೇಳುವಿರೋ ಎಂದಿದ್ದೆ."

"ಪದ್ಮರಸರೂ ಸತ್ಯವಂತರು. ಅವರು ತಿರುಮಲಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಿ. ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಧಾನರಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರರು."

"ನಿಮ್ಮ ಔದಾರ್ಯ ಬಹು ದೊಡ್ಡದು. ನಿಮ್ಮ ಜೀವ ಹಿರಿಯದೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಅದೆಷ್ಟು ಹಿರಿಯದೆಂದು ಈಗಲೇ ತಿಳಿದದ್ದು."

"ಸಂತೋಷ. ಇದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡೋಣಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರೆ ಅವರನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ತೂತು ಬಿದ್ದ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುವಂತೆ ಈ ದೇಹದಿಂದ ಜೀವ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿದೆ."

ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದವರು ತಿರುಮಲಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಆತನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿತು. "ಹೇಗಿದೆ? ಎಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದಿದೆ?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ "ಪ್ರಭುಗಳು ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ತಿಳಿದು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ಆತುರದಿಂದ ಕೋಣೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು. "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಂಚದಬಳಿ ಬಂದು ಪಂಡಿತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಇದೇನು ನಮ್ಮ ದುರದೃಷ್ಟ! ಆ ಪಾಪಿಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೊಡೆಯುವ ಮಾತನ್ನು ಯಾವ ಕೆಟ್ಟಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದರೋ ಇಂದೇ ಹೀಗಾಯಿತಲ್ಲ. ಹೇಗಿದೆ, ಎಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟುಬಿತ್ತು?" ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೇಳಿದನು. ಪಂಡಿತನು ತಿರುಮ-

ಲಾರ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಂಚದ ಎಡಗಡೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸನ್ನೆಮಾಡಿ ಆತನ ಕೈಯನ್ನು ತೆಗೆದು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡನು. ತಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು "ಇನ್ನು ನನಗೆ ಆಯುಸ್ಸು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ. ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಪ್ರಧಾನರಾಗಬೇಕು. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂದೇ ನನಗೆ ಒಂದು ಹೆದರಿಕೆಯಿತ್ತು. ಈ ಶನಿ ನನ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಹೋಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಅವರನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನು ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನಿಗೆ ಮಾತು ತೋರಲಿಲ್ಲ. "ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಏನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕೋಪ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನೇ ಹೊಡೆಸಿದೆನೆಂದರೂ ಜನ ನಂಬಬಹುದು." ಪಂಡಿತನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದನು. "ತಪ್ಪುಮಾತು, ಕೆಟ್ಟ ಮಾತು. ಜೀವಂತರಾಗಿರುವವರು ಕ್ರೋಧವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನನಗೇನು ಬೇಕು? ನಿಮ್ಮ ಗುಣವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆನೆ? ಒಂದು ಕೆಟ್ಟ ಚಾಳಿ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋಸಲ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ: 'ನನಗೆ ಚದುರಂಗ ಒಂದು ವ್ಯಸನವಿದೆ. ತಿರುಮಲಾರ್ಯರಿಗೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಬಿಡುವಾದಾಗ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು. ನನಗೆ ಮಾತು ಕೊಡಿ" ಎಂದನು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು "ನಾನು ಪ್ರಭುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಮೀರುವವನಲ್ಲ" ಎಂದನು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಯಾಗಿ ಮಲಗಿದನು. ಈ ಮೊದಲೇ ವೈದ್ಯನು ಬಂದು ರಕ್ತ ಸೋರದಂತೆ ಗಾಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನಾಡಿ ಸ್ತಿಮಿತ ವಾಗುವಂತೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಜರು "ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇದೆಯೆ? ನಿಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನೋ ಮಠದವರನ್ನೋ ಕರೆಸುತ್ತೀರಾ" ಎಂದರು. ಪಂಡಿತನು "ನನಗೆ ಮಠದಿಂದ ಆಗುವುದು ಏನು? ಈ ಜೀವ ಎತ್ತಲಿಂದ ಬಂದಿತ್ತೋ ಅತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ದಾರಿಯನ್ನು ತಿದ್ದು ವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸುಖವಾಗಿ ಕೈ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಚಾಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು.

ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಜೀವ ಹೋಯಿತು. ಅರಸರು "ನಾವು ಬಹಳ ಮಾತನಾಡಿಸಿದೆವು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಉಸಿರಿರ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಪಂಡಿತರು ನನಗೆ ಸೋದರ ಮಾವನಂತೆ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರು. ಇವರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನು. ಅವರು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಭಾರವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ತಿರುಮಲಾರ್ಯರೆ! ಹೇಳಿದರೊ?" ಎಂದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು "ಹೇಳಿದರು, ಪ್ರಭುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದೆ" ಎಂದನು. ಮಾತನಾಡದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಅರಸರು ಮೆಲ್ಲನೆ ತಿರುಮಲಾರ್ಯನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ "ಇದು ಏನಪ್ಪ! ಈತ ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾಸ್ತಿಕನಾದನೆ?" ಎಂದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು "ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಅನೇಕರು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಕರು, ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಸ್ತಿಕರು. ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತರು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಾಸ್ತಿಕರಂತೆ ಇದ್ದರೂ ಅವರ ಬಾಳೆಲ್ಲ ದೇವರಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಂತಹ ಆಸ್ತಿಕರು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ?" ಎಂದನು.

ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಂಡನು. ಮಹಾರಾಜರು ಆತನನ್ನು ಪ್ರಧಾನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಂಡಿತನ ಮರಣ ಶಾಸನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದರು. ತಿರುಮಲಾರ್ಯನನ್ನು ಮೊದಲಿಂದ ಬಲ್ಲಕಾರಣ ಉಳಿದ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಲಿ ಅರಸುಮನೆತನಗಳ ಹಿರಿಯರಾಗಲಿ ತಾವು ಪ್ರಧಾನರಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಕರುಬಲಿಲ್ಲ.

ಇರುಳಾಪುರದ ವಿಚಾರ ಪಂಡಿತ ಮಾಡಿದ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತಿರುಮಲಾರ್ಯನು ತಪ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬೇಲೂರು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಂಬಳಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನು.

1102-54. ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟರವರಾದ
ಸಿ. ವಾಸುದೇವರಾಯರವರು ಮುದ್ರಿಸಿರುವರು.